

МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
**«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ
В ЮРИДИЧНІЙ НАУЦІ УКРАЇНИ»**
(24-25 лютого 2017 року)

Харків
2017

УДК 34(477)(063)
ББК 67.9(4Укр)я43
С 91

Сучасні тенденції в юридичній науці України. Матеріали
С 91 III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 24-25 лютого
2017 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 112 с.
ISBN 978-966-916-238-0

У збірнику представлені матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції в юридичній науці України». Розглядаються загальні питання історії та теорії держави та права, конституційного, муніципального права, цивільного, господарського, адміністративного права та процесу, фінансового, інформаційного, кримінального, кримінально-виконавчого права, кримінології, а також питання кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та інше.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться юридичною наукою, а також для широкого кола читачів.

УДК 34(477)(063)
ББК 67.9(4Укр)я43

ISBN 978-966-916-238-0

© Колектив авторів, 2017
© Видавничий дім «Гельветика», 2017

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Гайдук О.Г. ПРО ФОРМИ І МЕТОДИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ.....	6
Кулик Ю.М. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПРОКУРАТУРИ З ПРЕЗИДЕНТОМ ТА ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ.....	9
Матвєєв О.В. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ОСНОВ ДЕМОКРАТІЇ	11

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Гараджаєв Д.Я. ОСОБОЕ МНЕНИЕ СУДЬИ КАК ПРОЦЕССУАЛЬНАЯ ГАРАНТИЯ НЕЗАВИСИМОСТИ СУДЕЙ КОНСТИТУЦИОННОГО СУДА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ.....	16
Китайка О.В. ІСТОРІОГРАФІЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ДІТЕЙ З МІЖНАРОДНИМИ ЮВЕНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ	19
Кісловський А.В. ТЕОРЕТИЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ РОЗРОБКИ ТА ПРИЙНЯТТЯ СТАТУТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД МІСТ В УКРАЇНІ	22

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Гуменюк В.В. КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ 28 ЧЕРВНЯ 1996 РОКУ ТА ЇЇ ВІДПОВІДНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКИМ ПРАВОВИМ ЦІННОСТЯМ.....	25
Мажара Д.О. ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЕВОЛЮЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ: ДОСВІД ЄС.....	28
Моргун Н.М., Каптур О.С., Амарян М.Х. ЄДИНА ЄВРОПЕЙСЬКА ВАЛЮТА: ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	32
Титаренко А.И. ПРОБЛЕМА ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ БОРЬБЫ С ТЕРРОРИЗМОМ В ЕС.....	35

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Чубарева Ю.О. ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ САМОВРЯДНОГО ТА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ І ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ.....	40
--	----

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Бурлій А.Ю.

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ... 44

Товбійчук О.В.

ПРОБЛЕМИ ІНТЕРНЕТ-ПИРАТСТВА В УКРАЇНІ..... 46

СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО

Самойленко Н.О.

РОЛЬ ГААЗЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ В СУДОВОМУ ЗАХИСТІ
АЛІМЕНТНИХ ПРАВ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї В УКРАЇНІ 50

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Павлюк К.П.

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ..... 54

Пичоха С.О., Бращенко О.О.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КРИТЕРІЇВ
ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ..... 57

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Авраменко Д.П., Іванова Т. Г.

ДО РОЗГЛЯДУ ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ
ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ В ПРАВОВОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ..... 62

Ваньчик Ю.А.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ
І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ..... 66

Сарибаєва Г.М.

ЗВ'ЯЗОК МІЖ СИСТЕМАТИЗАЦІЄЮ ЗАКОНОДАВСТВА
ТА НОРМОТВОРЧІСТЮ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР..... 69

Суходола А.В.

ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ 72

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

Гаврилова К.Ю.

НОРМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА – ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНИХ
ЗАКОНОДАВСТВОМ ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ..... 74

Дзігора М.С.

ЛАТЕНТНА ЗЛОЧИННІСТЬ: ЯК ПЕРЕШКОДА НА ШЛЯХУ
ДО ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ 77

Задорожко М.О.

ПОНЯТТЯ ПЕНАЛІЗАЦІЇ ТА ДЕПЕНАЛІЗАЦІЇ 80

Кіба А.Р.

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ВБИВСТВА МАТЕР'Ю
СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ 82

Маршук О.В.

ВІДМЕЖУВАННЯ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 161 КК УКРАЇНИ,
ВІД СУМІЖНИХ ЗЛОЧИНІВ 84

Попова К.О.

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ 88

Тімохіна А.О.

БЕЗРОБІТТЯ ТА БІДНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ
ЧИННИКИ ЗЛОЧИННОСТІ 91

Тімохіна А.О.

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИЧИН ЗРОСТАННЯ
ЗЛОЧИННОСТІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ 93

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Дзігора М.С.

ВБИВСТВО НА ЗАМОВЛІННЯ З ТОЧКИ РОЗГЛЯДУ
КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ 97

Казьмірова І.В.

ОТРИМАННЯ ЗРАЗКІВ ДЛЯ ЕКСПЕРТИЗИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ
ОСКАРЖЕННЯ ПОТЕРПІЛИМ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО 100

Чичерська М.І.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ АПАРАТУ МІСЦЕВОГО СУДУ 103

Шульга Д.В.

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ 107

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Гайдук О.Г.

заступник директора,

*Рівненський Науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України*

ПРО ФОРМИ І МЕТОДИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ

У процесі реалізації концепції реформування системи правоохоронних органів у 2015 році розпочато реформування Експертної служби МВС України для побудови за європейським зразком незалежної від органів досудового слідства, високопрофесійної, відкритої для суспільного контролю мережі експертних підрозділів, покликаних на ділі виконувати важливу для правової держави місію – сприяти утвердженню справедливого суду в Україні.

Одним із основних завдань, визначених Положенням про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України [1] є здійснення наукової та науково-технічної діяльності в галузі судової експертизи. Керівництвом Експертної служби МВС України значна увага приділяється організації та проведенню наукової діяльності в ній, про що свідчить видання відповідного наказу, яким затверджено Положення про організацію та проведення наукової діяльності в Експертній службі МВС України, у якому визначено основні напрямки з даного питання.

Серед основних напрямків наукової діяльності в Експертній службі МВС України є:

- участь працівників у науково-практичних заходах, організованих іншими установами;
- підготовка, поширення та впровадження передового досвіду судово-експертної практики [2].

Основною формою реалізації вказаних напрямків є висвітлення її діяльності через засоби масової інформації. Багато працівників Експертної служби МВС України, поряд з науково-дослідною і експертною діяльністю, активно приймають участь в інформуванні населення держави про основні можливості служби шляхом поширення та впровадження передового досвіду судово-експертної практики, участі в слідчих (розшукових) діях, що свідчить про важливу роль у процесі розкриття та розслідування правопорушень ефективного застосування можливостей сучасної криміналістичної техніки, упроваджених новітніх форм і методів досліджень.

Працівники Рівненського НДЕКЦ МВС України також не «стоять» осторонь і активно поширюють наукові знання в сучасній і доступній формі для широкого кола людей.

З метою взаємного консультування, обміну інформацією та науково-методичного співробітництва Рівненським НДЕКЦ укладений договір про наукове співробітництво з Національним університетом «Острозька академія» та з Навчально-науковим інститутом права Національного університету водного господарства та природокористування.

В результаті такої співпраці в 2016 році на базі Навчально-наукового інституту права ім. Маліновського НУ «Острозька академія» проводились навчально-практичні семінари і конференції, на яких студенти мали змогу ознайомитись із тонкощами роботи фахівців Експертної служби.

Фахівцями Центру прийнято участь у 32 науково-практичних заходах із них у двох міжнародного рівня, у дев'яти державного рівня, а також у проведенні двадцяти одного заходу обласного рівня. Проведено 16 виступів на радіо та телебаченні, опубліковано 9 матеріалів, що висвітлюють діяльність служби у пресі та 31 матеріал на інтернет-сайтах.

Широко практикується така форма ознайомлення про основні можливості підрозділів Експертної служби як проведення екскурсій. Протягом року Центр відвідали студенти Національного університету «Острозька академія», Національного університету водного господарства та природокористування, курсанти Рівненського вищого професійного училища Департаменту поліції охорони та учні 10-го класу Рівненського навчально-виховного комплексу «Колегіум» Рівненської міської ради.

Разом з тим хочеться відмітити, що експертні підрозділи МВС, в тому числі і Рівненський НДЕКЦ МВС України володіє високо кваліфікаційними спеціалістами з глибокими і різносторонніми знаннями, важливою інформацією, зв'язаною з застосуванням наукових, технічних і інших спеціальних знань, які використовуються в роботі і тому висвітлення прикладів позитивного застосування можливостей Експертної служби МВС України в розкритті і розслідуванні злочинів є невід'ємною частиною наукової роботи центру.

З метою попередження скоєння злочинів певної категорії на території області працівниками Рівненського НДЕКЦ, за підтримки телевізійних каналів як регіонального та державного рівня, підготовлено та продемонстровано цикл відеосюжетів про судових експертів, а також відеосюжетів на різні теми практичного характеру, у тому числі:

- «Як відрізнити фальшиві гроші?»;
- «Як відрізнити підроблені алкогольні напої від оригіналу?»;
- «Як уберегти своє житло від крадіїв?»;

У свою чергу слід відмітити і необхідність у визначені обмежень інформації яку слід висвітлювати працівникам Експертної служби, у залежності від категорії професійної діяльності громадян та їх як вікового так і освітнього рівня. Метою даних обмежень, в першу чергу, є

недопущення витоку інформації, яка могла б зашкодити правоохоронним органам. Дану функцію доцільно покласти на погоджувальну Раду, до складу якою слід долучати і заслужених ветеранів та пенсіонерів Експертної служби. Функціонування даної ради значно підвищить якість матеріалів, що підлягають опублікуванню і забезпечить не допущення висвітлення у засобах масової інформації та наукових виданнях фактів, які не відповідають реаліям.

Яскравим прикладом масового висвітлення неправдивих фактів, а також зазначення результатів досліджень, які на практиці не можливо отримати при тій кількості та якості досліджувальних об'єктів є американський телесеріал про роботу співробітників криміналістичної лабораторії Лас-Вегаса «C.S.I.: Місце злочину» [3].

Серіал став однією з головних причин виникнення так званого «ефекту CSI», під яким розуміють підвищення загального рівня уявлень про методи розслідування злочинів, як у їхніх жертв, так і у присяжних, що розглядають справи в судах. «Ефект CSI» в цілому вплинув на більш критичну оцінку доказів, які подаються прокурорами на процесах, через що останні стали надавати більшу кількість речових доказів, особливо тестів ДНК.

Хоча в цілому серіал демонструє перевагу криміналістів над злочинцями і трагічними обставинами, в деяких епізодах показуються випадки коли закон і детективи безсилі і не здатні покарати або навіть знайти злочинця.

Відмінною особливістю серіалу від реальної роботи співробітників криміналістичних лабораторій є значний відступ від процедури поліцейського розслідування. В реальному житті, злочини розслідують поліцейські детективи, тоді як в серіалі цим в основному займаються співробітники CSI, насправді не мають на це права. Випадки, коли поліцейський детектив одночасно є і співробітником криміналістичної лабораторії, надзвичайно рідкісні.

Тому, з огляду на зазначене хотілося б зробити висновок, що популяризацію Експертної служби МВС України необхідно проводити для формування у суспільстві, насамперед у підростаючого покоління, уяви про структуру правоохоронних органів, їхні основні завдання та частково можливості підрозділів у розкритті та розслідуванні злочинів. Укріплення впевності у тому, що Держава має підрозділи, які при здійсненні своїх повноважень у сфері судово-експертної діяльності, для дотримання інтересів держави, захисту прав і законних інтересів громадян, є незалежними від діяльності інших державних органів, політичних партій, суспільних об'єднань, інших організацій та посадових осіб, що здатні якісно, об'єктивно, всебічно і повно провести судові експертизи, використовуючи при цьому допустимі і достовірні методи.

Список використаних джерел:

1. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України. Затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України 03.11.2015 № 1343. Зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 р. за № 1390/27835.
2. Наказ Експертної служби МВС України від 08.12.2016 № 68-н «Про затвердження Положення про організацію та проведення наукової діяльності в Експертній службі МВС України.
3. Електронний ресурс <https://uk.wikipedia.org/wiki/CSI>

Кулик Ю.М.

студентка,

Науковий керівник: Пильгун Н.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Навчально-науковий Юридичний інститут

Національного авіаційного університету

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПРОКУРАТУРИ З ПРЕЗИДЕНТОМ ТА ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку української державності, значні суспільні трансформації свідчать про те, що Україна йде шляхом розвитку найбільш цивілізованих країн світу. Одним із найважливіших питань, які необхідно вирішити для цього – створення належних умов для підтримання режиму законності і правопорядку, а також захисту основних прав та свобод людини, її законних інтересів. Ефективним засобом у реалізації зазначених завдань є формування оптимальної системи державних органів, діяльність яких би дієво впливала на стан боротьби зі злочинністю та забезпечувала, охороняла і захищала права людини і громадянина.

Вагоме місце в системі органів державної влади посідає прокуратура України. Прокуратура є єдиною централізованою системою органів, що від імені держави забезпечує верховенство закону, підтримку державного обвинувачення в суді, представництво інтересів громадян або держави у суді, а також нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство і нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [1, с. 54].

Прокурори при здійсненні своїх повноважень є незалежними від органів державної влади і місцевого самоврядування, але це ніяк не виключає їх взаємодії. Взаємодія прокуратури з Президентом і

Верховною Радою України виявляється через установчу функцію вищих органів державної влади. Так, Генеральний прокурор України призначається Президентом за погодженням з Верховною Радою України, а звільняється з посади главою держави самостійно. Персональний склад колегії Генпрокуратури затверджується парламентом за поданням Генерального прокурора. Верховна Рада України може висловити недовіру Генеральному прокуророві, що має наслідком його відставку з посади.

Прокуратура відіграє ключову роль у процедурах, пов'язаних із притягненням певних осіб до конституційно-правової відповідальності. Зокрема, згідно зі ст. 111 Конституції України, для проведення розслідування у справі про усунення Президента з поста в порядку імпічменту Верховна Рада України створює спеціальну тимчасову слідчу комісію, до складу якої обов'язково входить спеціальний прокурор. Подання до Верховної Ради України щодо надання згоди на притягнення народного депутата до кримінальної відповідальності вносить Генеральний прокурор України. Прокурори здійснюють повноваження, спрямовані на усунення порушень законів, причин та умов, що їм сприяють, шляхом опротестування актів органів та посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування [3, с. 333].

Важливою формою взаємодії органів прокуратури з парламентом є участь Генерального прокурора у пленарних засіданнях Верховної Ради України. Крім того, він відповідно до ст. 34 Регламенту Верховної Ради України має гарантоване право на виступ з обговорюваного питання, якщо воно стосується повноважень прокуратури. Генеральний прокурор України не менш як один раз на рік інформує Верховну Раду України про стан законності в державі [4, с. 294].

Також співробітники прокуратури України за дорученням керівництва Генеральної прокуратури України та за домовленістю з керівництвом Верховної Ради України, її апарату та комітетів беруть участь у засіданнях комітетів, діяльності робочих груп з опрацювання законопроектів, узгоджують з народними депутатами України можливість внесення ними пропозицій, які підготовлені відповідними структурними підрозділами Генеральної прокуратури України, щодо вдосконалення законопроектів та поліпшення наглядової діяльності органів прокуратури [4, с. 297].

Важливим органом, з яким взаємодіють органи прокуратури України у процесі наглядової діяльності, є Уповноважений Верховної ради України з прав людини. Відповідно до Конституції України парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини має право: невідкладного прийому Генеральним прокурором України, бути

присутнім на засіданнях колегії прокуратури України, на ознайомлення з документами, у тому числі і секретними (таємними), та отримання їх копій в органах прокуратури, включаючи справи, які знаходяться в судах [2, ст. 22].

Формами взаємодії Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з органами прокуратури є: особисті зустрічі та спільні засідання, взаємне інформування про стан дотримання законодавства України органами державної влади, правоохоронними органами, організаціями тощо, вжиття оперативних заходів щодо усунення порушень чинного законодавства органами прокуратури під час здійснення наглядової діяльності.

З огляду на вище викладене можна дійти висновку, що взаємодія прокуратури з Президентом та Верховною Радою України це досить важливий аспект функціонування системи державотворення української держави. Ці взаємовідносини спрямовані на вдосконалення чинного законодавства України, оптимізацію роботи органів державної влади та створення умов для захисту закріплених Конституцією України прав і свобод громадян.

Список використаних джерел:

1. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 2-3. – Ст. 12.
2. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23 грудня 1997 № 776/97-ВР (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99.
3. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / І. І. Бодрова, С. В. Болдирев, В. О. Величко та ін. ; за ред. С. Г. Серьогіної. – 2-ге вид. переробл. та доповн. – Х. : Право, 2011. – 360 с.
4. Орищенко І. В. Деякі аспекти взаємодії органів прокуратури з Верховною Радою України / І. В. Орищенко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 2. – С. 293-300. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2012_2_42.

Матвєєв О.В.

студент,

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ОСНОВ ДЕМОКРАТІЇ

Історія ХХ століття залишиться в пам'яті людства, як період випробувань основних цінностей та принципів існування цивілізації. Проте, саме вони і надали людству сил, завдяки чому воно змогло пережити буремні віхоли розвитку.

Серед таких засадних цінностей чільне місце посідає демократія. Для більшості вона є символом головних чеснот суспільства, ідеалом, метою діяльності та прагненням, а для інших – чи не головна причина усіх негараздів. Та вочевидь демократична форма і свободи завжди спонукали людей до дії.

В сучасному суспільстві існує думка, що демократія виникла на Заході. Однак, вона ніколи не була виключно західним явищем. Південноафриканський вчений О. Сакс свого часу зазначав, що «демократія народжується і вмирає на усіх широтах, отже, немає сенсу визначати її точні географічні координати» [2, с. 23].

Демократична форма надає людству великі можливості, проте вона й уособлює велику кількість суперечливих рис. Та все ж, прагнення свободи, справедливості та інших цінностей демократії, стають визначальним чинником надбань сучасного світу. А наші прагнення опанувати та зберегти дух демократії, громадянської гідності завжди передбачають поглиблену увагу до класичного її розуміння.

Перше уявлення про демократію як форму правління виникло в античній Греції. Аристотель визначав демократію як «правління всіх». Але при розгляді її історії становлення виявляється, що поняття «всі» і «народ» не завжди співпадали. З усіх існуючих у минулому прикладів найбільш демократичною була «первісна демократія», де рішення приймали всі дорослі члени роду або племені.

У період розкладу первісного суспільства виникає воєнна демократія, де «народ», іншими словами, ті, що мають право брати участь в управлінні і здійснювати правосуддя, обмежувався тільки озброєними чоловіками. У древніх Афінах, що подарували світові досвід першої прямої політики демократії, під народом розумілося тільки дорослі вільні чоловіки. Саме вони мали право особисто брати участь у роботі народних зборів і голосувати. Жінки, раби, метеки політичних прав не мали. Ця влада була далекою від досконалості ще й тому, що приймала форму тиранії «більшості». Так, афінська демократія засудила до смерті Сократа, а також могла будь-якого непопулярного громадянина піддати ostracism (вигнанню з міста терміном на десять років). Слід відзначити, що демократія древності існувала за рахунок інституту рабства. Настільки ж звуженою була категорія громадян – народу у середньовічних муніципальних демократіях – у феодальних містах-республіках.

Найвизначнішими подіями, які заклали основи демократичної тенденції, стали Англійська революція (1640), війна за незалежність Північної Америки (1775-1783) і французька революція (1789). У прийнятих у цей період документах – Біллі про права (Англія), Декларації незалежності і Біллі про права (США), Декларації прав людини і громадянина (Франція, 1791) – були висунуті демократичні цінності і принципи, які проглядаються у сучасній практиці

функціонування системи представництва, взаємовідносин гілок влади і законодавства в галузі прав людини.

Але найбільш зрілих форм демократія досягла в середині ХХ ст., коли стали реальністю рівні для усіх верств суспільства громадянські і політичні права. Необхідно підкреслити, що сучасна демократія відрізняється від попередніх історичних моделей і іншими суттєвими ознаками: захистом прав людини, визнанням права опозиції (тих, хто в даний момент залишився у меншості) захищати свою думку і критикувати уряд.

Сучасні політики дуже часто зловживають словом демократія. Більшість партій містять у своїй назві термін «демократична», практично всі сучасні політичні режими, навіть авторитарні, претендують на демократичність. Подібна вільність у вживанні терміну «демократія» і сама різноманітність трактувань її сутності спонукає зробити висновок, що демократія – це поняття, яке не піддається визначенню. Тим не менш політологи, юристи, історики, різні міжнародні організації використовують це поняття, погодившись щодо критеріїв, що дозволяють віднести той чи інший режим до демократичного.

Що є сучасною демократією? В узагальненому плані її можна визначити як режим, в якому народ має можливість реалізувати свою волю безпосередньо або через своїх представників, а влада несе відповідальність перед громадянами за свої дії.

Сутність демократії конкретизується в певній сукупності цінностей, інститутів і процедур. Головні з них наступні:

1. Суверенітет народу. Визнання цього принципу означає, що народ є джерелом влади, саме він вибирає своїх представників влади і періодично їх змінює.

2. Періодична виборність головних органів влади дозволяє забезпечити чіткий легітимний механізм правонаступності влади. Державна влада народжується з чесних виборів, а не завдяки військовим переворотам і заколотам. Влада вибирається на певний і обмежений термін.

3. Всезагальне, рівне виборче право і таємне голосування. Демократичні вибори передбачають реальну змагальність різних кандидатів, альтернативність вибору, реалізація принципу «один громадянин – один голос» розкриває зміст політичної рівності.

4. Гарантія основних прав людини. Права людини характеризують принципи відносин між державою і громадянином та визначаються як свободи. Свобода – це захищеність особистості від свавілля інших людей і влади, захист від зuboжіння і голоду.

5. Громадянські права. Цими правами люди користуються як приватні особи, і вони захищають громадян від свавілля влади. До них можна віднести рівність всіх громадян перед законом, право на приватне життя, право не піддаватися тортурам, покаранню без суду, свободу віросповідання тощо.

6. Політичні права дають громадянину можливість брати участь у процесі управління і впливати на прийняття рішень законодавчими і виконавчими органами: право вибирати і бути вибраним, свобода вираження політичних суджень, свобода голосування, право на демонстрації, право на створення політичних і суспільних організацій, право подавати петиції владі.

7. Соціальні й економічні права. Реалізація цих прав – необхідна умова забезпечення політичної рівності. Пов'язано це з тим, що проголошення політичної рівності не усуває практики, що склалася, коли окремі громадяни через свій суспільний статус і благоустрій володіють великими можливостями впливати на владу, використовуючи для цього ЗМІ, безпосередні контакти з урядовими чиновниками, дружні зв'язки. Реалізація соціально-економічних прав покликана знівелювати соціальну нерівність і підвищити тим самим активність рядових громадян у політичному житті, нарешті, ці права закріплюють умови життя, які виступають своєрідним імунітетом проти страху нестатків, наприклад, страху перед безробіттям, злиднями.

Демократія, на наше глибоке переконання, є постійним процесом удосконалення, тому що сучасні її форми не є ідеальними. Вчені виділяють в тому числі і слабкі її сторони. Досвід демократичних перетворень в різних країнах світу в ХХ ст. підтвердив правоту французького державного діяча, науковця та захисника демократії та свободи Алексіса де Токвілля, який попереджав про небезпеку для свободи, що криється в можливостях «тиранії більшості», котра може бути більш жорсткою чим тиранія небагатьох або одного. Невипадково У.Черчілль підкреслював: «Ніхто не претендує, що демократія є досконалою і всевидющою. Насправді, можна визнати демократію найгіршою формою правління, якщо не брати до уваги всіх інших, випробуваних людством» [1].

Проте, переваги демократії полягають у тому, що вона дозволяє зберегти політичну стабільність, передбачає низький рівень потенційного насильства. В умовах демократії між рішеннями влади і реакцією суспільства існує зворотній зв'язок. Відповідні сигнали суспільства можуть виражатися у вигляді підтримки або критики, що є можливим завдяки незалежній пресі.

Особливе значення на користь демократії має те, що в авторитарній і тоталітарній моделі облаштування суспільства така категорія як «сила» займає статус головного аргументу вирішення в суспільстві конфлікту шляхом нанесення поразки супротивній стороні. В демократичній моделі сила відсунута на задній план, це останній аргумент, що використовується лише у випадку потреби, а конфлікти вирішуються шляхом компромісів чи то судового розгляду.

Список використаних джерел:

1. Панченко Ю. В. Вади та недоліки демократії [Електронний ресурс] / Ю. В. Панченко // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів фак-ту іноземної філології та соціальних комунікацій. – Суми : СумДУ 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/26365/1/Panchenko.pdf>
2. Сакс О. О моделях демократии / О. Сакс. // Курьер ЮНЕСКО. – 1992.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Гараджаев Д.Я.

судья,

Конституционный Суд Азербайджанской Республики;

кандидат юридических наук, доцент,

Бакинский Государственный Университет

ОСОБОЕ МНЕНИЕ СУДЬИ КАК ПРОЦЕССУАЛЬНАЯ ГАРАНТИЯ НЕЗАВИСИМОСТИ СУДЕЙ КОНСТИТУЦИОННОГО СУДА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Важнейшей процессуальной гарантией независимости судей Конституционного Суда Азербайджанской Республики (далее – АР) является особое мнение судьи.

Судья Конституционного Суда АР не обязан формулировать особое мнение в письменной форме, а лишь наделен таким правом. Если же он решил этим правом воспользоваться, то в этом случае он не раскрывает тайну совещательной комнаты вообще, а лишь сознательно обнародует свою позицию по обсуждавшемуся в ней вопросу. То есть, судья Конституционного Суда АР самостоятельно и сознательно делает выбор о том, что важнее в каждом конкретном случае: сохранить полностью либо частично тайну своих высказываний в совещательной комнате, или обнародовать их.

Т.А. Яшникова отметила, что «возможность изложить особое мнение является важной гарантией независимости судьи Конституционного Суда» [1, с. 56]. Судьям Конституционного Суда АР такая возможность предоставлена действующим законодательством. Так, Закон АР «О Конституционном Суде» содержит нормы об особом мнении судей в Главе восьмой «Акты Конституционного Суда». К выводу о том, что особое мнение судьи является одним из видов актов органа конституционного контроля приходят и ученые. Так, А.В. Портнов, классифицируя акты конституционного суда в зависимости от функционального назначения, предложил выделять: а) правореализационные акты; б) правоприменительные акты; в) процедурные акты; г) особое мнение судьи Конституционного Суда [2, с. 148].

Таким образом, ст. 62 «Акты Конституционного Суда» Закона АР «О Конституционном Суде» нуждается в дополнении, поскольку в настоящее время она состоит из двух частей: 62.1. «В заседаниях палат Конституционного Суда принимаются определения, а в заседаниях

Пленума – постановления и определения»; 62.2. «Акты Конституционного Суда принимаются в совещательной комнате судей».

Следует рекомендовать дополнить ее частью третьей, в которой будет упоминание об особых мнениях судей Конституционного Суда АР. Этим актам посвящена ст. 64 «Особое мнение судьи Конституционного Суда», предусматривающая следующее: «судья Конституционного Суда в случае несогласия с описательно-мотивировочной или резолютивной частью решения Конституционного Суда может составить особое мнение в письменной форме; особое мнение судьи публикуется вместе с решением Конституционного Суда».

Итак, «отличие особого мнения судьи в конституционном судебном процессе от подобного в иных судебных процессах в том, что оно не только приобщается к материалам дела, но и подлежит обязательному опубликованию» [3, с. 157].

Е.Ю. Терюкова высказала наблюдение о том, что «по сути, в особом мнении судьи идет речь о несогласии с мотивировкой решения, – т.е. фактически с правовыми позициями органа конституционного правосудия» [4, с. 153]. Однако в свете приведенных выше норм Закона АР «О Конституционном Суде» следует не согласиться с этим наблюдением. Часть 1 ст. 64 этого Закона, предусматривая возможность несогласия судей с описательно-мотивировочной или резолютивной частью решения Конституционного Суда, фактически устанавливает виды особых мнений судей Конституционного Суда АР. В юридической литературе их емко охарактеризовал А.А. Стрижак, выделив три группы. По его мнению, «к первой группе относятся особые мнения судей, которые выражают принципиальное согласие с решением суда, однако приводят иную правовую аргументацию; ко второй группе – которые частично соглашаются с содержанием решения суда; к третьей группе – которые голосовали против принятия судебного решения» [5, с. 215].

Д.А. Басангов провел анализ практики изложения особых мнений судьями Конституционного Суда Российской Федерации и выявил, что: 1) «по своей природе особые мнения судей Конституционного Суда являются симбиозом компетентного (профессионального) и доктринального (научного) толкования, имеющего фундаментальную опору в сфере научного мировоззрения; 2) положения особых мнений могут базироваться на определенных, ранее сформулированных теоретических конструкциях...; 3) особые мнения, ставшие достоянием научной общественности, формируют общественное мнение и служат основой для эволюции частных мнений и их трансформации в тенденции и научные новеллы; 4) особое мнение, опубликованное совместно с решением Конституционного Суда – это уникальное явление, которое на уровне индивидуального правосознания судьи нередко способствует уточнению, разъяснению, аргументации изложенного Конституционным Судом толкования» [6, с. 89-90].

Также следует отметить, что особое мнение судей органов конституционного контроля не имеет юридической силы. Как справедливо подчеркнула Т.А. Яшникова, «особое мнение имеет в большей степени моральный характер, чем правовой» [1, с. 55]. Тем не менее, важность и значимость особых мнений судей Конституционного Суда РФ сложно переоценить. Следует согласиться со сформулированным Д.А. Басанговым утверждением по поводу особого мнения судьи органа конституционного контроля о том, что «во-первых, оно гарантирует свободное волеизъявление судьи, его независимость и равенство прав с другими. Во-вторых, особое мнение способствует поиску истины и формированию новых подходов к развитию практики официального толкования Конституции... В-третьих, позволяет в последующем, в ряде случаев упрочить мотивировочную часть решения Суда по делу. В-четвертых, создает предпосылки для глубокого изучения проблемы, для формирования научных доктрин» [6, с. 115].

Однако институт особого мнения является не единственной процессуальной гарантией независимости судей органов конституционного контроля, а одной из многих гарантий, в связи с чем не следует переоценивать его значимость.

Список использованных источников:

1. Яшникова Т. А. Конституционный суд Российской Федерации: Анализ деятельности и проблемы : дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Татьяна Александровна Яшникова. – М., 1994. – 147 с.
2. Портнов А. В. Правове регулювання конституційного судочинства в Україні: доктрина, суб'єкти і форми конституційного судочинства, створення нових процесуальних інститутів: монографія / А. В. Портнов. – К.: Логос, 2008. – 202 с.
3. Малинчев Б.А. Процессуальные институты в деятельности Конституционного Суда Российской Федерации: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Борис Александрович Малинчев. – М., 2010. – 190 с.
4. Терюкова Е. Ю. Правовые акты в процессе осуществления конституционного правосудия: диссертация ... кандидата юридических наук: 12.00.02 / Терюкова Евгения Юрьевна. – М., 1999. – 179 с.
5. Стрижак А. А. Закон України «Про Конституційний Суд України»: наук.-практ. комент. / А. А. Стрижак, Я. В. Рибалко, М. В. Савчин. – К.: Ін Юре, 2009. – 328 с.
6. Басангов Д. А. Доктринальное конституционное толкование в деятельности Конституционного Суда РФ: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Басангов Денис Анатольевич. – М., 2004. – 161 с.

Китайка О.В.

здобувач,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ІСТОРІОГРАФІЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ДІТЕЙ З МІЖНАРОДНИМИ ЮВЕНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ

Питання гармонізації конституційного законодавства України про дітей з міжнародними стандартами поки що не привертало уваги дослідників настільки, щоб його досліджували на монографічному рівні. Однак, фахівці з конституційного права, а інколи і з теорії держави та права вельми часто у своїх працях надають огляди міжнародних ювенальних стандартів, інколи супроводжуючи їх аналізом стану гармонізації законодавства України про дітей з міжнародними стандартами. Прикладами можуть бути праці І.В. Волошиної, Ю.В. Губаль, О.М. Кудрявцевої, Н.О. Філіпської, Н.М. Крестовської.

Одним з найсучасніших досліджень в аналізованій сфері є дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук І. В. Волошиної на тему «Конституційно-правовий статус дитини в Україні» (м. Київ, 2016 р.) [1]. Робота структурована таким чином, що дозволяє автору повно розкрити поняття «правовий статус» у галузі конституційного права по відношенню до дітей. Досліджуючи конституційно-галузевий статус дитини на сучасному етапі розвитку України, автор включила до роботи три розділи наступного змісту: Розділ 1 «Доктринальні дослідження та правова регламентація конституційно-правового статусу дитини в Україні»; Розділ 2 «Поняття та елементи конституційно-правового статусу дитини в Україні: методологія та розуміння»; Розділ 3 «Захист конституційно-правового статусу дитини в Україні».

У контексті сформульованої мети цієї статті, найбільшу увагу привертає перший підрозділ цієї праці. У підрозділі 1.1. «Наукові дослідження конституційно-правового статусу дитини в Україні» автор виклала результати надзвичайно ретельної роботи щодо досліджуваної нею проблеми. На наш погляд, досі в Україні не існувало настільки ретельної номенклатури та характеристики робіт про права дитини, обов'язки дитини, правоздатність, гарантії, особливості відповідальності тощо. Це пов'язано з тим, що автор дослідила не тільки напрацювання фахівців з конституційного права у цій сфері, та роботи вчених, що спеціалізуються на проблемах теорії держави і права.

Також, у підрозділі 1.1. привертає увагу той факт, що авторка аналізує лише дисертаційні дослідження, у яких розглядаються проблеми, пов'язані зі статусом дитини як у теоретичному, так і у галузевому аспектах, та статті з відповідної тематики. У цьому підрозділі

не проаналізовано жодного наукового чи практичного видання, що робить проведений аналіз дещо неповним.

Натомість, повнотою відрізняється підрозділ 1.2., присвячений питанням генези та правової регламентації конституційно-правового статусу дитини в Україні. Причому, ґрунтовно проаналізовано не тільки внутрішньодержавні, але й міжнародні норми з цього питання: починаючи з Женевської декларації прав дитини 1924 р., автор стисло розглядає низку таких важливих для її дослідження документів, як Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Декларація прав дитини, Конвенцію про права дитини, Європейську конвенцію про здійснення прав дітей, Конвенцію про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці, Рекомендацію про мінімальний вік доступу до зайнятості, Конвенцію про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства.

Слід зазначити, що відповідні напрацювання щодо змісту вищенаведених документів розміщено приблизно на 10 сторінках аналізованої дисертації, що дозволяє стверджувати про високу ступінь авторських узагальнень. А отже, більш детальні розробки у цьому напрямі є перспективними.

Ще однією цікавою роботою за спеціальністю 12.00.02 «конституційне право; муніципальне право» є дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук Ю.В. Губаль на тему «Конституційно-правовий статус дитини в Україні та Угорщині: порівняльно-правове дослідження» (м. Ужгород, 2015 р.) [2].

Архітектоніка дослідження передбачає наявність у ньому трьох частин. Беручи до уваги тему цієї статті слід відмітити, що Ю.В. Губаль у підрозділі 1.2. приділила певну увагу міжнародним документам, на підставі яких може визначатися конституційно-правовий статус дітей у разі, якщо країна ратифікувала їх. Крім характеристики документів, про яких вже йшлося вище, авторка приділила увагу таким важливим документам, як Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 25 жовтня 1980 р.; Гаазька конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення від 29 травня 1993 р.; Конвенція про контакт з дітьми від 15 травня 2003 р.; Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 р.

Однак слід зазначити, що автор не охарактеризувала ці документи ґрунтовно, обмежившись лише посиланням на те, як їх норми характеризують їх. Вона не надала авторського аналізу змісту досліджуваних документів та не приділила увагу проблемам реалізації їхніх положень в Україні та в Угорщині. Тобто, частина дослідження Ю.В. Губаль, що стосується міжнародних та європейських стандартів щодо конституційно-правового статусу дитини в Україні є вельми

загальною. А тому відповідна проблематика потребує більш ґрунтовного дослідження.

У контексті теми статті слід згадати про низку праць О.М. Кудрявцевої, присвячених проблематиці дитинства, та написаних за спеціальністю 12.00.02 «конституційне право; муніципальне право». Йдеться про її дослідження «Конституційно-правові основи захисту прав дитини в Україні». У процесі підготовки кандидатської дисертації з цієї теми, О.М. Кудрявцева надрукувала низку статей з цього питання (дивись, наприклад, [3; 4]). У 2014 р. вона успішно захистила кандидатську дисертацію (дивись [5; 6]). А у 2015 р. вийшла друком однойменна монографія [7], у якій О.М. Кудрявцева урахувала ті зауваження, які були висловлені до дисертаційного дослідження на захисті. Об'єктом данного монографічного дослідження автор визначила «суспільні відносини у сфері захисту прав дитини, а предметом – конституційно-правові основи захисту прав дитини в Україні» [7, с. 8]. Однак в жодній з її праць не аналізуються ані міжнародні ювенальні стандарти, ані питання гармонізації з ними відповідних норм конституційного законодавства України.

Питання гармонізації конституційного законодавства України про дітей з міжнародними стандартами привертало увагу деяких вчених – спеціалістів з конституційного права та теорії держави і права. У цих тезах розглянуто лише праці таких фахівців, як І.В. Волошина, Ю.В. Губаль та О.М. Кудрявцева. Брак досліджень у цьому напрямі в українській юридичній літературі надає підстави визнати аналіз гармонізації конституційного законодавства про дітей з відповідними міжнародними стандартами актуальним та заохочувати розробки у цьому напрямі.

Список використаних джерел:

1. Волошина І. В. Конституційно-правовий статус дитини в Україні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / І.В. Волошина. – К., 2016. – 238 с.
2. Губаль Ю. В. Конституційно-правовий статус дитини в Україні та Угорщині: порівняльно-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Ю.В. Губаль. – Ужгород, 2015. – 207 с.
3. Кудрявцева О. Міжнародно-правові стандарти забезпечення прав дитини / О. Кудрявцева // Право України. – 2013. – № 5. – С. 390-397.
4. Кудрявцева О. Нормативно-правове забезпечення конституційних прав дитини в Україні / О.М. Кудрявцева // Бюл. М-ва юстиції України. – 2013. – № 8. – С. 19-25.
5. Кудрявцева О. М. Конституційно-правові основи захисту прав дитини в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право / О. М. Кудрявцева. – К., 2014. – 20 с.
6. Кудрявцева О. М. Конституційно-правові основи захисту прав дитини в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / О. М. . – К., 2014. – 230 с.
7. Кудрявцева О. М. Конституційно-правові основи захисту прав дитини в Україні: моногр. / О. М. Кудрявцева. – К.: Арт Економі, 2015. – 268 с.

8. Кудрявцева О.М. Конституційні засади захисту прав і свобод дитини в Україні: досвід, проблеми, перспективи / О.М. Кудрявцева // Історико-правовий часопис. – 2014. – №1 (3). – С. 49-53.

Кісловський А.В.

аспірант,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ТЕОРЕТИЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ РОЗРОБКИ ТА ПРИЙНЯТТЯ СТАТУТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД МІСТ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день все більше і більше уваги привертає здійснення децентралізації публічної влади в Україні, а у контексті цього – і муніципальна реформа. Пильна увага до реформування місцевого самоврядування у державі викликана у тому числі прагненням до децентралізації публічної влади, яке є обов'язковим на шляху подальшого розвитку, у тому числі у напрямку європейської інтеграції. Децентралізація публічної влади обумовлює практичну реалізацію принципу субсидіарності, який передбачає з-поміж іншого, розширення повноважень органів місцевого самоврядування. Ймовірно, що цей процес буде супроводжуватися підвищенням правової самостійності органів місцевого самоврядування (ст. 4 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні»). Відповідно, активізуються процедури розробки та прийняття статутів територіальних громад. Ця діяльність потребує належного теоретичного підґрунтя, у зв'язку з цим напрацювання у цьому напрямку слід всіляко вітати та заохочувати як такі, що мають підвищену актуальність.

Питання розробки та прийняття статутів територіальних громад міст в Україні привертали увагу фахівців з муніципального права України. Слід відмітити, що їхній інтерес «оформлювався» по-різному. Наприклад, М.П. Орзіх, П.М. Любченко та інші автори брали участь у розробці модельних статутів територіальних громад міст, або у розробці проектів статутів територіальних громад міст, у яких вони мешкали. О.В. Батанов приділив увагу не тільки практиці, але й теорії з цього питання, – він не тільки залучався до відповідних нормопроектних робіт, але й є автором низки теоретичних праць з цього питання. Д.Д. Заяць, А.Т. Назарко, Н.О. Чудик присвятили свої наукові праці статутам територіальних громад у цілому, а І.В. Ідесіс аналізувала виключно статuti територіальних громад міст в Україні. Нарешті, існує низка праць науково-практичного характеру, пов'язаних з розробкою та прийняттям статутів територіальних громад в Україні, до числа авторів яких можна віднести О.С. Орловського, А.С. Крупнікіа та інших. Попри значну розробленість цього питання слід зазначити, що ці автори не

приділяли належної уваги саме теоретичному підґрунтю муніципальної нормотворчості.

У цих тезах автор обґрунтовує важливість дослідження теоретичного підґрунтя розробки та прийняття статутів територіальних громад міст в Україні.

Слід погодитись з М.О. Баймуратовим, який зазначив, що «у сучасному світі місцеве самоврядування є найважливішим елементом конституційного ладу демократичних держав. Його соціальна та правова цінність полягає в тому, що воно фактично являє собою той специфічний рівень представницької і виконавчої публічної (самоврядної) муніципальної влади, що, з одного боку, бере участь у реалізації завдань і функцій держави на локальному рівні управління, а з іншого боку – реалізує систему специфічних різнорівневих та багатооб'єктних інтересів жителів певних територіальних одиниць, що пов'язані з необхідністю побудови стабільної життєдіяльності на локальному рівні соціуму та відрізняються від інтересів держави, але, в той же час, їм не суперечать» [1, с. 173]. «На стиці» інтересів органів місцевого самоврядування як органів публічної влади та інтересів жителів як членів територіальної громади як раз і знаходяться такі нормативні акти, як статuti територіальних громад.

Розробка та прийняття статутів територіальних громад міст в Україні є одним з проявів процесу нормотворчості. Традиційно наука конституційного права в Україні (така тенденція має місце з радянських часів, що можна простежити в юридичній літературі) не займається дослідженнями теоретичних основ нормотворчості. У працях конституційно-правового спрямування розглядаються лише ті особливості нормотворчості, які притаманні конкретному органу публічної влади та аналізуються у контексті інших конституційно-правових проблем.

Не є виключенням і дослідження, в межах якого автор публікує цю статтю – це дисертаційне дослідження на тему «Розробка та прийняття статутів територіальних громад міст в Україні: проблеми теорії та практики». У процесі написання цього дисертаційного дослідження хотілося б заповнити виявлену прогалину та більш ґрунтовно, ніж у працях попередників, освітити проблеми теорії.

В.В. Сухнос пише: «правотворчість може існувати як правотворчість компетентних державних органів, безпосередня правотворчість народу і санкціонування норм, при якому процес їх створення проходить поза державою» [2, с. 447]. Розглянемо це твердження більш детально по відношенню до статутів територіальних громад міст, адже воно у повній мірі не може бути застосовано до процесу розробки та прийняття статутів територіальних громад міст, принаймні наразі. Конституція України чітко відмежовує органи державної влади від органів місцевого самоврядування [3]. Так само послідовним та недвозначним у цьому є й Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» [4]. Виходячи з

пропозиції автора, статuti територіальних громад міст приймаються або в рамках безпосередньої нормотворчості народу (за умови законодавчої регламентації місцевих референдумів), або приймаються органами місцевого самоврядування – це третій випадок, а саме «санкціонування норм, при якому процес їх створення проходить поза державою». При цьому автором поняття правотворчості штучно звужується тільки до прийняття нормативного акту, у цьому випадку – статуту міської громади. Адже варіант того, що проект статуту розробляється за участю населення, і потім затверджується рішенням міської ради, у запропоновану ним класифікацію не укладається.

В якості висновку зазначимо, що наразі в Україні нагальним є як посилення теоретичного забезпечення розробки та прийняття статутів міських громад, так і організація зворотного процесу – привернення уваги фахівців з теорії держави і права до проблем статутної правотворчості.

Список використаних джерел:

1. Баймуратов М. Місцеве самоврядування як феномен сучасного українського конституціоналізму: основні параметри / М. Баймуратов // Проблеми сучасного українського конституціоналізму : Збірка наукових праць. На пошану першого Голови Конституційного Суду України, проф. Леоніда Юзькова / Конституц. Суд України, Акад. прав. Наук України. – К.: Логос, 2008. – С. 172-177.
2. Сухонос В. В. Теорія держави і права: Навчальний посібник / В. В. Сухонос. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2012. – 536 с.
3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к / 96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 142.
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Гуменюк В.В.

студент,

*Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ 28 ЧЕРВНЯ 1996 РОКУ ТА ЇЇ ВІДПОВІДНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКИМ ПРАВОВИМ ЦІННОСТЯМ

Питання відповідності чинної Конституції України правовим цінностям Європейського Союзу є дуже важливим в наш час. В цьому немає нічого дивного, тому що демократичний розвиток та європейський шлях українського народу не може реалізовуватися за межами конституційних приписів. З правової точки зору саме Конституція формує головні параметри державності, розділяє повноваження між різними гілками влади, гарантує громадянам права та покладає на них обов'язки.

Вартий уваги ще й той факт, що демократична Конституція є основою та фундаментом для розвитку демократичної правової держави, яка є однією з основних демократичних цінностей, що розвиває країна для свого суспільства.

Конституція – основний державний документ, що визначає державний устрій, порядок і принципи функціонування представницьких, виконавчих та судових органів влади, виборчу систему, права й обов'язки держави, суспільства та громадян. Інші закони держави, як правило спираються на Конституцію [1].

Теперішня Конституція України пройшла досить важкий шлях встановлення і розвитку, змінюючись у контексті сучасного конституційного права. В 1996 році наша Батьківщина здобула Конституцію, яка вперше визначала Україну як незалежну державу. Ця Конституція встановлювала підґрунтя державного й суспільного ладу, права й свободи людей, організацію та функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Українці пережили складні часи після проголошення незалежності. Вони стикнулися з економічною та політичною нестабільністю, відсутністю гармонізованих відносин між різними гілками влади, в тому числі й між законодавчою та виконавчою. Весь період, аж до 28 червня 1996 року, Україна існувала відповідно до Конституції, яка була створена ще в Радянській Україні. Саме 28 червня 1996 року відбулася

історична для українців подія – було проголошено нову Конституцію, яка визнала Україну незалежною, правовою, суверенною, демократичною державою.

Прийняття Основного Закону нашої держави – це визначна подія в її історії, у житті її народу. Завершився тривалий і надзвичайно складний конституційний процес, і розпочався якісно новий етап у розвитку суспільства і держави [2].

Нова Конституція стала рушійною силою, яка сприяла примиренню політичних сил, здоланню економічної кризи, яка в основному розвивалася через колізійний та недосконалий характер внутрішнього законодавства. Також ця Конституція України сприяла вирішенню соціальних проблем та гармонізації міжнаціональних взаємовідносин в Україні, формуванню національної духовності українського народу.

Роль Конституції полягає в тому, що вона забезпечує збалансованість публічних і приватних засад у праві насамперед тим, що закріплює багатоманітність власності, її статус і співвідношення між її видами, соціальну спрямованість (функцію) держави тощо. Цим самим Конституція закладає основи цивільного права. Іншими словами: нормуючи відносини між суб'єктами влади і підпорядкованими цій владі, Конституція утверджує себе як головне джерело публічного права, а конституційне право є його основною галуззю [3].

Проводячи аналіз причин, основних подій та наслідків революційних перетворень, що розпочалися після Євромайдану в 2013 році, багато науковців зазначають, що поясненням цих подій з боку патріотів було бажання перетворень в Україні. Саме цінності Європейського Союзу зазвичай називали як орієнтир до якого була спрямована більша частина українців.

Європейський Союз, на сьогодні, постає ціннісним поняттям, оскільки європейські цінності складають основні підвалини ліберально-демократичних інститутів західноєвропейського простору, кордони якого не обмежуються географічними ознаками приналежності країн до європейської частини світу. Стрижнем європейських цінностей виступають ліберальні фундаментальні права та свободи людини, демократичні принципи державного устрою, а також правова і соціальна держава. Будучи поєднанням ліберальних та демократичних ідей, європейські цінності позначаються як «ліберально-демократичні». Саме останні стали принципами функціонування державних і політичних інститутів сучасних європейських країн та Європейського Союзу. Загальне поняття «цінність» було введено до наукового обігу німецьким філософом Р. Г. Лотце у XIX ст. [4].

Правові цінності – це різноманітні матеріальні та нематеріальні блага, які забезпечуються правом. У найбільш загальному вигляді під правовими цінностями розуміються властивості (ознаки) права, істотно значущі для людей. Правовими є цінності, значущі з точки зору правових відносин. У рамках життєдіяльності суспільства вони виступають

загальнообов'язковими ціннісними орієнтирами і покладені в основу юридично оформленої системи права.

Базовими європейськими цінностями є: свобода, гідність, правова держава, толерантність, демократія, громадянськість, справедливість тощо.

Одне із можливих загальних визначень європейських цінностей, пропонує Н. Амельченко – це сукупність та/або система аксіологічних максим, основних принципів розбудови сім'ї, суспільства та держави, політико-економічних, культурних, правових та інших норм, що об'єднує значиму більшість жителів Європи та становить основу їх ідентичності [4].

Україна боротьбою отримала свій Основний Закон – демократичну Конституцію суверенної та незалежної держави. Однак тепер перед українцями постає наступне дуже важливе завдання – впроваджувати в Україні засади демократичної держави та громадянського суспільства. І ми повинні робити це крок за кроком, на демократичних засадах і обов'язково беручи до уваги принцип справедливості.

Прийняття Конституції, яка увібрала в себе європейський досвід державотворення, зафіксувала основи міжнародного співробітництва, є першим і серйозним кроком на складному шляху.

За своєю сутністю Конституція України виходить із загальнолюдських, загальнонародних інтересів і потреб. Це акт, котрий на найвищому правовому рівні закріплює певний баланс інтересів усіх соціальних верств суспільства, націй, етнічних груп. Усі люди є вільними і рівними у своїй гідності та правах. Конституція не допускає жодних привілеїв чи обмежень за ознаками раси, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження [5].

Зараз Україна знаходиться на складному шляху. На шляху прийняття цінностей Європейського Союзу та входження в нього на правах повноцінного члена. Якщо український народ та уряд справді хочуть бачити Україну в складі ЄС, то ми повинні пам'ятати про найважливіші цінності, без яких наш вхід в ЄС закритий, – це Свобода, Гідність, Правова держава, Демократія, Толерантність тощо. Це список незавершений, однак ці цінності найбільше цінуються європейською спільнотою.

Українці повинні прагнути та робити все можливе для якнайшвидшого підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Ми маємо гармонізувати українське законодавство до європейського і лише тоді ми зможемо вийти з глибокої кризи та розпочати шлях у вигляді високорозвиненої держави.

Отже, Конституція України збудована на засадах, які стверджують, що найвищою цінністю в державі є людина. Однак, часто норми записані в ній, не відповідають реальності. Саме через це Конституція має постійно удосконалюватися та імплементувати насправді демократичні

положення із документів іноземних держав та утворень (в тому числі й з Європейського Союзу).

Список використаних джерел:

1. Виконувати пробували? Як народився Основний закон України, який постійно хочуть змінити [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://nk.org.ua/ukraina/vikonuvati-probuvali-yak-narodivsya-osnovniy-zakon-ukrayini-yakiy-postiyno-hochut-zminiti-video-13118>.
2. Історія Конституції України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://curupinsk.just.ks.ua/katalog-poslug-gromadyanam/istoriya-konstitutsiyi-ukrayini.html>.
3. Загальна характеристика Конституції України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://westudents.com.ua/glavy/62036-25-zagalna-harakteristika-konstituts-ukrani.html>
4. Амельченко Н. Цінності об'єднаної Європи [Електронний ресурс] / Наталія Амельченко. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://parlament.org.ua/upload/docs/European_Values.pdf.
5. Поняття, форма та функції Конституції України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=29464&pg=7>.

Мажара Д.О.

студентка,

Науковий керівник: Амарян Мералі Халосевич

кандидат історичних наук, доцент,

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЕВОЛЮЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ: ДОСВІД ЄС

Сьогодення викликало переосмислення проблеми впливу інтеграційних процесів на еволюцію регіональної політики Європейського союзу. На початку 90-х років близько 52% населення Союзу проживало в проблемних регіонах. Валовий внутрішній продукт на одну особу десяти найбідніших регіонів ЄС становив лише одну четверту частку цього показника десяти найбагатших регіонів, відповідно безробіття в десяти найбідніших регіонах у 7 разів перевищувало безробіття в десяти найбагатших регіонах. Тому Маастрихтський договір визначив механізм й окреслив напрями регіональної політики ЄС, назвавши провідною метою економічне і соціальне згуртування. Договір заснував Комітет регіонів і фонд згуртування [1, ст. 7 п. 2].

Зміни у світовій соціальній інфраструктурі (зокрема формування світової та регіональних систем) є передумовою формування міждержавних правових систем, на які покладаються завдання забезпечення структуризації соціального простору. І, безумовно,

ускладнення даних соціальних систем, у свою чергу, не може не вести до еволюції правових систем, які забезпечують існування даних формацій. Інтеграційні процеси, що набирають обертів у сучасній Європі, одним із наслідків мають не тільки гармонізацію законодавства країн Європейського Союзу, але й поступове наближення та часткове перетворення національних правових систем держав-членів Європейського Союзу(далі ЄС) та держав, котрі пов'язують перспективи свого подальшого розвитку із ЄС. Водночас окреслені напрямки регіональної політики: посилення економічного і соціального згуртування. Необхідно зазначити, що даний процес із його самобутніми механізмами та системами врегулювання приватних, суспільних та державницьких відносин посідає особливе місце у процесі загального розвитку державотворення у світі і є чи не єдиним повномасштабним інтеграційним експериментом, в основі якого покладено право та добру волю зацікавлених сторін. Саме даними факторами обумовлюється важливість, доцільність та актуальність нашого дослідження. Значний внесок у вивчення і розвиток правової системи та регіональної політики Європи зробили вчені: Л. Луць, І. Фарбер, К. Цвайгерт, К. Дейвіс, В. Моддерман, Ю. Колосов, Е. Поньон, А. Люшер, А. Довгерт, О. Шморгун, І. Грицяк, Д. Керимовта та інші. Проте питання регіональної політики ЄС й досі залишається відкритим.

Закріплюючи в установчих документах Європейського Союзу свободу, рівність та загальну повагу до волі його членів як головні цінності даного об'єднання, країни-засновники вказали, що використання саме правових засобів є єдиною можливим способом впровадження в життя та гарантування даних цілей [1, ст. 6].

Починаючи зі створення Європейських спільнот відбувається поступове розширення суб'єктного складу Європейського Союзу. Із кожним розширенням кількості держав-членів ЄС відбуваються зміни і в його правовій системі, оскільки правова система ЄС розширюється за рахунок національних правових систем нових членів, які стають складовою частиною правової системи Європейського Союзу. Більш того, слід зазначити, що саме створення наддержавного інтеграційного об'єднання, яким є Європейський Союз, покликала до життя новий тип правової системи – регіональну правову систему. Передача державами-членами цілого ряду суверенних повноважень інститутам Співтовариств поступово зумовили відокремлення їх правової системи від міжнародного права. Тим самим право Співтовариств (зараз Союзу) за своєю юридичною сутністю розвинулося у бік національного права і ця еволюція триває до сьогодні [4, с. 463].

Процесі інтеграції, відбулась трансформація понятійного апарата у сфері регіональної політики, оскільки в текстах ЄС термін «регіональна політика» все частіше змінювався терміном «політика згуртування» що означає переплетіння регіональної і соціальної політики, коли вони вже не розглядаються ізольовано одна від одної. Політика згуртування, на

нашу думку, передбачає одночасно згуртування по горизонталі (між регіонами-регіональна політика) та по вертикалі (між верствами суспільства – соціальна політика).

Політична інтеграція країн-членів ЄС тісно пов'язана з усвідомленням політичною елітою та населенням держав-членів ЄС того факту, що саме політичне об'єднання усіх країн Європи, створення спільних громадських об'єднань та інституцій, вироблення спільної концепції розвитку дасть можливість створити в Європі територію загального достатку та процвітання. Саме практична реалізація концепції доброї волі сторін інтеграційного процесу стала рушійною силою об'єднання в Євросоюзі. Вплив політичної інтеграції на еволюцію регіональної політики Європейського Союзу проявляється у формуванні цілої низки актів, покликаних визначити загальні засади політичної діяльності, забезпечити формування і діяльність усіх інституцій Європейського Союзу, забезпечити вільний доступ населення до влади тощо [5, с. 87].

Найважливішими напрямками Європейського будівництва була економічна інтеграція, яка передбачає :формування Митного Союзу, проведення спільної торгової політики щодо третіх країн та спільної сільськогосподарської політики. Скасування перешкод у торгівлі в межах Співтовариства, за задумом його засновників, мало активізувати процеси розбудови політичного союзу. Основною метою було заснування спільного ринку, який мав стати фундаментом єдиного економічного простору. До економічної інтеграції відносяться дотримання умов добросовісної конкуренції, боротьби з демпінгом, а також здійснення заходів з охорони довкілля.

Інтеграційна політика ЄС являє собою процес взаємопроникнення та взаємної доповнювальності як необхідних критеріїв забезпечення функціонування громадянського суспільства у регіоні. У перші десятиліття існування Співтовариств з цією метою був використаний механізм ст. 235 (зараз 308) Договору про Європейський Союз [1, с. 235]. Вона передбачала можливість створення Радою нових повноважень, якщо вони були необхідні забезпечення побудови спільного ринку. Важливо також мати на увазі, що складна внутрішня структура Європейського Союзу й відмінності в правовому режимі Співтовариств, а також правові норми, вживані в рамках другої і третьої опор Союзу, чинять значний вплив на наочну юрисдикцію як інтеграційних утворень, так і діючої в їх рамках системи права.

Правова інтеграція полягає насамперед у потребі наближення, часткове перетворення національних правових систем держав-членів Євросоюзу та держав, котрі пов'язують перспективи свого подальшого розвитку із Європейським Союзом. Зокрема дане питання пов'язується із погодженням положень та юридичних механізмів різних за своєю сутністю правових систем – романо-германської (континентальної) та англосаксонської (острівної). Відданість країн-членів Європейського

Союзу власним національним правовим системам, що історично склалися на конкретній території, породжувала різного роду невідповідності у правовому врегулюванні однорідних суспільних відносин. З метою зменшення, а надалі – й повного уникнення такого роду. Союзу складається з національних законодавств кожної окремої держави-члена та зі спільного для них усіх законодавства Європейського Союзу, яке забезпечує гармонізацію або зближення окремих законодавств [2, с. 23].

Слід також зауважити, що потреба «принципової узгодженості» національних правових систем країн-членів ЄС виникала не лише з необхідності врегулювання цивільно-правових відносин (зокрема з іноземним елементом) та забезпечення доброякісних взаємовідносин між владою та бізнесом на макрорівні. Досить часто в її основі лежали й інші потреби, зокрема суто «великодержавницького» характеру. Дана узгодженість поступово ставала інструментом для появи широкого кола імперативних та опосередкованих (рекомендаційних) приписів наддержавного характеру і вела до посилення правосуб'єктних характеристик самого міждержавного інтеграційного об'єднання з назвою «Європейський Союз». Головним завданням законодавства ЄС було та залишається дотепер забезпечення існування й належного функціонування спільного ринку, а досягти цього було можливо лише через політику гармонізації, зближення й пристосування (часткову та повну уніфікацію) національних правових норм держав-членів одна до одної. Результатом цього процесу стало виникнення й становлення прийнятих для країн-членів та країн-претендентів загально європейських правових стандартів [3, с. 36].

Аналіз сучасного стану інтеграції як чинники регіональної правової системи має важливе значення для розуміння суті процесу зближення національних правових систем на основі економічної правової моделі Європейського Союзу триває в Європі вже 66 років. Мета Європейської регіональної стратегії ставить далекосяжні завдання, що передбачають на противагу теперішній, фактично монополії рій, системі міжнародних відносин формування ефективного Європейського об'єднання. Глобалізація економіки і розширення ЄС виявляють нові виклики перед регіональною політикою ЄС. У нових умовах треба не лише шукати й мобілізувати внутрішні ресурси регіону для підвищення його конкурентоспроможності в масштабах Союзу, а й для конкурентоспроможності цього регіону у світовому масштабі, джерела чого полягати в економіці, що все більше ґрунтується на знаннях та інноваціях.

Список використаних джерел:

1. Європейський Союз. Консолідовані договори. – К.: Port-royal, 1999.
2. Бесараба О. Регіоналізація Європи // Людина і політика. – 2000. – № 4. – С. 21-25.

3. Тикунов А. В. Интегральные показатели пространственных моделей развития стран мира / А. В. Тикунов. – М. : ЛИБРОКОМ, 2009. – 248 с.

4. Бирюков С. В. Историческая эволюция системы регионального управления / С. В. Бирюков // Русский журнал – 2003. – № 6. – <http://www.russ.ru>.

5. Європейська інтеграція: навч. Посібник / за ред. Г.О. Дробот. – Луцьк: Вежа, 2008. – 760 с.

Моргун Н.М., Каптур О.С.

студенти;

Амарян М.Х.

кандидат історичних наук, доцент,

Криворізький факультет Національного університету

«Одеська юридична академія»

ЄДИНА ЄВРОПЕЙСЬКА ВАЛЮТА: ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Впродовж останніх двадцяти років у фінансовій сфері Європи спостерігаються значні зміни. Досягнення вищої форми інтеграції між країнами Європейського Союзу, створення економічного та валютного союзу, поєднанням єдиного ринку з єдиною валютою. Все це є наслідками утворення єдиної європейської валюти – євро. Хоча інститут євро є молодим порівняно з іншими валютами країн світу, але його становлення та розвиток являється досить тривалим та значним як для Європи, так і для інших країн.

В науковій літературі вивченню питання історії становлення євро та його розвитку приділяється багато уваги. Дане питання досліджували: Ф. Бергстен, О. Буторіна, Р. Заблущка, С. Кашкін, В. Мамакін, Д. Піскулов.

Проте, щоб говорити про майбутнє, необхідно детально проаналізувати перші кроки переходу до європейської валюти, підстави її виникнення, проблеми створення і перспективи функціонування.

Євро – це основна офіційна грошова одиниця дев'ятнадцяти країн Європейського Союзу і деяких інших держав; одна з провідних світових валют.

Вагому роль для валютного співробітництва відіграла сесія Європейської Ради в Мадриді у 1989 році, на якій голови держав і урядів держав-членів Співтовариства виступили з ініціативою валютного союзу, розглядаючи його як частину програми завершення будівництва єдиного ринку. Таким чином, Співтовариство повернулося до вирішення завдання, яке західні європейці не реалізовували в 70-ті роки.

Згідно з Маастрихтським договором 1 січня 1994 рік було проголошено датою початку другого етапу формування економічного і

валютного союзу. Одною з головних умов договору, що увійшла в історію під назвою «План Делора» було здійснення скоординованої економічної і валютної політики країн Європейського Союзу, створення Європейського центрального банку і перехід на єдину європейську валюту.

Маастрихтський договір передбачив особливі критерії стабільності, яким повинні відповідати країни-учасниці валютного союзу, для введення євро в обіг [1]:

1) рівень інфляції в країні, що прагне приєднатися до валютного економічного союзу, може перевищувати показники трьох найбільш стабільних держав Європейського Союзу не більше ніж на 1,5%;

2) державна заборгованість може становити не більше 60% від валового внутрішнього продукту;

3) дефіцит держбюджету не може перевищувати 3% від ВВП;

4) процентні ставки за банківськими кредитами можуть бути всього на 2% вище за показники трьох найбільш стабільних країн;

5) кандидати на вступ до союзу не мають права протягом двох років за власною ініціативою проводити девальвацію національних грошових одиниць.

На початку другого етапу було засновано Європейський валютний інститут зі штаб-квартирою у Франкфурті-на-Майні, як попередник Європейського центрального банку. Європейський валютний інститут мав підготувати перехід до третього етапу європейського валютного союзу. Його функції полягали у координації національної валютної політики, з метою забезпечення стабільності цін, розробці напрямів валютної політики Європейської системи центральних банків, оцінці стану конвергенції держав-членів. Економістами, котрі зробили вагомий внесок у встановлення євро, були Р. Манделл, В. Дуйзенберг, Р. Толлісон, Н. Даулінг та Т. Падоа-Скіуппа.

План переходу до єдиної валюти був прийнятий на саміті в Мадриді 15-16 грудня 1995 року, також було встановлено назву нової валюти – «євро». Відповідно до досягнутих між країнами Європейського Союзу домовленостями, процес просування до валютного союзу складався з трьох етапів [4, с. 554]:

1. Підготовчий – до 1 січня 1996 року, в ході якого країни-учасниці зняли взаємні обмеження на рух платежів і капіталів і почали стабілізацію своїх державних фінансів за встановленими критеріями, для членства у валютному союзі.

2. Організаційний – до 31 грудня 1998 року, націлений на завершення остаточної стабілізації державних фінансів і на формування правової та інституційної бази валютного союзу.

3. Реалізаційний – до 1 січня 2003 року, реалізація плану введення євро в безготівковий, а потім і в готівковий оборот країн-учасниць угоди з повною заміною національних валют єдиною валютою.

На позачерговому саміті Євросоюзу в Брюсселі 1998 року було прийнято остаточне рішення щодо створення єдиного валютного союзу і введення спільної валюти – євро. Європейська Рада прийняла рішення з 1 січня 1999 року створити європейський валютний союз у складі одинадцяти держав.

Після 31 грудня 2001 року всі рахунки, які до тих пір виражалися в національних валютах країн, стали в обов'язковому порядку конвертуватися за офіційними курсами в євро. Протягом певного строку старі національні банкноти і монети ще могли звертатися нарівні з євро. Першою на євро повністю перейшла Німеччина – марка була офіційним платіжним засобом до 31 грудня 2002 року. Станом на 1 січня 2003 року євро став єдиним законним платіжним засобом у країнах Єврозони [6, с. 56-57].

У подальші роки діяльність європейського валютного союзу проводилася перш за все у двох напрямках: консолідації спільної економічної політики Євросоюзу і розширення зони євро.

Словенія стала відповідати критеріям в 2006 році і увійшла до Єврозони 1 січня 2007 року. Кіпр і Мальта пройшли процедуру узгодження в 2007 році і вступили в Єврозону 1 січня 2008 року. Словаччина – 1 січня 2009 року, Естонія – 1 січня 2011 року, Латвія – 1 січня 2014 року, Литва – 1 січня 2015 року.

Щодо перспектив розвитку єдиної валюти існує безліч поглядів. Деякі науковці стверджують, що євро займає провідне місце за обсягами торгівлі і частиною золотовалютних запасів після долара США. Збільшення євро пояснюється певними факторами. По-перше, через розширення Єврозони, збільшуються валютні резерви євро. По-друге, після введення євро до нього перейшли частки німецької марки, французького франка та інших національних валют [2, с. 49].

Ми вважаємо, що євро – як єдина національна валюта Єврозони, незважаючи на економічні кризи, які час від часу відбуваються в країнах-учасниках, має достатні перспективи для подальшого розвитку:

1. Євро – це найбільш ефективний засіб усунення всіх перешкод для вільного руху капіталів, товарів, послуг і робочої сили в Євразоні та поза її межами.

2. При наявності ефективно діючого валютного союзу Європейський союз зможе швидко перетворитися на потужну економічну наддержаву з однією з основних світових валют нарівні з долларом.

3. Євро слугуватиме розширенню простору, де буде оперувати єдина європейська валюта, поліпшить механізм курсоутворення, дозволить Європейському Союзу активно приймати участь у майбутній реформі міжнародної валютної системи.

4. Євро дозволяє надійніше боротися з інфляцією, зниженням процентної ставки, що сприяє зростанню виробництва, зайнятості та стабільності державних фінансів.

5.3 введенням єдиної валюти Європа має стати зоною валютної стабільності.

Отже, процес становлення єдиної європейської валюти – євро дуже складний, поетапний, історичний етап, який триває до сьогодні. Запровадження євро являється важливим проектом у процесі інтеграції та становленні Європейського Союзу. Повноцінна економічна інтеграція немислима без валютного союзу з наявністю єдиної валюти або твердо фіксованих курсів валют країн-учасниць. Процес утворення та розвитку євро є закономірним, важливим й у певному сенсі завершальним етапом у розвитку західноєвропейського інтеграційного процесу.

Список використаних джерел:

1. Договір про Європейський Союз від 07.12.1992/зі змінами та доповненнями від 13.12.2007р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_029
2. Буторіна О. Перспективи євро як міжнародної валюти // Ринок цінних паперів. – 2001. – № 14. – С. 48-54.
3. Волес В., Волес Г. Творення політики в Європейському Союзі / Пер. з англ. Р.Ткачук. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 871 с.
4. Дзяд О. В., Рудік О.М. Спільні політики Європейського Союзу. – К.: Міленіум, 2009 – 668 с.
5. Мамакін В.Ю. Міжнародна роль євро: сьогодення і майбутнє // Гроші і кредит. – 2003. – № 11. – С. 68-76.
6. Піскулов Д.Ю. Безготівковий євро. Особливості валютного обігу // Гроші і кредит. – 2001. – № 3. – С. 54-59.
7. Право Європейського Союзу: навч. Посібник /В.М. Бесчастний, В.П. Філонов та ін.. за ред. В.М. Бесчастного. – Київ: Знання, 2010. – 366 с.

Титаренко А.И.

студент,

Научный руководитель: Амарян М.Х.

кандидат исторических наук, доцент,

Криворожский факультет,

Национальный университет «Одесская юридическая академия»

ПРОБЛЕМА ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ БОРЬБЫ С ТЕРРОРИЗМОМ В ЕС

Новое направление деятельности Европейского Союза получило документальное оформление после терактов в США 11 сентября 2001 года. ЕС продемонстрировало способность выработать совместную позицию, принял 12 сентября Декларацию, в которой непосредственно осудило эту акцию, выразил солидарность с США и готовность к всестороннему сотрудничеству в борьбе с терроризмом [2, с. 544].

Терроризм в Европе имеет место также как и в других частях планеты. Европейское полицейское ведомство разделяет террористов на четыре группы, согласно их политической мотивации – сепаратисты, лево- и праворадикальные террористы и исламисты.

В декабре 2001 года Евроюст впервые дало чёткое определение терроризма, которое должно действовать на территории всех стран – членов ЕС. Согласно этому определению, терроризмом признаётся деятельность, которая имеет своими целями:

- запугать население серьёзным образом;
- вынудить правительство или международную организацию к определенному действию или бездействию;
- дестабилизировать или полностью разрушить политические, конституционные, экономические или социальные структуры государства или международной организации.

В 2003 г. Европейски совет утвердил первую из ежегодных докладов по реализации программы ЕС по предупреждению конфликтов, которые сопровождаются применением силы. Программа была расширена такими направлениями как борьба с терроризмом, предупреждения распространению оружия массового уничтожения, включая средства доставки. В этом же году была принята декларация ЕС о предотвращении распространению оружия массового уничтожения, в которой говорилось, что такое оружие и средства доставки «угрожаю безопасности государств, народам и интересам ЕС» [2, с. 545].

К числу террористических актов законодательство ЕС относит убийства, похищения, захват заложников, разбой, незаконное владение оружием, а также угрозы, нанесение серьёзного ущерба государственным и общественным учреждениям, транспортной системе или инфраструктуре, включая информационные системы, публичному месту или частной собственности, которые могут повлечь угрозу человеческой жизни или вызвать серьёзный экономический ущерб.

Органы ЕС, отвечающие за борьбу с терроризмом:

- Координатор по борьбе с терроризмом – Гийс де Вриес (Gijs de Vries)
- Европол/департамент по борьбе с серьезными преступлениями/управление по борьбе с терроризмом/
- Специальная комиссия по борьбе с терроризмом Совета Европы (Counter-Terrorism Task Force) – Рафаэль Бенитез (Rafael Benitez)
- Комитет экспертов по борьбе с терроризмом Совета Европы CODEXTER

Отправной точкой к формированию специализированного антитеррористического законодательства послужил рост терроризма в Западной Европе, пришедшийся на начало 70-х годов. В итоге были созданы предпосылки для объединения усилий ряда европейских государств, в развитии внутреннего и международного законодательства в области борьбы с терроризмом. Ведущие западные государства:

Англия, Германия, Испания, Италия, Франция – не только произвели структурные изменения в действующем законодательстве, но и приняли ряд специальных антитеррористических законов. Одновременно с началом работы по созданию антитеррористического законодательства в Западной Европе и США начала складываться так называемая « новая юридическая культура ».

Даже сами названия законов: «О чрезвычайных мерах» (Великобритания, 1973 г.), «О борьбе с терроризмом» (Германия, 1986 г.), «О срочных мерах по защите демократического порядка и общественной безопасности» (Италия, 1979 г.), «О борьбе с терроризмом и посягательствами на государственную безопасность» (Франция, 1986), «О борьбе с терроризмом и применении смертельной казни» (США, 1996) говорят о том, какое внимание уделяют европейские государства и США этой проблеме. В последней четверти XX века были приняты и основные международные конвенции (Европейская конвенция по борьбе с терроризмом) [4, с. 547].

При этом Совет Европы отслеживает, чтобы борьба с терроризмом не нарушала права человека. В результате были приняты такие акты как Рекомендация 1550 (2002) и Резолюция 1271 (2002) ПАСЕ « Борьба с терроризмом и соблюдении прав человека », принятые 24 января 2002 года и « Основные принципы борьбы с терроризмом », утвержденные Комитетом Министров СЕ 15 июля 2002 года. Этот свод основных принципов является первым международным текстом в данной области и провозглашает 17 основных принципов, устанавливающих ограничения, которых должны придерживаться государства в борьбе с терроризмом и которые вытекают из международных документов, а также из судебной практики Европейского суда по правам человека [3, с. 363].

Наиболее значимые улучшения в правовой сфере борьбы с терроризмом связаны с работой Междисциплинарной группы по международной деятельности в борьбе с терроризмом (ГМТ). Данная группа представляет собой межправительственный комитет экспертов, созданный в 2001 году, главной задачей которого является определение приоритетных целей Совета Европы и изучения соответствующих международных документов Организации, в частности Европейской конвенции 1977 года о ликвидации терроризма.

Межправительственному Комитету экспертов – CODEXTER – поручено координировать и анализировать вклад Совета Европы в борьбу с терроризмом в правовой сфере, и в первую очередь в осуществление приоритетных направлений. Комитет экспертов CODEXTER одобрил разработку международных правовых норм для защиты свидетелей и лиц, сотрудничающих с органами правосудия, и в отношении специальных методов расследования. Комитет также провел исследования по понятиям «апология терроризма» и «призывы к террористической деятельности» с целью разработки международного инструмента в этой области. Помимо этого, Комитет CODEXTER

предложил Комитету Министров Совета Европы способы обеспечения более эффективной защиты, поддержки и компенсации для жертв террористических актов. Кроме того, Комитет CODEXTER будет проводить анализ возможностей каждой страны в области борьбы с терроризмом.

Комитет CODEXTER обсуждал значимость подготовки общей конвенций Совета Европы в области борьбы с терроризмом, и ему было поручено разработать один или несколько отраслевых правовых актов для устранения существующих пробелов в международном праве или для деятельности по борьбе с терроризмом. 18 – 20 октября 2004 г. Комитет экспертов по терроризму CODEXTER рассмотрел предварительный проект Конвенции о противодействии терроризму – международно-правового документа, который призван закрыть имеющиеся пробелы в нормах, регулирующих вопросы борьбы с терроризмом. Кроме того, эксперты обсудили такие вопросы, как составление кратких справок о состоянии борьбы с терроризмом в государствах-членах, разработка новых документов о защите свидетелей и применению специальных оперативно-следственных методов, защита жертв террористических актов и выплата им компенсаций, противодействие финансированию терроризма.

Брюссель разработал целый ряд мер, чтобы ограничить доступ к огнестрельному оружию, взрывчатке и другим материалам, которые могут быть использованы для изготовления бомб. Кроме того были увеличены полномочия Европола, международной криминальной полиции Евросоюза, в частности, чтобы усилить борьбу с кибер-терроризмом, вербовкой и сетями финансирования террористических организаций. Тем не менее всего этого недостаточно. Государства-члены ЕС, хотя и проголосовали за создание новых структур для борьбы с терроризмом, но не спешат выделять для них достаточные финансовые ресурсы. Что касается национальных разведывательных служб, они зачастую уклоняются от общеевропейских требований об обмене секретной информацией. До создания европейских Федерального бюро разведки (ФБР) и Центрального разведывательного управления (ЦРУ) еще далеко, страны ЕС предпочитают ориентироваться на двустороннее сотрудничество.

Таким образом главной проблемой борьбы с терроризмом в Европе остается слабая координация между спецслужбами разных стран. Появление поста координатора по борьбе с терроризмом не решило проблему из-за небольшого объема выделяемых средств. В результате на первое место в этой борьбе вышла Единая Европейская полиция Европол. Однако, как и во многих органах ЕС, определение руководителя Европола превращается в бесконечный торг между ведущими странами ЕС.

Список использованных источников:

1. Журкин В.В. Европейский союз: внешняя политика, безопасность, оборона / В.В. Журкин. – М.: Ин-т Европы, 1998. – 62 с.
2. Копытка В.В., Шинкаренко Т.И. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посіб. – К: Знання, 2009. – 751 с.
3. Щелоков И.Н. Проблемы европейской безопасности и политика Англии / И.Н. Щелоков. – М., 2003. – 248 с.
4. Сборник документов Совета Европы в области защиты прав человека борьбы с преступностью. – М.: 1998. – 670 с.

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Чубарева Ю.О.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ САМОВРЯДНОГО ТА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ І ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ

Земельне законодавство України передбачає наявність не лише державного контролю за використанням і охороною земель, а також самоврядний і громадський контроль. Ці норми на теперішній час викликають чимало запитань. Так, ст. 189 Земельного Кодексу України [1] встановлює, що самоврядний контроль за використанням та охороною земель здійснюється сільськими, селищними, міськими, районними та обласними радами. ЗУ «Про місцеве самоврядування» [2] також наділяє місцеві ради повноваженнями щодо здійснення контролю за додержанням земельного та природоохоронного законодавства, використанням і охороною земель, впровадженню заходів, передбачених документацією із землеустрою. І крім того, цей Закон передбачає порядок створення тимчасових контрольних комісій ради. Відповідно законодавство містить лише загальне регулювання здійснення самоврядного контролю, не конкретизуючи ані порядок проведення контрольних заходів, ані права і обов'язки контролюючих органів, їх взаємодію із державними контролюючими органами.

В умовах такого недостатнього правового регулювання на законодавчому рівні, існує практика деталізації положень закону у актах самих органів місцевого самоврядування, як-то наприклад, рішення Київської міської ради від 25.09.2003 «Про Порядок здійснення самоврядного контролю за використанням і охороною земель у м. Києві» [3]. У таких актах здійснюється деталізація законодавчих положень стосовно порядку здійснення контрольних заходів, повноважень контрольних органів та ін. у беззаперечній відповідності до норм законодавства.

Заслуговує на не меншу увагу і питання здійснення громадського контролю за використанням і охороною земель. Ст. 190 ЗК України визначає, що громадський контроль здійснюється громадськими інспекторами, які призначаються відповідними органами місцевого самоврядування, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в

агропромисловому комплексі, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, і діють на підставі положення, затвердженого центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, охорони навколишнього природного середовища.

По-перше, формулювання цієї норми, яким передбачається призначення інспекторів, викликає чимало запитань стосовно прогнозованого співвідношення статусу таких інспекторів, їх підпорядкування тощо. По-друге, слід зауважити, що положення, до якого зроблена відсилка у вказаній статті, досі не прийнято, натомість наразі діє Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля, затверджене Наказом Міністерства екології та природних ресурсів від 20 березня 2002 року [4]. Відповідно до цього Положення роботу громадських інспекторів організовують Держекоінспекція України та її територіальні органи. Громадські інспектори мають право спільно з працівниками органів Держекоінспекції, інших державних органів, які здійснюють контроль за охороною, раціональним використанням та відтворенням природних ресурсів, органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, брати участь у проведенні перевірок додержання підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності та громадянами вимог природоохоронного законодавства, норм екологічної безпеки охорони, раціонального використання та відтворення природних ресурсів.

Дане положення свідчить про те, що діяльність громадських інспекторів не лише координується органами Держекоінспекції, а і що громадські інспектори можуть проводити перевірки лише спільно з працівниками цих органів, інших органів державної влади або місцевого самоврядування. З одного боку, це є позитивним, оскільки зменшує ризик порушення законодавства при проведенні контрольних заходів або проведення безпідставних перевірок. Проте з іншого боку у такому разі зникає сутність і взагалі будь-яке значення громадського контролю як окремого виду контролю, оскільки самостійність громадських інспекторів повністю відсутня.

Тут слід сказати, що нині спостерігається повна відсутність єдності розуміння мети громадського контролю. З'ясування питання про мету громадського контролю має здійснюватися через призму відповіді на питання про результати, які мають бути досягнуті за наслідками реалізації відповідних контрольних заходів. Громадський контроль, з огляду на своє суспільне призначення, функціонує у межах системи публічно-правових відносин, що, як наслідок, виключає можливість досягнення (реалізації) його суб'єктами власних (приватних) цілей. Інакше кажучи, усі цілі, які реалізуються завдяки інституту громадського контролю, носять суспільно-значимий характер. Перелік таких цілей є

доволі чітко визначеним, у тому розумінні, що вони можуть стосуватися або держави, або суспільства, перебуваючи при цьому у тісному взаємозв'язку. Як держава, так і суспільство мають урівноважувати одне одного, узгоджувати власні потреби з потребами учасника взаємодії [5, с. 34-35].

Слід зупинитись також і на співвідношенні самоврядного і громадського контролю з державним контролем за використанням та охороною земель з точки зору захисту суб'єтами господарювання своїх прав. Так, наприклад, ЗУ «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [6] містить такі правові гарантії: здійснення заходів державного нагляду (контролю) різними органами державного нагляду (контролю) з одного й того самого питання заборонено; здійснення органом державного нагляду (контролю) щодо одного суб'єкта господарювання планових заходів державного нагляду (контролю) протягом одного планового періоду заборонено, якщо в цьому плановому періоді такий суб'єкт господарювання включений до плану здійснення заходів державного нагляду (контролю) іншого органу державного нагляду (контролю).

Тобто, встановлюється принцип неприпустимості дублювання повноважень органів державного нагляду (контролю) та неприпустимості здійснення заходів державного нагляду (контролю) різними органами державного нагляду (контролю) з одного й того самого питання. Натомість, дані гарантії стосуються здійснення державного контролю, який здійснюється відповідно органами державної влади. Що ж до заборони здійснення контрольних заходів з одного і того самого питання державними органами та органами місцевого самоврядування, то жодних заборон з цього приводу немає, і фактично це може спричинити зловживання своїми правами зі сторони контролюючих органів. Що ж стосується громадського контролю, то тут взагалі стає незрозумілим, чи заборонене проведення заходів громадського контролю з того ж питання, з приводу якого проводився державний контроль, оскільки громадські інспектори не діють самостійно, а проводять перевірки разом із працівниками органів Держекоінспекції, інших органів влади. Зважаючи на те, діяльність громадських інспекторів координується Держекоінспекцією, дублювання контрольних заходів з одного і того самого питання повинно нею запобігатися, проте все одно дане питання наразі залишається невирішеним.

У той же час можна відмітити, що зважаючи на недостатнє правове регулювання здійснення самоврядного та громадського контролю за використанням і охороною земель можливе невиконання вимог цих контролюючих органів з боку підконтрольних суб'єктів (як-то наприклад, вимоги про надання певних відомостей про використання земельної ділянки), оскільки відсутні санкції за невиконання таких вимог.

Таким чином, законодавство, яке регулює здійснення самоврядного та громадського контролю, потребує удосконалення з метою деталізації повноважень органів, які здійснюють ці види контролю, порядку здійснення контролю, гарантій та прав підконтрольних суб'єктів, відповідальності контролюючих органів та підконтрольних суб'єктів у разі порушення ними законодавства.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України: Кодекс України від 25.10.2001, № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3. – Ст. 27.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997, № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
3. Про Порядок здійснення самоврядного контролю за використанням і охороною земель у м. Києві: Рішення Київської міської ради від 25.09.2003, № 16/890 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1024.5426.0>
4. Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 27.02.2002, № 88 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 12. – Стор. 265. – Ст. 631.
5. Сквірський І.О. Ще раз до питання про мету громадського контролю / І.О. Сквірський // Наше право. – 2013. – № 9. – С. 33-37.
6. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003, № 963-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 350.

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Бурлій А.Ю.

студент,

*Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки
Національної академії Служби безпеки України*

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ

Цивільний кодекс України поширює правову охорону на комерційну таємницю як об'єкт права інтелектуальної власності.

Комерційна таємниця – це інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які зазвичай мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [1].

Сутність права інтелектуальної власності на комерційну таємницю полягає в наданні володільцю інформації можливості засекречувати цю інформацію від широкого загалу і вимагати, щоб треті особи утримувались від використання незаконних методів її отримання.

Права володільця комерційної таємниці:

- має право самостійно використовувати цю інформацію будь-якими способами, але в межах, передбачених законом;
- має право дозволяти використання цієї інформації третім особам на підставі договору;
- має право в будь-який момент розкрити перед невизначеним колом осіб ті відомості, які становили комерційну таємницю, якщо це не порушує прав за зобов'язаннями контрагентів;
- має право продати або іншим способом розпорядитися цією інформацією (найчастіше це відмова самого володільця від її подальшого використання).

Суб'єкт права інтелектуальної власності може надавати іншим особам дозвіл на використання конфіденційної інформації шляхом видачі виключних чи невиключних ліцензій [2].

Органи державної влади зобов'язані охороняти від недобросовісного комерційного використання інформацію, яка є комерційною таємницею та створення якої потребує значних зусиль і яка надана їм із метою отримання встановленого законом дозволу на діяльність, пов'язану з фармацевтичними, сільськогосподарськими,

хімічними продуктами, що містять нові хімічні сполуки. Ця інформація охороняється органами державної влади також від розголошення, крім випадків, коли розголошення необхідне для забезпечення захисту населення або не вжито заходів щодо її охорони від недобросовісного комерційного використання. Органи державної влади зобов'язані охороняти комерційну таємницю також в інших випадках, передбачених законом [3].

Органи державної влади звільняються від відповідальності за її розголошення, коли сам суб'єкт права інтелектуальної власності на комерційну таємницю не вжив заходів до її охорони від недобросовісного комерційного використання. Для цього суб'єкт права інтелектуальної власності на комерційну таємницю може використовувати всі можливі засоби в межах закону для забезпечення секретності інформації.

Володілець комерційної інформації зобов'язаний вживати всіх заходів до її охорони, а також розкрити її за вимогою компетентних державних органів чи посадових осіб (наприклад, слідчі органи чи органи дізнання, суд).

Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю діє доти, доки зберігається фактична монополія особи на інформацію, яка становить комерційну таємницю, а також існують передбачені законом умови її охорони. В цьому випадку принцип строковості патентної охорони не діє і тому така форма охорони досить часто застосовується підприємцями.

Отже, можна визначити, що комерційну таємницю становить інформація, яка є секретною, тобто не є загальновідомою і легкодоступною для осіб, які оперують відповідною інформацією. висвітлення деяких теоретичних та практичних аспектів щодо формування, використання і захисту комерційної таємниці в умовах сучасності. Дана інформація має комерційну цінність та є предметом заходів щодо збереження її секретності. Ефективний захист комерційної таємниці може бути забезпечений лише комплексом правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №№ 40-44) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до тексту: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/435-15>
2. Коментар Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до тексту: <http://uristinfo.net/2010-12-27-04-58-59/76-komentar-tsivilnij-kodeks-ukrayini/1586-glava-46-pravo-intelektualnoyi-vlasnosti-na-komertsijnu-taemnitsju.html/>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №№ 40-44) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до тексту: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page9>

Товбійчук О.В.

студентка,

Научный руководитель: Ткачук А.С.

*кандидат юридических наук, старший преподаватель,
Одесский национальный экономический университет*

ПРОБЛЕМЫ ИНТЕРНЕТ-ПИРАТСТВА В УКРАИНЕ

Актуальность выбранной темы заключается в том, что самой глобальной проблемой в сети Интернет на сегодняшний день является проблема Интернет-пиратства, которая напрямую связана с нарушением авторского права. В сети Интернет присутствует информация любого рода, в том числе обширный объем загружаемой музыки и предпремьерных показов продуктов киноиндустрии, а в том числе также неизданные научные исследовательские работы и конфиденциальные документы. Причиной нарушения авторского права в сети Интернет, на наш взгляд, является несовершенное и малоэффективное законодательство в сфере интеллектуальной собственности на уровне всемирных организаций и отдельных стран. В данной статье приводятся различные виды, методы и особенности борьбы с Интернет-пиратством в Украине.

Виды Интернет-пиратства подразделяются на такие ключевые категории, как видео-пиратство, аудио-пиратство, литературное пиратство, пиратство программного обеспечения (ПО), а также пиратство в индустрии компьютерных игр.

Как уже было указано ранее, основной причиной нарушения авторского права в сети Интернет служит несовершенное законодательство стран мира, способное урегулировать данный вопрос. Проблема интернет-пиратства приобрела глобальный характер непосредственно вследствие отсутствия действенного механизма наказания за подобные нарушения [5].

На данный момент деятельность мировой общественности направлена на разработку действенного механизма, в силах которого упростить и ускорить возможность контроля защиты авторского права в Интернете. Данное утверждение может быть подтверждено следующими документами, которые обладают юридической силой: Директива ЕС «Об электронной коммерческой деятельности» [3], HADOPI, закон, принятый во Франции в 2009 году, закон DMCA (США), закон АСТА.

На территории Украины вопрос борьбы с Интернет-пиратством вплоть до 2014 года системно не рассматривался, как следствие дальнейшая законодательная база также не была разработана и не вступила в силу. Подобное отношение к проблеме всемирного характера позволило вырасти уровню пиратства в Украине до таких масштабов, свидетелями которых мы являемся сегодня.

Действующий Закон Украины «Об авторском праве и смежных правах» был принят в 1993 году [4]. Он был ограничен защитой имущественных и неимущественных прав субъектов авторского права. На момент принятия Закона права авторской и интеллектуальной собственности в сети Интернет не учитывались. В конце октября 2014 года Кабинетом Министров был одобрен проект Закона Украины «О внесении изменений к некоторым законодательным актам Украины касательно защиты авторских и смежных прав в сети Интернет». Цель указанного Закона заключалась во внедрении действующих механизмов противодействия Интернет-пиратству.

Согласно данным 2015 года Торгового представительства США (USTR), Американской ассоциации кинокомпаний (МРАА) и Международного альянса интеллектуальной собственности, Украина занимала лидирующие позиции среди нарушителей авторского права и распространения нелицензионной продукции в сети Интернет уже в течение нескольких лет. Крайне важно для Украины решить проблему с укоренившимся негативным имиджем, касающемся Интернет-пиратства, на международной арене. В случае решения данной проблемы Украина будет способна к привлечению действующих бизнес-активов, а также масштабных инвестиций.

До 2014 года борьба с Интернет-пиратством рассматривала пиратство как явление, не учитывая при этом непосредственно нарушителей («пиратов») как субъектов нарушения авторского права. В рамках нового Закона оказывается не только блокировка «пиратского» контента (досудебная возможность всецелого его удаления включительно), а также санкции против физических лиц (в их число входят, как сами нарушители («пираты»), так и лица, публикующие их контент на своих веб-ресурсах). Примером наказаний нарушения авторского права может послужить обложение штрафом в размере от пятисот до тысячи необлагаемых минимумов дохода за неисполнение требования блокировки контента, являющегося нелегальным и нарушающим авторские права. Подобные размеры штрафа касаются также тех субъектов, которые не идентифицируют пользователя своего сайта, уличённого в пиратской деятельности.

Именно этот проект способен приблизить законодательную базу Украины к законодательству ЕС вследствие наглядного снижения Интернет-пиратства в Украине и улучшения имиджа страны на международной арене. Также проект способствует благотворному влиянию на отечественную культуру и экономику, открывая возможности развития украинского рынка в сфере медиа.

Помимо введения системы штрафов за нарушения авторского права в сети Интернет основным методом борьбы с Интернет-пиратством является прежде всего надежная защита продуктов собственности. Однако сегодня хакинг защитного ПО может послужить скорее

отдельным видом Интернет-пиратства, чем одним из методов борьбы с ним.

Сегодня основными методами борьбы с виртуальным пиратством считаются обучение, пропаганда и силовая методика [8]. В обучение входит проведение соответствующих семинаров, конференций, организация форумов, в рамках которых данный вопрос поднимается лекторами более масштабно. Цель данного метода борьбы в убеждении потенциального нарушителя в отрицательной стороне возможного нарушения с его стороны.

Цель пропаганды как одного из методов борьбы в наглядной демонстрации преимуществ продукции, обладающей лицензией, а также недостатков «пиратских» копий.

Силовая методика в свою очередь предусматривает привлечение к уголовной или административной ответственности производителей, а также распространителей продукции сети Интернет, нарушающей авторское право. Являясь самым действенным методом из всех выше упомянутых, силовой метод также является и самым сложным в исполнении.

Как известно, в октябре 2015 года в рамках реформы системы правоохранительных органов глава МВД Арсен Аваков объявил о создании киберполиции, специального дополнительного органа, в обязанности которого входит регулирование законной деятельности в сети Интернет, а также защита прав собственности в виртуальном пространстве и борьба со всеми проявлениями Интернет-пиратства и помощь специалистов онлайн.

Помимо вышеуказанных в обязанности киберполиции включены также своевременное информирование населения по вопросу происшедших преступлений в сети Интернет, анализ информации на тему киберугроз и потенциальная возможность киберпреступлений. Контактные пункты обязуются работать круглосуточно, в случае если Интернет-пользователь хочет сообщить о правонарушении или получить консультацию по интересующему его вопросу [7].

Вопреки совершенствующимся методам борьбы и появлению новых Законов масштабы нарушения авторского права в сети Интернет неизбежно увеличиваются во всем мире. При это главными причинами феномена роста Интернет-пиратства являются все еще слабые правовые механизмы регулирования и отсутствие личной ответственности пользователей.

Список использованных источников:

1. IIPA (International Intellectual Property Alliance). 2009. 2009 Special 301 Report on Copyright Infringement and Enforcement: Spain. Washington, DC: IIPA. [Unpublished Source] – Available at: <http://www.iipa.com/rbc/2009/2009SPEC301INDIA.pdf>.
2. USTR (Office of the US Trade Representative). 2007. «Schwab Announces U.S. Will Seek New Trade Agreement to Fight Fakes» News release, October 23. [Unpublished]

Source] – Available at: <http://www.ustr.gov/ambassador-schwab-announces-us-will-seek-new-trade-agreement-fight-fakes>.

3. Директива ЕС «Об электронной коммерческой деятельности» 2000 года [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_224.

4. Закон України Про авторське право і суміжні права від 23 грудня 1993 року.

5. Караганис Дж. Медиа пиратство в развивающихся экономиках. – США: Social Science Research Council, 2011. – 431 с.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 10. – Ст. 51-2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

7. Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні: Указ Президента України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/285/2001>

8. Серeda С. А. Проблема теневого рынка программных продуктов и пути ее разрешения: Тез. докл. «Проблемы противодействия компьютерной преступности», Запорожье. 2004. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://consumer.nm.ru/piracy.htm>.

9. Серeda С. А. О необходимости защиты прав потребителей в сфере информационных технологий. Кишинёв. 2001. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://consumer.nm.ru/cnsum_it.htm.

СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО

Самойленко Н.О.

студентка,

Університет економіки та права «КРОК»

РОЛЬ ГААЗЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ В СУДОВОМУ ЗАХИСТІ АЛІМЕНТНИХ ПРАВ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї В УКРАЇНІ

Нагальною потребою сучасного українського суспільства є системна охорона родинних цінностей та сім'ї як найважливіших людських надбань та як соціального інституту. Одним з основних завдань сучасної сімейно-правової політики є формування відповідального батьківства, що сприятиме забезпеченню ефективного здійснення і захисту аліментних членів сім'ї.

Захист дітей є одним з основних завдань міжнародного співробітництва взагалі та Гаазької Конференції з міжнародного приватного права зокрема. В цьому контексті стягнення аліментів на дітей та інші форми сімейного утримання є головними елементами. Вірно і те, що проблеми, які виникають з відносин утримання можуть виникати і з інших сімейних відносин, відносин батьківства, шлюбних відносин та відносин споріднення. Але велика кількість позовів, пов'язаних з утриманням, мають відношення і до дітей. У період після Другої Світової війни було укладено три конвенції щодо зобов'язань по утриманню. По-перше, у 1956 році була укладена Нью-Йоркська Конвенція про стягнення аліментів за кордоном. По-друге, у 1956 році була укладена Гаазька конвенція про право, що застосовується до аліментних зобов'язань щодо дітей та у 1958 році – Гаазька конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання дітей. Ці конвенції були переглянуті та доповнені Гаазькою конвенцією про визнання та виконання рішень стосовно зобов'язань по утриманню 1973 року та Гаазькою конвенцією про право, що застосовується до аліментних зобов'язань 1973 року [1].

Гаазька конференція з міжнародного приватного права не зупинилась на досягнутому і 23 листопада 2007 року на 21-й Дипломатичній сесії Гаазької конференції з міжнародного приватного права у м. Гаага було схвалено та прийнято Конвенцію про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інші форми сімейного утримання, прийняттю якої передувала п'ятирічна робота з розробки проекту Конвенції. Делегація України на чолі із заступником Міністра юстиції Валерією Лутковською взяла участь у роботі 21-ї Дипломатичної

сесії ГК МПрП разом з делегаціями 70 держав та 8 міжнародних організацій [2, с. 202].

Зазначена Конвенція не достатньо відома в Україні, проте вона заслуговує на увагу у зв'язку з тим, що Конвенція у майбутньому створить єдиний механізм стягнення аліментів за кордоном у більшості держав світу. Досягнення Конвенцією максимального поширення у світі відповідає інтересам України, оскільки дозволить гарантувати можливість особам, що проживають в Україні, у першу чергу, громадянам України одержувати аліменти з-за кордону у спрощеному порядку завдяки налагодженому механізму взаємодії центральних органів держав та інших компетентних органів.

Щодо цілей та завдань Конвенції, то варто зазначити, що розпочавши розробку нового міжнародного інструменту, Постійне Бюро ГК МПП поставило за мету досягнення Конвенцією наступних цілей:

- стати масштабним документом, який стосується визнання і виконання зобов'язань про утримання та базується на найефективніших положеннях існуючих конвенцій;

- врегулювати питання співробітництва державних органів;

- врахувати майбутній розвиток на національному і міжнародному рівнях системи стягнення аліментів та можливостей, які виникають завдяки розвитку інформаційних технологій;

- поєднати максимальну ефективність з гнучкістю, яка необхідна для ратифікації якомога більшою кількістю держав.

Гаазька Конвенція про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інші форми сімейного утримання від 23 листопада 2007 базується на узагальненні і вивченні практики застосування, а також на ґрунтовному аналізі позитивного досвіду та прогалів у регулюванні Гаазької Конвенції про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання дітей від 15 квітня 1958 року, Гаазької Конвенції про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 2 жовтня 1973 року та Нью-Йоркської Конвенції ООН про стягнення аліментів за кордоном 1956 року, які на сьогодні є найпоширенішими у світі міжнародними інструментами у сфері стягнення аліментів, так само як й інших міжнародних документів, що мають регіональний характер. Згідно статті 48 та 49 Гаазької Конвенції про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інші форми сімейного утримання від 23 листопада 2007 року вона повинна замінити вже існуючі вищезазначені Конвенції у сфері зобов'язань про утримання [2, с. 204].

Таким чином, стає очевидним, що завданням цієї Конвенції, по суті, є створення універсального механізму, який би поєднував адміністративну і судову системи визнання і виконання рішень щодо зобов'язань про утримання, а також надання дозволу застосовувати положення Конвенції у державах з різними правовими системами. Чи стане Конвенція ефективною, покаже час [3].

Гаазька Конвенція про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інші форми сімейного утримання від 23 листопада 2007 року застосовується до зобов'язань про утримання: на дитину, віком до 21 року та на одного із подружжя.

Отже, що результатом 21-ої Дипломатичної сесії Гаазької конференції з міжнародного приватного права стало утворення нового міжнародно-правового інструменту, що встановлює правовий режим, за яким рішення про стягнення аліментів за кордоном, ухвалені в одній державі-учасниці, підлягають визнанню та виконанню за уніфікованою процедурою в інших державах-учасниках Конвенції.

Конвенція має спростити порядок звернення за кордон з позовами про стягнення аліментів. Держава, залежно від її правової системи, може застосовувати Конвенцію в повному обсязі або обмежитись її положеннями стосовно стягнення аліментів на дітей.

Гнучка система приєднання до Конвенції дозволяє очікувати, що Конвенція у майбутньому створить єдиний механізм стягнення аліментів за кордоном у більшості держав світу. Підписання Конвенції з боку США свідчить про намір цієї держави нарешті стати учасницею багатостороннього правового механізму стягнення аліментів, адже до цього США не були стороною жодної конвенції з питань аліментів.

Для України існування нових міжнародних документів універсального характеру, розроблених з урахуванням практики здійснення інших міжнародних договорів у цій сфері, матиме особливо важливе значення з огляду на можливість врегулювання питань щодо визнання та виконання іноземних судових рішень, що стосуються аліментних зобов'язань.

Отже, стає очевидним, що завданням Гаазької Конвенції про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інші форми сімейного утримання від 23 листопада 2007 року, по суті, є створення універсального механізму, який би поєднував адміністративну і судову системи визнання і виконання рішень щодо зобов'язань про утримання, а також надання дозволу застосовувати положення Конвенції у державах з різними правовими системами. Чи стане Конвенція ефективною, покаже час.

Попередній аналіз положень Конвенції засвідчує, що приєднання України до Конвенції не вимагало внесення змін до чинного національного законодавства, тому 11 січня 2013 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про ратифікацію Конвенції про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших видів сімейного утримання» № 26-VII зі своїми застереженнями.

Для України існування нових міжнародних документів універсального характеру, розроблених з урахуванням практики здійснення інших міжнародних договорів у цій сфері, матиме особливо важливе значення з огляду на можливість врегулювання питань щодо

визнання та виконання іноземних судових рішень, що стосуються аліментних зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Alegría Borrás and Jennifer Degeling. Draft Explanatory Report on the Hague preliminary draft Convention on the international recovery of child support and other forms of family maintenance (+Spanish translation), Prel. Doc. No 32 of August 2007, para. 18-24: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=4139&dtid=35.

2. Комарук І. А. Конвенція про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інші форми сімейного утримання: чи знайдено шлях до успіху? / І. А. Комарук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право. – 2010. – Вип. 8. – С. 202-208.

3. Сніжко Марія. Нова Гаазька конвенція про міжнародне стягнення аліментів на дітей. Джерело: <http://www.minjust.gov.ua/0/13304>.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Павлюк К.П.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ

Загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України визначені Законом України від 18 вересня 1991 р. «Про інвестиційну діяльність». Цей Закон спрямований на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування народного господарства України, розвиток міжнародного економічного співробітництва та інтеграції. Він визначає інвестиції як всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [6, с. 561].

Особливості режиму іноземного інвестування на території України знайшли своє закріплення у Законі України від 19 березня 1996 р. «Про режим іноземного інвестування», дія якого поширюється виключно на іноземних інвесторів і підприємства з іноземними інвестиціями. Зазначений Закон у ст. 1 закріплює, що іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Схоже визначення іноземних інвестицій містив Закон України «Про іноземні інвестиції» від 13.03.1992 року, що втратив чинність. Згідно зі ст. 1 цього Закону іноземними інвестиціями є всі види цінностей, що вкладаються безпосередньо іноземними інвесторами в об'єкти підприємницької та інші види діяльності з метою одержання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту. Необхідно звернути увагу на зміну позиції законодавця щодо розуміння сутності об'єктів інвестування, спрямовану на розширення даної категорії та введення поняття «об'єкт інвестиційної діяльності» [2].

Трохи інше визначення іноземних інвестицій закріплено у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 року, згідно зі ст. 1 якого іноземними інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності в Україні, в результаті чого утворюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [1].

Розглянемо також позиції представників національної та зарубіжної доктрини.

Дослідники К. Еклунд та Ф. Хеніус зосереджують свою увагу на міждержавному аспекті іноземних інвестицій, зазначаючи, що іноземні інвестиції – це ті економічні ресурси, які направляються на збільшення реального капіталу суспільства, тобто на розширення або модернізацію виробничого апарату, експортовані з однієї країни і вкладені на території іншої. Збільшення реального капіталу суспільства може бути пов'язано із придбанням нових машин, будівель, транспорту, а також із будівництвом доріг, мостів і інших інженерних споруд; включаючи, і витрати на освіту, і наукові дослідження. Ці витрати є сукупними інвестиціями в «людський капітал», також збільшують виробничий потенціал економіки [4, с. 99].

В.Я. Шевчук, М.П. Денисенко та П.С. Рогожин звертають увагу на мету іноземного інвестування: іноземні інвестиції – це вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення, що здійснюються з метою одержання в майбутньому користі або прибутку [3, с. 17].

Грунтовною вважаємо позицію дослідників Г. Чумаченка та А.В. Пехника, які зазначають, що іноземні інвестиції – це економічні ресурси (вкладені інвестором фінансові і матеріальні кошти в різні об'єкти діяльності, а також передані права на майнову та інтелектуальну власність), які спрямовуються на збільшення реального капіталу товариства, тобто на розширення або модернізацію виробничого апарату [5, с. 31].

Дослідник О.Х. Юлдашев вважає, що іноземні інвестиції – це речі, грошові кошти, майнові права, цінні папери, а також результати інтелектуальної діяльності, вкладені іноземним інвестором (у передбачених законом формах) в об'єкти інвестиційної діяльності на території України з метою одержання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту [7, с. 436].

Іноземному інвестуванню притаманні специфічні ознаки та риси, такі як:

1) спеціальне нормативно-правове регулювання – законодавство про режим іноземного інвестування;

2) суб'єктом іноземного інвестування є іноземний інвестор (інвестори);

3) предметом іноземного інвестування є іноземні інвестиції;

4) об'єктом іноземного інвестування є об'єкти господарської та інших видів суспільної діяльності, розташовані на території України;

5) метою іноземного інвестування, як правило, є отримання прибутку;

6) множинність правових форм іноземного інвестування (корпоративна – шляхом створення підприємств з іноземними інвестиціями, участі у них; договірна – укладення договору про спільну

інвестиційну діяльність, наприклад, між іноземними інвесторами та вітчизняними);

7) можливість поєднання іноземного інвестування з іншими економіко-правовими формами інвестування: інноваційною, приватизаційною, лізинговою, капітальним будівництвом та ін.;

8) особливий правовий режим іноземного інвестування, що включає різні за змістом та спрямованістю складові (надання гарантій іноземним інвесторам; державна реєстрація іноземних інвестицій; особливості правового статусу підприємства з іноземними інвестиціями та іноземних підприємств; специфічність санкцій за порушення законодавства про іноземне інвестування).

Вищевказані ознаки іноземного інвестування можуть бути узагальнені у наступному визначенні. Іноземне інвестування – це особлива економіко-правова форма інвестування, зміст якої полягає у вкладенні іноземним інвестором у розташовані на території України об'єкти господарської діяльності та об'єкти інших видів діяльності іноземних інвестицій з метою отримання прибутку та для досягнення інших соціальних та економічних результатів, що здійснюється в межах спеціального правового режиму.

Спираючись на викладені вище позиції вчених та законодавця, можна сформулювати таке узагальнене визначення поняття іноземних інвестицій, згідно з яким під ними слід розуміти довгострокове вкладення капіталу, яке не суперечить чинному законодавству, в різні галузі і сфери економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону середовища як всередині країни, так і за кордоном, з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, отримання доходу. На нашу думку, визначення іноземних інвестицій, що міститься в українському законодавстві є досить вдалим, однак потребує розширення шляхом включення у його зміст сфер, у яких воно може здійснюватися, деталізація цілей, заради яких воно здійснюється, зазначення обмежень щодо майна, яке не може бути використане в якості іноземних інвестицій.

Іноземне інвестування має певну кількість переваг перед іншими видами економічної допомоги, зокрема, іноземної. Це пов'язано з тим, що, як правило, іноземні інвестиції є додатковим джерелом вкладання коштів та інших цінностей у національне виробництво, що може бути використане для модернізації основних фондів та процесу виробництва у цілому, запровадження сучасних технологій тощо. Беззаперечним плюсом іноземного інвестування є те, що за нього не відбувається збільшення обсягу зовнішнього боргу країни, що має місце при «звичайних» видах іноземної економічної допомоги (трансфери Міжнародного Валютного Фонду, кредити іноземних банків тощо). У даній ситуації треба зазначити, що навпаки кошти, отримані від іноземного інвестування, при вдалому використанні можуть сприяти зменшенню державного боргу. Заслугує на увагу також така перевага

як інтеграція національної економіки у світову економічну систему, зменшення бар'єрів для ведення зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [Електронний ресурс]. – 1991. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» [Електронний ресурс]. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>; Закон України «Про іноземні інвестиції» [Електронний ресурс]. – 1992. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2198-12>
3. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності / М.П. Денисенко. – К.: Алерта, 2003. – 338 с.
4. Еклунд К. Эффективная экономика. Шведская модель / К. Еклунд. – М., 1991. – 349 с.
5. Пехник А.В. Іноземні інвестиції в економіку України / А.В Пехник. – К.: Знання, 2007. – 335 с.
6. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина; М-во освіти і науки України. – 6-те вид., переробл. і доп. – Київ: Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.
7. Юлдашев О.Х. Міжнародне приватне право / О.Х. Юлдашев. – К.: Ін Юре, 2004. – 579 с.

Пичоха С.О., Бращенко О.О.

студентки,

*Навчально-науковий інститут права
Університету державної фіскальної служби України*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КРИТЕРІЇВ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

У світі набирають популярність ідеї «зеленої» економіки, що передбачає розширення використання економічних інструментів для охорони навколишнього середовища. Однією з сфер, де деякі країни вже досягли успіху, є «зелені» державні закупівлі.

Актуальність теми зумовлена тим, що у 2010 р. у ЄС було схвалено стратегію «Європа-2020» [1], яка визначає три рушійних чинника економічного розвитку: 1) розвиток економіки на підставі інновацій; 2) сприяння розвитку низьковуглецевої, ресурсозберігаючої та конкурентоспроможної економіки; 3) сприяння високій зайнятості. Саме державні закупівлі відіграють головну роль для досягнення зазначених цілей.

У цьому контексті Європейська комісія зазначила, що державні замовники мають сприяти здійсненню зелених закупівель для підтримки переходу до більш ресурсозберігаючої економіки.

Вивченню питань правової регламентації «зелених» державних закупівель як стратегічного інструменту соціально – економічного розвитку присвячені праці багатьох науковців, зокрема С.В. Берзіної, О.І. Возного, Т.О. Сливки, А.В. Чернихівської, Л.А. Шереметьєвої, І.І. Ярьськовської та ін.

Згідно з Повідомленням Європейської комісії зелені закупівлі – це закупівлі для поліпшення стану довкілля і процес, в якому замовники прагнуть здійснити закупівлю товарів, виробів послуг з більш кращими екологічними характеристиками протягом усього їх життєвого циклу у порівнянні з продукцією аналогічного функціонального призначення [1].

Законодавством ЄС у сфері закупівель передбачені конкретні вимоги екологічного характеру, тобто встановлені певні екологічні критерії проведення зелених закупівель.

Починаючи з 2004 року Рада ЄС та Європейський парламент затвердили низку Директив, спрямованих на уточнення, спрощення та вдосконалення існуючого європейського законодавства про державні закупівлі. Зокрема, на сьогодні офіційні вимоги щодо виконання «зелених» критеріїв законодавчо впроваджені в наступних нормативно – правових актах:

1) Регламент (ЄС) № 106/2008 [2], встановлює обов'язок замовників висувати вимогу щодо певного рівня енергоефективності. Наприклад, вони стосуються офісного обладнання, під час придбання якого замовники повинні враховувати мінімальні вимоги з енергоефективності, які встановлені в Регламенті з маркування енергоефективності офісного обладнання;

2) Директива 2009/33/ЄС [3] з підтримки чистого та енергоефективного дорожнього транспорту, встановлює обов'язок замовників під час присудження договорів з держзакупівель брати до уваги вплив на навколишнє середовище;

3) Директива 2010/31 [4] про енергозабезпечення будівель для зниження енергетичної залежності, закріплює напрями подальшої закупівельної політики замовників, яка полягає у вжитті заходів з енергоефективності, а також сприяння будівництва та використання ресурсозберігаючих громадських будівель;

4) Директива 2010/30 [5] щодо маркування і стандартну інформацію про споживання енергії та інших ресурсів продуктами пов'язаними з енергетикою, зазначає про необхідність прагнення замовників придбавати товари, які належать до найвищого класу енергоефективності.

На виконання Стратегії «Європа-2020» [1] було переглянуто Директиву 2004/18 [6] про державні договори підяду, постачання і обслуговування та Директиву 2004/17 [7] щодо енергетики, водних ресурсів, транспорту і послуг поштового зв'язку. Соціальні та екологічні вимоги та критерії проходять крізь весь текст нових Директив і можуть висуватися до учасників на будь-якій стадії державної закупівлі..

Положення зазначених Директив ЄС дозволяють: включати екологічні вимоги у технічній специфікації (Стаття 23 (3) б); застосовувати екологічні критерії для програм екологічного маркування (Стаття 23 (6)); встановлювати додаткові умови соціального та природоохоронного змісту (Стаття 26); вимагати від суб'єктів господарювання підтвердження дотримання своїх природоохоронних зобов'язань та покращених екологічних характеристик товарів, робіт та послуг (Стаття 27); вимагати від суб'єктів господарювання підтвердження результативності заходів з охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів (Статті 48 (2) і 50); застосовувати у якості критеріїв при виборі продукції переваги її екологічних характеристик (Стаття 53). Таким чином законодавча база ЄС пропонує низку можливостей для застосування принципів зелених держаних закупівель протягом всього процесу укладання договорів.

На відміну від більшості країн Європи, Японії, Республіки Корея, Тайвань та інших держав, які мають вже стійку практику здійснення зелених державних закупівель, Україна робить лише перші кроки в цьому напрямі.

Згідно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС наша держава має узгодити власне законодавство у сфері публічних закупівель із відповідними вимогами директив ЄС та настановами і тлумаченнями щодо їх імплементації, в тому числі, й положень, що стосуються зелених закупівель.

Наразі ж маємо лише норму статті 22 Закону України «Про публічні закупівлі» [8], яка, установлюючи вимоги до складу тендерної документації, зобов'язує замовника у технічних, якісних характеристиках предмета закупівлі передбачати необхідність застосування заходів із захисту довкілля.

Досить поширеною є ситуація коли замовники в тендерній документації не зазначають жодних вимог щодо необхідності застосування заходів із захисту довкілля. Хоча крім чисто формальної вимоги, яка має стосуватися будь-якої закупівлі, є предмети закупівлі при придбанні яких встановлення екологічних вимог є необхідним [9].

При проведенні процедур, замовник може застосовувати вимоги екологічних критеріїв для їх встановлення в тендерній документації на підставі Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [10] та відповідні стандарти, у тому числі санітарні (наприклад, рівень пильності вугілля тощо).

Важливим моментом є спосіб документального підтвердження застосування заходів із захисту довкілля. Крім встановлення можливості власного зобов'язання учасника дотримання вказаної вимоги в довільній формі, можуть бути подані документи інших організацій та установ [9].

Такими документами можуть бути:

- оригінал або нотаріально завірена копія Висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи на Товар, виданої Міністерством охорони здоров'я України.

- копії екологічних сертифікатів якості ISO 14001:2004, завірені мокрою печаткою виробника Товару або печаткою офіційного представника виробника в Україні. Сертифікати повинні бути дійсними станом на дату розкриття пропозицій конкурсних торгів;

- будь-який інший документ, який, на думку Учасника, підтверджує застосування заходів із захисту довкілля [9].

Висновки. Застосування закупівель як елементу охорони навколишнього середовища є відносно новим, проте потужним інструментом для стимулювання інновацій та розробки нових продуктів з підвищеною екологічною ефективністю [11].

На сьогодні в Євросоюзі екологічна орієнтованість державних закупівель закріплена як в законодавстві більшості країн, так і на наднаціональному рівні.

Багато країн вже досить далеко просунулися в справі формалізації вимог до ефективності та екологічності закуповуються для суспільних потреб товарів. До початку 2000-х рр. поширення «зелених» закупівель охопило національний, регіональний і міжнародний рівень.

Підписання Угоди про асоціацію з ЄС потребуватиме істотного реформування національного законодавства. І хоча Україна вже застосовує загальні правові норми щодо організації зелених закупівель, їх необхідно доопрацювати з метою забезпечення додаткових можливостей для більш широкого використання зелених підходів в майбутньому

Список використаних джерел:

1. Повідомлення Європейської Комісії. «Європа 2020». Стратегія для розумного, сталого та всеохоплюючого зростання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/file/31493>

2. Регламент Європейського Парламенту та Ради 15 січня 2008 року до програми маркування енергоефективності офісного обладнання

3. Директива 2010/13/EU Європейського парламенту і Ради ЄС від 23 квітня 2009 року щодо просування екологічно чистих і енергоефективних автотранспортних засобів.

4. Директива 2009/33/EU Європейського парламенту і Ради ЄС від 19 травня 2010 року щодо енергетичної ефективності будівель.

5. Директива 2010/13/EU Європейського парламенту і Ради ЄС від 19 травня 2010 року про вказування за допомогою маркування та стандартної інформації про товар обсягів споживання енергії та інших ресурсів енергоспоживчими продуктами.

6. Директива 2010/13/EU Європейського парламенту і Ради ЄС від 31 березня 2004 року стосовно координації порядків надання державних контрактів щодо виконання робіт, постачання товарів та надання послуг.

7. Директива Європейського парламенту та Ради 2004/17 / ЄС від 31 березня 2004 року, яка координує процедури поставок суб'єктами, які здійснюють діяльність у водному, енергетичному, транспортному та поштовому секторах.

8. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

9. Коментарі Проекту «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС» до Закону України «Про здійснення державних закупівель» від 10.04.2015 № 1197-VII // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://help.vdz.ua/hc/uk/articles/206938005>

10. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 № 2818-VI // [Електронний ресурс]: – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>

11. Настанова щодо застосування зелених закупівель в державному та приватному секторах економіки. Методичний посібник / [Барановська В.Є., Берзіна С.В., Богдан О.Д. та ін.]. – К.: вид-во «Інтерсервіс», 2013. – 76 с.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Авраменко Д.П.

студент;

Іванова Т. Г.

кандидат економічних наук, доцент,

*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ДО РОЗГЛЯДУ ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ В ПРАВОВОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ

Необхідність постійного дотримання економічної безпеки обумовлена наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням стабільності функціонування та досягнення поставлених цілей та забезпеченням правового регулювання. При розгляді економічної безпеки будь-якої економічної системи необхідно виходити з її здатності протистояти небезпекам і загрозам для досягнення поставлених цілей. Останнім часом економічна безпека викликає все більшу зацікавленість як при реалізації принципово нових підходів до управління фінансово-кредитними установами, так і при впровадженні та удосконаленні чинного законодавства щодо механізму правового регулювання забезпечення економічної безпеки фінансово-кредитних установ.

Отже, актуальність даної тематики полягає в тому, що економічна безпека фінансово-кредитних установ необхідна для їх нормального функціонування, та є обов'язковою умовою для забезпечення перерозподілу потоків капіталу, опосередкування інвестиційних процесів, фінансування колективних та індивідуальних потреб.

Загалом, економічна безпека фінансово-кредитних установ являє собою сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану організації обставини, попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони нездатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування установи, збереженню й відтворенню її майна та інфраструктури [1, с. 254]. Головною метою економічної безпеки фінансово-кредитних установ є гарантування її стабільного та максимально ефективного функціонування та забезпечення високого потенціалу розвитку в майбутньому.

Сутність економічної безпеки фінансово-кредитних установ полягає в забезпеченні стану найкращого використання ресурсів щодо

запобігання загрозам і створення умов стабільного, ефективного функціонування й максимізації прибутку [2, с. 152]. Рівень економічної безпеки визначається тим, наскільки ефективно підрозділам і службам фінансово-кредитних установ вдається запобігати загрозам та усувати збитки від негативного впливу.

Конституційне закріплення терміну «економічна безпека» стало важливим кроком до створення системи економічної безпеки та розробки відповідної законодавчої бази. Згідно з Конституцією України створено Раду національної безпеки і оборони України, одним з важливих напрямків діяльності якої є координація органів виконавчої влади у сфері національної і, зокрема економічної безпеки. Таким чином, при створенні нормативно-правової бази економічної безпеки насамперед необхідно керуватися Конституцією України.

В свою чергу, ґрунтуючись на положеннях Конституції України, інших законодавчих актів економічну безпеку слід розглядати як комплекс ефективних форм і методів захисту і протидії будь-яким негативним проявам економічного характеру, які посягають на встановлений законом порядок реалізації всіма суб'єктами фінансово-господарських відносин.

Основними функціональними цілями економічної безпеки фінансово-кредитних установ є:

- 1) здатність юридично і технічно виконувати властиві йому функції;
- 2) забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності організації;
- 3) забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу того чи іншого суб'єкта;
- 4) забезпечення стійкого захисту соціально-економічних інтересів громадян, суб'єктів господарювання, суспільства та держави від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз;
- 5) якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності фінансово-кредитних установ;
- 6) забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів та відділів організації;
- 7) ефективна організація безпеки персоналу, його капіталу та майна;
- 8) володіє потенціалом як для кількісного, так і для якісного зростання і має в своєму розпорядженні механізми для реалізації даного потенціалу [3, с. 152].

Основними напрямками забезпечення економічної безпеки є:

А. Безпека матеріальних ресурсів. Захист матеріальних цінностей, в основі якого лежить облік наявності, руху та експлуатації матеріальних ресурсів.

В. Своєчасний ремонт та обслуговування обладнання та технічних засобів.

С. Контроль роботи технічних засобів та обладнання, в тому числі і термінів їх використання.

Д. Удосконалення (модернізація) технічних засобів та обладнання, своєчасна заміна застарілих некондиційних елементів.

Е. Дотримання правил і умов експлуатації технічних засобів та обладнання.

Ф. Об'єктивне формування права власності на всі види матеріальних ресурсів.

Проблема економічної безпеки фінансово-кредитних установ не може існувати сама по собі. Її сутність і зміст впливають із завдань, які вона вирішує на кожному з етапів свого економічного розвитку. Отже, економічна безпека зумовлена як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Тому, економічну безпеку фінансово-кредитних установ слід розглядати на двох ієрархічних рівнях: економічна безпека діяльності НБУ (макрорівень) та економічна безпека окремих банківських і небанківських установ (мікрорівень).

Крім того, визначення особливостей забезпечення економічної безпеки фінансово-кредитних установ є особливо важливим саме для ранжування загроз за ступенем небезпеки, задля розробки заходів покращення та моніторингу рівня економічної безпеки в майбутньому. Саме завдяки таким заходам фінансово-кредитна установа зможе завчасно відреагувати на виникаючі загрози та впровадити систему положень щодо зниження наслідків від їхнього настання або якісної протидії визначеним загрозам [4, с. 131].

Слід зазначити, що за умов погіршення загальної економічної ситуації у країні визначення особливостей забезпечення економічної безпеки стає для фінансово-кредитних установ на перше місце, тому що кількість загроз збільшується і вони набувають системного характеру.

Загалом в основу економічної безпеки має бути покладено інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності фінансово-кредитних установ та захист інформації на різних рівнях. Тому що в умовах техноглобалізму головним ресурсом стає інформаційний потенціал, а використання цього потенціалу стає інтелектуальним капіталом, що забезпечує конкурентоспроможність функціонування фінансово-кредитної установи у фінансовій системі держави. Виходячи з цих міркувань, економічна безпека може розглядатись як нове синтетичне поняття, в якому поєднуються елементи фінансової, правової, економічної та інтелектуальної безпеки при формуванні інформаційно-аналітичного забезпечення на основі спеціальної компетенції безпеки, побудованих з використанням нових фінансових та управлінських компетенцій.

Загальними критеріями економічної безпеки є: ресурсний потенціал фінансово-кредитної установи і можливості її розвитку; рівень ефективності використання ресурсів; рівень можливостей установи протистояти загрозам його економічній безпеці та самостійно

ліквідовувати їх; конкурентоспроможність; цілісність і масштаби структури; ефективність кадрової політики. Крім того, для фінансово-кредитних установ України головним пріоритетом є розробка і впровадження системи оцінки ризиків для забезпечення їхньої економічної безпеки. Проте зниження платоспроможності клієнтів як один з основних факторів підвищення ризиковості діяльності фінансово-кредитних установ України неможливо подолати ніякими іншими заходами, ніж збільшення доходів самих клієнтів, а це прямо пов'язано із зростанням економіки України.

Підсумовуючи зазначимо, економічна безпека є комплексною категорією в системі забезпечення безпеки фінансово-кредитних установ, надійність і ефективність функціонування якої буде оцінюватись за критеріями недопущення або своєчасного виявлення загроз фінансам, інформації та матеріальним цінностям установи. Головним же критерієм оцінки системи економічної безпеки фінансово-кредитної установи є стабільність її економічного розвитку згідно з її планами і завданнями. Інформаційно-аналітичне забезпечення є найголовнішою складовою, що передбачає взаємодію всіх підрозділів організації з формування інформаційного ресурсу, інформаційного супроводження діяльності та проведення операцій.

На нашу думку, існує необхідність в розробці Закону України «Про економічну безпеку України» що визначатиме першочергові національні економічні інтереси, індикатори та загрози економічній безпеці, передбачати створення системи національної безпеки, вказувати механізми забезпечення економічної безпеки. Даний закон повинен стати підґрунтям для розробки національного законодавства у сфері економічної безпеки фінансово-кредитних установ.

Список використаних джерел:

1. Кириченко О.А. Сучасна банківська установа: організація управління та фінансів: монографія // Україна, 2009. – 547 с.
2. Дудченко Н.В. Сучасні підходи до трактування поняття «економічна безпека банківських установ» // Україна. – 2013. – С. 64-69.
3. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) // Україна, 2014. – 759 с.
4. Павленко В.В. Визначення особливостей забезпечення економічної безпеки банків в умовах фінансової нестабільності // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – С. 130-132.

Ваньчик Ю.А.

*кандидат юридичних наук, викладач,
факультет № 3,
Національна академія внутрішніх справ*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Корупція – загальна назва злочинних дій у сфері державного управління, політики, що полягають у використанні державними посадовими особами, політичними і громадськими діячами довірених їм прав і владних повноважень з метою реалізації вузькокорпоративних (кланових) інтересів, а також власного збагачення. Корупція не є самостійним складом злочину. Складовими Корупції можуть бути хабарництво, зловживання службовим становищем, надання спеціальних послуг, протекціонізм у просуванні тих чи інших проектів, тіньове фінансування громадсько-політичних проектів, кадровий лобізм на засадах особистої чи корпоративної відданості, непрозоре кредитування, привілейований доступ до матеріальних і сировинних ресурсів тощо.

Вкрай актуальною є ця проблема для України, в якій рівень корупції та неефективність діючої системи запобігання й протидії корупції свідчать про наявність цілої системи суспільних практик. Фактично можна стверджувати, що сьогодні корупційний фактор є нормою та складовою частиною політики, економіки та громадського життя України. Відповідно нагальною потребою є створення ефективної та дієвої системи запобігання та протидії корупції на всіх рівнях.

В Указі Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» антикорупційна реформа визначена як одна з пріоритетних поряд з реформою системи національної безпеки і оборони, судовою реформою та реформою правоохоронної системи, децентралізацією та реформою державного управління. Перші кроки у даному напрямку зроблені, зокрема, відбувається процес формування Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства України з питань запобігання корупції, оптимізація діючого законодавства тощо.

Ефективне запобігання та протидія корупції значною мірою залежить від того, наскільки глибоко пізнані теоретичні аспекти цієї проблеми – природа самого явища корупції.

На думку Є.В. Невмержицького корупцію він визначає як в першу чергу, соціально-політичне явище, головною особливістю якого є використання посадовими особами законодавчої, виконавчої та судової влади, а також громадських об'єднань, установ і організацій господарського управління всіх форм власності свого службового становища для одержання матеріальних цінностей, послуг чи пільг для себе або третіх осіб [1, с. 44]. При цьому дослідник слушно наголошує,

що корупція охоплює економіку, політику, культуру, етику, мораль, усю соціальну сферу, тобто за своєю сутністю це багатоскладове соціально-політичне явище, важливою ознакою якого є обумовлена цими обставинами поведінка суб'єкта правопорушення [2, с. 362].

На думку відомого спеціаліста у цій сфері М.І. Мельника, корупцію можна розглядати як «різновид соціальної корозії, яка роз'їдає і руйнує органи державної влади, державу та суспільство в цілому. В її основі лежать такі вікові традиції взаємодії в суспільстві, як «послуга за послугу», *do ut des* («даю, щоб ти дав»))» [3, с. 34]. У своїх роботах він визначає корупцією як соціальне явище, яке охоплює всю сукупність корупційних діянь, пов'язаних із неправомірним використанням особами, уповноваженими на виконання функцій держави, наданої їм влади, службових повноважень, відповідних можливостей з метою задоволення особистих інтересів чи інтересів третіх осіб, а також інших корупційних правопорушень, у тому числі тих, які створюють умови для вчинення корупційних діянь чи є приховуванням їх або потуранням їм [4; 2].

Особливу роль у числі складових, що можуть забезпечити успішну антикорупційну діяльність, відіграє наявність належного законодавства.

Сутність антикорупційного законодавства полягає у тому, щоб:

- 1) обмежити, нейтралізувати чи усунути фактори корупції, запобігти конфлікту інтересів (особистих і службових), нормативно визначити рамки правової і етичної поведінки суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення, зробити вчинення корупційних правопорушень справою невігідною і ризикованою, а врешті-решт досягти того, щоб така особа чесно і сумлінно виконувала свої службові обов'язки;
- 2) чітко визначити ознаки корупційних правопорушень, передбачені адекватні заходи відповідальності та їх вчинення, належним чином врегулювати діяльність органів державної влади та їх окремих підрозділів, які безпосередньо протидіють корупції.

Аналіз чинного законодавства України показує, що нормативну основу протидії корупції становлять близько 100 правових актів, які тією чи іншою мірою присвячені вирішенню проблем протидії корупції.

Чинне антикорупційне законодавство України залежно від його спрямування і предмета регулювання умовно можна поділити на три групи:

- 1) нормативно-правові акти, які передбачають положення щодо загально соціального та спеціально-кримінологічного запобігання корупції;
- 2) нормативно-правові акти, які визначають ознаки корупційних правопорушень і встановлюють за них відповідальність;
- 3) нормативно-правові акти, які регулюють діяльність державних органів та їх окремих підрозділів щодо безпосередньої правоохоронної діяльності у сфері протидії корупції, її координації, здійснення контролю та нагляду за нею [5].

Наприкінці 2014 року антикорупційне законодавство значно оновилося та зазнало змін.

23 жовтня 2014 року Президент України підписав ряд законів щодо боротьби з корупцією – «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання корупції», «Про засади антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів», ухвалених Верховною Радою України 14 жовтня 2014 року.

Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України», який набув чинності 26 січня 2015 року, передбачає створення спеціального державного правоохоронного органу, завданням якого є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які становлять загрозу національній безпеці, вчиненим вищими посадовими особами.

Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», який набув чинності 26 жовтня 2014 року, передбачає визначення комплексу першочергових заходів, спрямованих на зменшення рівня корупції в Україні та формування бази для антикорупційних реформ.

Закону України «Про запобігання корупції». Цей Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень. Закон набув чинності 26 жовтня 2014 року та вводиться у дію з 26 квітня 2015 року. Він передбачає комплексне реформування системи протидії корупції у відповідності до міжнародних стандартів та успішних практик іноземних держав.

На відміну від попереднього Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», новий Закон передбачає наступні нововведення:

- створюється Національне агентство з питань запобігання корупції, яке займатиметься формуванням і реалізацією державної антикорупційної політики;

- матиме місце зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів, яке здійснюється шляхом: усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів; застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень; обмеження доступу особи до певної інформації; перегляду обсягу службових повноважень особи; переведення особи на іншу посаду; звільнення особи;

- щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

- Національне агентство забезпечуватиме відкритий цілодобовий доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених

на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті Національного агентства;

- Національне агентство здійснюватиме вибірковий моніторинг способу життя суб'єктів декларування з метою встановлення відповідності їх рівня життя наявним у них та членів їх сім'ї майну і одержаним ними доходам згідно з декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

- змінюються обсяги відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією [6].

Наведені нововведення є значним кроком до подолання корупції. Новостворені для боротьби з корупцією органи, програми по боротьбі з корупцією у діюче законодавство зобов'язані принести свої плоди та значно знизити кількість корупційних та пов'язаних з ними правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія / Є. В. Невмержицький. – К. : КНТ, 2008. – 368 с.
2. Невмержицький Є. В. Корупція як соціально-політичний феномен : дис. ... д-ра політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / Невмержицький Є. В.; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. – К., 2009. – 408 с.
3. Мельник М. І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства / М. І. Мельник. – К. : Парлам. вид-во, 2000. – 256 с.
4. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії / М. І. Мельник. – К. : Атіка, 2001. – 304 с.
5. Запобігання та протидія проявам корупції (для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування I–VII категорії посад): [посіб.] / Братель С. Г., Василевич В. В., Золотарьова Н. І. та ін. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2012. – 376 с.
6. Запобігання корупції: сьогодення та сучасний стан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legal.tdmu.edu.ua/protidia-korupcie>

Сарибаєва Г.М.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ЗВ'ЯЗОК МІЖ СИСТЕМАТИЗАЦІЄЮ ЗАКОНОДАВСТВА ТА НОРМОТВОРЧІСТЮ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

Системні зміни у законодавстві України, які активно відбуваються наразі, не залишили осторонь і галузь адміністративного права. Нормативний матеріал не тільки постійно оновлюється шляхом внесення до нього змін та доповнень – з'являються і нові нормативно-правові

акти, які регламентують адміністративні відносини. Активний розвиток галузі адміністративного законодавства України робить актуальним звернення до питання систематизації відповідних нормативно-правових актів. Ця проблема є важливою та нагальною як для науки адміністративного права України, так і для юридичної практики.

Незважаючи на вищезазначене, дослідження концептуальних підходів до систематизації галузі адміністративного законодавства України залишаються поодинокими. З цього питання поки що не видано жодного дослідження монографічного характеру. У цій сфері прикладами можуть бути тільки статті у наукових журналах з цього питання, наприклад, Ю. Вовк «Проблема кодифікації адміністративного законодавства України: історичний досвід» [1], С.В. Петкова «Кодифікація адміністративного законодавства як основа реформування публічної влади в Україні» [2]. Виявлена прогалина потребує свого заповнення, і почати дослідження у цьому напрямі доцільно з огляду напрацювань фахівців з теорії права, які перспективно застосувати до проблем систематизації адміністративного законодавства.

Як правило, напрацювання фахівців з адміністративного права, коли йдеться про нормотворчість та про систематизацію галузевого законодавства, ніколи не поєднують ці процеси. Традиційним для науки адміністративного права в Україні став розгляд окремо особливостей нормотворчості, окремо – особливостей систематизації галузевого законодавства.

Ознайомлення з роботами фахівців з теорії права також привертає увагу до того, що значна кількість з них не вважає за необхідне спільний аналіз цих процесів. У деяких підручниках з теорії держави і права відповідні структурні частини навіть розміщені не послідовно, одна за одною, а відокремлено.

Огляд найбільш популярних підручників з теорії держави і права та з адміністративного права надає підстави виділити три підходи до узагальнення матеріалу щодо нормотворчості та щодо систематизації, який вони містять. Слід зазначити, що найбільш популярними є три підходи.

Перший підхід полягає у тому, що питанням систематизації нормативно-правового матеріалу взагалі не приділяється уваги. Автори підручників з теорії держави і права аналізують систему права і систему законодавства, але не зосереджують свою увагу окремо на питаннях систематизації. Слід зазначити, однак, що такі підручники саме з теорії держави і права є поодинокими. Значно частіше цей підхід зустрічаємо у підручниках з галузевих дисциплін. Особливо, якщо рівень систематизації нормативного матеріалу у відповідній галузі законодавства є вельми низьким. Слід зазначити, що особливо яскраво цей підхід прослідковується у навчальній літературі, яка видана в останні роки для ознайомлення студентів з найкращими європейськими практиками (дивись, наприклад [3; 4]).

Другий підхід був дуже поширеним за радянських часів. Його можна проілюструвати на прикладі підручника О.В. Сурілова «Теорія держави і права» (м. Київ, м. Одеса, видавництво «Вища школа», 1989 г.). Здавалося б, цей підручник, виданий за два роки до проголошення незалежності України, вже багато в чому застарів. Але ретельний підхід до опрацювання літератури, який був притаманний авторові, робить його книги, у т.ч. і цей підручник, надзвичайно актуальними та корисними і наразі. Власне систематизації у підручнику приділено лише кілька сторінок, але з точки зору цього дослідження цікавим є те місце, на якому вчений розташував відповідну інформацію [5]. Такий підхід демонструють і сучасні українські фахівці, у т.ч. фахівці з адміністративного права [6].

Автори, які дотримуються третього підходу, вибудовують наступний логічний ланцюжок: «система права – система законодавства – нормотворчість – систематизація нормативно-правових актів» (дивись, наприклад, [7; 8; 9; 10]).

Список використаних джерел:

1. Вовк Ю. Проблема кодифікації адміністративного законодавства України: історичний досвід / Ю. Вовк // Право України. – 2003. – № 12. – С. 120-122.
2. Петков С. В. Кодифікація адміністративного законодавства як основа реформування публічної влади в Україні / С. В. Петков // Держава та регіони. Сер. Право. – 2010. – Вип. 2. – С. 100-103.
3. Шмідт-Ассман Е. Загальне адміністративне право як ідея врегулювання: основні засади та завдання систематики адміністративного права / Е. Шмідт-Ассман; відп. ред. О. Сироїд. – К.: «К.І.С.», 2009. – 552 с.
4. Загальна теорія права: підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. – К.: Ваїте, 2016. – 392 с.
5. Сурилов А.В. Теория государства и права: Учеб. пособие. – К.; Одесса: Выща шк., 1989. – 439 с.
6. Курс адміністративного права України : підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко та ін. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 872 с.
7. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
8. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : Підручник / О.Ф. Скакун. – 3-тє видання. – К.: Алерта, 2012. – 524 с.
9. Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смородинський та ін.; за ред. О.В. Петришина. – Х.: Право, 2014. – 368 с.
10. Крестовська Н.М. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник / Н.М. Крестовська, Л.М. Матвеева. – К.: Юріком Інтер, 2015. – 584 с.

Суходола А.В.

студент,

Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки

Національної академії Служби безпеки України

ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Інформаційна безпека може розглядатися як елемент або підсистема національної безпеки. Національне законодавство України надає великого значення інформаційній складовій національної безпеки. Так, норма ч. 1 ст. 17 Конституції України встановлює, що: «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу». В даному контексті інформаційна безпека розглядається на одному рівні з такими невід'ємними атрибутами державності як суверенітет і територіальна цілісність. Хоча необхідно зазначити, що ці явища не є однопорядковими. Всі аспекти національної безпеки, в тому числі і інформаційна, базуються на такому явищі як державний суверенітет.

Саме державний суверенітет, «політико-юридична властивість державної влади, яка означає її верховенство та повноту всередині країни, незалежність і рівноправність ззовні», надає можливість та права відповідним органам державної влади здійснювати конкретні заходи щодо захисту інформаційної безпеки. Декларація Про державний суверенітет України визначає державний суверенітет України як «верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах».

Оскільки мова йде про інформаційну безпеку як складову національної безпеки, то її джерелом необхідно вважати не лише суверенітет держави, а й суверенітет народу та нації як суб'єктів інформаційних відносин.

В законі України «Про інформацію» така дефініція присутня, але чіткого тлумачення її змісту немає. Так, ст. 53 цього Закону – «Інформаційний суверенітет», хоча і встановлює, що: «основою інформаційного суверенітету України є національні інформаційні ресурси», але змісту самого поняття інформаційного суверенітету не розкриває. До інформаційних ресурсів України, згідно норм ст. 53 Закону «Про інформацію», входить вся належна їй інформація, незалежно від змісту, форм, часу і місця створення. Україна самостійно формує інформаційні ресурси на своїй території і вільно розпоряджається ними, за винятком випадків, передбачених законами і міжнародними договорами.

Таким чином, в рамках Закону «Про інформацію» інформаційний суверенітет в більшій мірі розглядається в якості невід'ємного права держави формувати та розпоряджатися інформаційними ресурсами, які знаходяться в її власності у відповідності до національного та міжнародного законодавства. Але варто зазначити, що в такому випадку мова йде не про суверенітет, а про реалізацію права власності держави на певні види майна та майнових прав. Але є підстави говорити про тенденцію в законотворчій діяльності, спрямовану на визнання існування такого специфічного явища як інформаційний суверенітет. Ще в 1999 р. Постановою Верховної Ради України «Про проект закону України про інформаційний суверенітет і інформаційну безпеку України» Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації запропоновано «доопрацювати проект Закону України про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України з урахуванням зауважень і пропозицій народних депутатів України і внести його на розгляд Верховної Ради України для повторного першого читання». З того часу до Верховної Ради було внесено цілий ряд проектів Закону України «Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку», які мають певні відмінності в підходах і трактуваннях проблем інформаційного суверенітету та гарантій інформаційної безпеки. Ясна річ, що в нормативно-правовому акті, який буде прийнято, цілком можуть бути використані зовсім інші погляди, але, на нашу думку, ці проекти представляють цінність для аналізу самої проблеми та визначення існуючих сучасних підходів до її вирішення. Так, згідно проекту закону про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку, який свого часу було внесено народним депутатом Віталієм Шевченком від фракції Народного Руху (ст. 2), «інформаційний суверенітет України – це право держави на формування і здійснення національної інформаційної політики відповідно до Конституції і законодавства України, міжнародного права в національному інформаційному просторі України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254 к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 р. – 1996, № 30.
2. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ (зі змінами та доповненням) // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 48.
3. Основи інформаційного права України: Навч. посіб. / В.С. Цимбалюк, В.Д. Гавловський, В.В. Гриценко та ін.; За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника. – К.: Знання, 2004. – С. 456.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

Гаврилова К.Ю.

*кандидат юридичний наук, доцент,
заступник начальника Головного управління
Державної служби України з надзвичайних ситуацій
у Херсонській області*

НОРМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА – ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНИХ ЗАКОНОДАВСТВОМ ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Норма права – це соціально обумовлене, спрямоване на регулювання суспільних відносин обов'язкове для виконання правило поведінки, яке схвалюється або встановлюється державою і у своїй реалізації забезпечується рівнем свідомості виконавців, організаційною та виховною роботою і можливістю застосування державного примусу в разі порушення його вимог [1].

Загальнообов'язковість правової норми та її формальний аспект забезпечуються шляхом її викладу в тексті юридичного документа [2].

У сучасній правовій теорії існують різноманітні уявлення про структуру правової норми. Більшість вчених, відстоюють обов'язкову трьохелементну структуру норми. З цієї точки зору в будь-якій нормі логічно необхідною є наявність як гіпотези, так і диспозиції із санкцією. Однак цей підхід характеризує норму з точки зору ідеальної моделі і не підтверджується аналізом структури законодавства.

Інша група вчених вважає, що правова норма є двоелементним утворенням. Наявність цих елементів ставиться у залежність від функціонального призначення норми.

На думку професора С. Алексєєва, ми повинні розрізняти структуру логічної норми, яка має три елементи, і припису, який вміщує два і навіть один елемент.

Кримінальне право структурно поділяється на Загальну й Особливу частини. Загальна частина об'єднує норми, що визначають завдання, принципи й основні інститути кримінального права. Особлива частина кримінального права конкретизує обсяг і зміст кримінальної відповідальності щодо кожного складу злочину.

Загальна і Особлива частини Кримінального кодексу України (далі за текстом – КК) пов'язані між собою й утворюють нерозривну системну нормативну єдність. Значення цієї єдності найбільш помітно при

застосуванні окремих статей КК. Не можна застосувати жодну норму, що міститься в Особливій частині КК, не звернувшись при цьому до Загальної частини [3, с. 40].

В Особливій частині КК в окремих частинах її статей встановлюється, за загальним правилом, відповідальність за один і той самий злочин за наявності особливостей, що відображають тяжкість діяння, ознаки суб'єкта, потерпілого, інші обставини, які впливають на міру покарання. У ч. 1 ст. 270 КК «Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки» визначено відповідальність за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, якщо воно спричинило виникнення пожежі, сформульовано характерні ознаки цього злочину, частина 2 вказує на обставини, встановлення яких посилює (обтяжує) кримінальну відповідальність за цей злочин.

Окремі статті КК мають примітки, в яких роз'яснюються поняття і терміни, застосовані в цій або деяких інших статтях. У примітці до ст. 270 КК сформульовано розмір майнової шкоди у великих розмірах та особливо великих розмірах.

Примітка статті визначає, що майнова шкода вважається заподіяною у великих розмірах, якщо прямі збитки становлять суму, яка в триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а в особливо великих розмірах – якщо прямі збитки становлять суму, яка в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Згідно пункту 5 Розділу XX Перехідних положень Податкового кодексу України: якщо норми інших законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 гривень, крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень, для яких сума неоподатковуваного мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної Кодексом для відповідного року. Пп.169.1.1. п. 169.1. статті 169 Кодексу передбачає, що до переліку податкових соціальних пільг у розмірі, що дорівнює 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року, – для будь-якого платника податку [4].

Статтею 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік», встановлюється прожитковий мінімум на працездатну особу з 1 січня 2017 року – 1600 гривень [5].

При посиланнях на неоподатковуваний мінімум доходів громадян в нормах кримінального законодавства у частині кваліфікації злочинів, для яких сума неоподатковуваного мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги – з 01.01.2017 р. – 800 грн.

Отже, штрафи, визначені Кримінальним кодексом України за вчинення злочинів розраховуються виходячи із розміру

неоподаткованого мінімуму доходів громадян у сумі 17 гривень, а при здійсненні кваліфікації діяння згідно положень, наведених у примітці до статті 270 КК, необхідно щорічно на підставі Податкового кодексу України визначати розмір майнової шкоди.

У зв'язку з тим, що абсолютна більшість норм Особливої частини КК встановлює кримінальну відповідальність за окремі види злочинів, їх структура відрізняється однорідністю складових елементів; у них чітко визначені диспозиція і санкція.

Диспозиція – це частина норми Особливої частини, в якій визначається злочинне діяння. За технікою побудови і способом опису ознак конкретного виду злочину в чинному кримінальному законодавстві України розрізняють диспозиції чотирьох видів: просту, описову, бланкетну та відсилочну.

Проста диспозиція називає злочинне діяння без розкриття його ознак.

Описова диспозиція вказує на найбільш характерні ознаки діяння.

Бланкетною є диспозиція, яка, не називаючи конкретних ознак злочину або називаючи тільки частину із них, відсилає для встановлення змісту ознак учиненого діяння до інших нормативних актів, які не є законами про кримінальну відповідальність (інших законів, інструкцій, статутів, положень, стандартів, правил, тощо). Бланкетною є диспозиція норми ст. 270 КК.

Отже, бланкетна диспозиція використовується тоді, коли треба встановити кримінальну відповідальність за порушення правил, що містять різноманітні приписи, вимоги, заборони, які описано та детально розкрито в інших нормативно-правових актах і технічних нормах.

Закон України «Про пожежну безпеку», який діяв з 1993 року втратив чинність 2013 році, у зв'язку із прийняттям Кодексу цивільного захисту, який на даний час регулює основні відносини в сфері пожежної безпеки, гл. 13 «Забезпечення пожежної безпеки». Вимоги законодавства про пожежну безпеку закріплюються у великій кількості нормативно-правових актів, тому Державною службою України з надзвичайних ситуацій створений Державний реєстр нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки, де станом на 01.09.2016 рік внесено 232 документа (законів та підзаконних нормативно-правових актів).

Відсилочна диспозиція відсилає до юридичної норми або її окремого припису, що містяться в іншій статті або іншій частині цієї ж статті КК, де йдеться про відповідний злочин або описано його ознаки.

У КК зустрічаються юридичні норми, диспозиції яких мають змішаний (комбінований) характер.

У разі порушення диспозиції правової норми вступає в дію передбачена даною нормою санкція.

Санкція – це частина норми Особливої частини КК, в якій зазначено вид і розмір покарання за злочин, визначений у її диспозиції. Для

призначення основних покарань використовуються відносно визначені та альтернативні санкції.

Відносно визначеною є санкція, яка вказує на один вид покарання і визначає його нижчу та вищу межі.

Альтернативною є санкція, в якій міститься вказівка на два або декілька видів основних покарань, з яких суд вибирає лише одне. У КК значна частина санкцій є альтернативними. Санкція ст. 270 КК, надає суду можливість призначити один із таких видів покарання: штраф від п'ятдесяти до ста двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до двох років, або обмеження волі на строк до трьох років.

Список використаних джерел:

1. Цвік М. В. Загальна теорія держави та права / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко. - Харків. – 2009 р.
2. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права Академічний курс Підручник Київ Юрінком Інтер 2006.
3. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010.
4. Податковий кодекс України / Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 – 2011 р., № 13 / № 13-14, № 15-16, № 17 / стор. 556 – (Бібліотека офіційних видань).
5. Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» / Офіційний вісник України від 30.12.2016 – 2016 р., № 101, стор. 19 – (Бібліотека офіційних видань).
6. Кримінальний кодекс України / Офіційний вісник України від 08.06.2001 – 2001 р., № 21 – (Бібліотека офіційних видань).

Дзігора М.С.

студентка,

Національна академія внутрішніх справ

ЛАТЕНТНА ЗЛОЧИННІСТЬ: ЯК ПЕРЕШКОДА НА ШЛЯХУ ДО ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

На мою думку, латентна злочинність є однією із проблем, яка виникає серед усіх держав і правоохоронних органів. Така злочинність є дуже проблематичною і тяжкою для її виявлення правоохоронними органами.

Латентна злочинність – це злочинність відомості про яку не відображенні в офіційній звітності. При позначенні цього явища в численних дослідженнях застосовуються такі вирази, як «темний бік злочинності» («dark side of crime»), «злочини, про які не було повідомлено поліції» («not-reported crimes»), «темне число», «темна

цифра». Але найчастіше в науковій літературі вживається категорія «латентна злочинність» [2].

Суспільна небезпека явища латентної злочинності визначається не тільки спричиненою матеріальною й моральною шкодою. Не меншу небезпеку становлять також специфічні наслідки латентизації. У першу чергу це порушення принципу невідворотності покарання, який є одним із головних у кримінальному судочинстві. Відомо, ч.1 ст.2 КПК України встановлює необхідність швидкого й повного розкриття злочинів, викриття винних і забезпечення правильного застосування закону, для того щоб кожен, хто вчинив злочин, був покараний [1]. Якщо злочин залишається латентним, ці нормативні вимоги порушуються.

Існують ряд методів що дозволяють отримати непрямі дані про ступінь поширеності видів злочинності з підвищеною латентністю. Одним з них є опитування передбачуваних потерпілих у спеціальній анкеті. На основі даних цього опитування можна, наприклад, визначити співвідношення між виявленою і латентною злочинністю в досліджуваному регіоні, встановити мотиви приховування злочинів від правоохоронних органів і т.д.

При аналізі результатів опитування слід мати на увазі, що їх можна прямо зіставляти з даними кримінальної статистики оскільки, в процесі опитування виявляється число потерпілих, а не кількість злочинів чи злочинців. У той же час анкетування дозволяє зіставити загальну кількість потерпілих, з тими хто звернувся до правоохоронних органів, і тим самим виявити питому вагу латентних злочинів.

Одним з методів виявлення латентної злочинності є аналіз заяв, скарг, повідомлень про злочини, що надійшли до правоохоронних органів, в засоби масової інформації, інші державні органи, і зіставлення отриманих результатів з даними кримінальної статистики. Наприклад, якщо громадяни найчастіше скаржаться на погане обслуговування в сфері торгівлі, факти хабарництва, а за даними кримінальної статистики не спостерігається зростання названих ними злочинів, значить відбулося збільшення їх латентності.

Існує локальні методи вивчення латентності. Наприклад, відомості про кількість фактів заподіяння шкоди здоров'ю, отриманні в поліклініках, лікарнях, можна зіставити з даними органів поліції, прокуратури, суду.

Ефективним методом виявлення латентної злочинності є її експертна оцінка. З її допомогою можна отримати достовірні відомості про співвідношення між виявленими і прихованими злочинами.

Спочатку при встановленні латентної злочинності в регіоні доцільно провести діагностику її стану визначити основні параметри цього явища. Ця мета може бути досягнута за допомогою застосування таких непрямих методів вимірювання:

1. Метод аналогії – встановлення стану зареєстрованої злочинності в регіонах з подібними соціально – економічними умовами.

2. Метод структурного аналізу – дослідження структури злочинності, зареєстрованої на даній території. Встановлення невідповідності в розподілі злочинних діянь дозволить діагностувати її реальний стан – виявити об’єкти подальшого детального вивчення на предмет вимірювання їх латентності. Застосовуючи цей метод доцільно використовувати коефіцієнт суспільної небезпеки.

Взагалі метою виявлення латентної злочинності є розкриття і розслідування злочинів для того щоб притягнути до кримінальної відповідальності особу що його скоїла і відшкодувати шкоду який був спричинений злочинним діянням [3].

Наявність латентної злочинності свідчить про те, що стан державної статистики про зареєстровану злочинність у світі й у нашій країні не можна визнати задовільним. Громадяни, суспільство, держава, не мають повного уявлення про дійсну кримінологічну обстановку в країні, не можуть прийняти адекватних заходів щодо контролю над злочинністю.

Латентна злочинність, є серйозним криміногенним фактором, що детермінує подальше поширення злочинності. Така злочинність порушує права людини.

Виявлення латентної злочинності здійснюється на рівні індивідуального явища – окремого діяння. Виявлення здійснюється за допомогою застосування заходів кримінально – процесуальних, криміналістичних, оперативно – розшукових методів.

Методи виявлення та вимірювання латентності окремих злочинів слід застосовувати в залежності від рівня та специфіки досліджуваного явища. При цьому необхідно дотримуватися певної послідовності в їх реалізації.

Практичні працівники вбачають шляхи зниження латентності в ефективному здійсненні правоохоронної діяльності – 61% експертів; у поліпшенні оперативно – розшукової діяльності – 18%; в удосконаленні матеріально – технічної кадрової бази – 19%; у зміні критеріїв оцінки діяльності правоохоронних органів – 5%; у підвищенні рівня профілактичної діяльності – 4%. Вказали на необхідність удосконалення нормативної бази 24% експертів; 5% – на спрощення процедури процесуального оформлення доказів; 6% – на розробку механізму й забезпечення захисту потерпілих і свідків; 5% експертів висловили пропозиції посилити покарання винних, перенести незначні й неумисні злочини до розряду адміністративних правопорушень, зорієнтувати чинне законодавство в напрямку зменшення податкових виплат і збільшення штрафних санкцій за ухилення від сплати податків і т.д.

На мою думку, виявлення і усунення латентної злочинності є дуже важливим питанням для усіх держав, а також для усієї системи правоохоронних органів. Ефективні методи боротьби з такою злочинністю призведуть до створення або покращення криміногенної ситуації зокрема в Україні.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Криминология: Словарь – справочник / Сост. Х.Ю. Кернер; Под ред. А.И. Долговой.
3. Криминология: Загальна та Особлива частини: підручник / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, М.Ю. Валуйська; за заг. ред. В.В. Голіни. – 2 – ге вид. перероб. і доп. – Х.: Право, 2009.

Задорожко М.О.

студент,

Науковий керівник: Ободовський О.В

кандидат юридичних наук,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ ПЕНАЛІЗАЦІЇ ТА ДЕПЕНАЛІЗАЦІЇ

Кримінальне право найтіснішим чином пов'язано з кримінальною політикою. Якщо кримінальне право може розглядатися як система правових норм, що визначає злочинність і покарання поведінкових актів людини і забезпечення здійснення правосуддя у кримінальних справах, то кримінальна політика покликана шляхом визначення великомасштабних завдань і напрямків організації діяльності держави максимально знизити масштаби злочинності і витрати від неї. Кримінальна політика спрямована на забезпечення кримінальної безпеки суспільства і Української держави.

В даний час боротьба зі злочинністю вимагає принципово нових підходів. Проте, кримінальне покарання залишається одним з найважливіших засобів забезпечення правопорядку. Проблеми його побудови і застосування досить актуальні і для сучасної Української держави, коли стан існуючої в ньому системи кримінальних покарань в літературі нерідко характеризується як кризовий. Це проявляється, крім іншого, в протиріччях в системі покарань в Кримінальному кодексі України, в відстрочення введення в дію деяких з них, в недостатньо послідовних рішеннях законодавця стосовно альтернатив реального позбавлення волі, а в цілому – в недосконалості законодавства і недоліки правозастосовної практики. Не буде перебільшенням сказати, що багато що з подібних проблем породжено недостатньою увагою законодавця і науки до методологічних питань теорії кримінального покарання, до числа яких належать питання його властивостей [4, с. 49].

У зв'язку з цим очевидно, що, будучи одним з найбільш суворих засобів державного примусу, кримінальне покарання та його закріплення в законі повинно опиратись на ґрунтовний науковий фундамент.

Особлива необхідність оптимального і несуперечливого законодавчого конструювання покарання виникає в умовах соціальної нестабільності, зміни орієнтирів державного ладу, корінних соціально-економічних реформ, зміни укладу життя суспільства.

Пеналізація злочинів – це складова частина кримінально-правової політики держави, яка становить собою процес і результат діяльності законодавця і з визначення у кримінальному законі видів і розмірів покарань за злочини з метою нормативного забезпечення засобів для протидії злочинності. Окремі вчені під пеналізацією розуміють установлені в законі та реалізовані в судовій практиці види і розміри покарань, що застосовується за вчинення злочину [5, с. 32]. Проф. О. І. Коробєєв зазначає, що пеналізація – є процес визначення характеру караності діянь, а також їх фактична караність, тобто процес призначення кримінального покарання у судовій практиці [1, с. 137]. Стосовно співвідношення понять пеналізації та криміналізації злочинів, окремими криміналістами висловлювалося судження про те, що друге з них є більш широким і охоплює собою перше. Таку думку висловлювали, наприклад, О. І. Коробєєв, Н. О. Лопашенко, О. С. Молодцов, Є. В. Благов, А. В. Наумов та деякі інші криміналісти. Однак із такими судженнями, на мій погляд, не можна погодитися. Дійсно, визнаючи певне діяння злочинним (здійснюючи криміналізацію), законодавець одночасно обкладає його санкцією (здійснює пеналізацію).

Оскільки криміналізація – це процес і результат визнання певного суспільно небезпечного діяння злочином, то вона завжди поєднана з пеналізацією. Відповідно до частини 2 статті 1 КК України він «визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочинами та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили».

Протилежністю пеналізації є депеналізація. Ця протилежність пеналізації означає звуження міждержавного примусу за вчинені злочинні діяння, яке виражається у звільненні винних від кримінальної відповідальності, у виключенні окремих покарань з конкретних санкцій або взагалі з системи покарань, у відмові від них через їх неефективність [3, с. 182]. Проаналізувавши теоретичні засади понять «пеналізація» і «депеналізація», можемо розуміти їх як протилежні поняття, які мають два рівні: законотворчий і правозастосовний. Перший здійснюється на законодавчому рівні і передбачає розширення (звуження) системи покарань, а також посилення (пом'якшення) санкцій конкретних злочинів. Другий – при розгляді судами матеріалів кримінального провадження.

Пеналізація – це процес встановлення, розширення, посилення караності за злочинні діяння, а також призначення покарання. Тобто це встановлення в законі та реалізація на практиці видів і розмірів покарання за вчинені злочини. А депеналізація – це процес звуження, пом'якшення державного примусу за вчинені злочинні діяння, а також звільнення від кримінальної відповідальності та покарання. Позаяк

пеналізація є одним із напрямів кримінально-правової політики, то суб'єкт, що її здійснює, є суб'єктом здійснення кримінально-правової політики загалом. Тому, необхідно вказати на те, що «реалізація кримінальної відповідальності – це особлива форма впливу на криміногенні фактори особистісного характеру» [3, с. 413].

Тобто чітке розуміння пеналізації та депеналізації буде ґрунтовий фундамент для стабільної системи покарання в Україні.

Список використаних джерел:

1. Коробеев А. И. Советская уголовно-правовая политика. Проблемы криминализации и пенализации / Коробеев А. И. – Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 1987. – С. 137.
2. Лопашенко Н. А. Уголовная політика / Н. А. Лопашенко. – М. : Волтерс Клувер, 2009. – С. 182.
3. Митрофанов И. И. Механизм реализации уголовной ответственности : [монография] / И. И. Митрофанов. – Кременчуг: Изд. ЧП Щербатых А. В., 2011. – С. 413–521.
4. Пономаренко Ю. А. Чинність і дія кримінального закону в часі / Ю. А. Пономаренко. – К. : Атіка, 2005. – С. 49–50.
5. Фріс П. Л. Кримінальне право України : Загальна частина : підручник / П. Л. Фріс. – К. : Атіка, 2009. – С. 32.

Кіба А.Р.

студентка,

Науковий керівник: Євдокімова О.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

*Національний юридичний університет України
імені Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ВБИВСТВА МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

Відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини в теорії та практиці створює безліч спірних питань. Зокрема, будучи з дореволюційних часів в кримінальному законодавстві привілейованим складом вбивства і залишаючись таким сьогодні, дане діяння потребує дослідження з точки зору засад кримінального законодавства. Зокрема, це питання визначення особливого психічного стану жінки, часові межі коли дитина вважається ще новонародженою та значення моменту виникнення умислу у матері. Розгляд поставлених питань дасть змогу зробити висновок стосовно доцільності виокремлення складу злочину, передбаченого ст. 117 КК України, як привілейованого складу злочину, та дозволить уникнути неправильної кваліфікації вчиненого на практиці.

Відсутність визначення поняття післяродового стану та проміжку часу в якому він проявляється у Постанові Пленуму Верховного суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя і здоров'я особи» від 7 лютого 2003 р. № 2 значно ускладнює кваліфікацію діяння, та його відмежування від злочину, передбаченого п. ч. 2 ст. 115 КК України (вбивство малолітнього). В теорії існують різні точки зору стосовно визначення цього проміжку, зокрема, С. В. Бородін вважає, що в разі, коли мати почала годувати дитину, цей період слід вважати завершеним. Фактично протилежною є думка вчених, які вважають, що, оскільки в медичній практиці новонародженою вважають дитину до досягнення нею одного місяця, то вбивство матір'ю дитини до досягнення цього віку потрібно кваліфікувати за ст. 117 КК України. На наш погляд, темпоральна ознака даного делікту, а саме вчинення вбивства «відразу після пологів», потребує конкретизації або встановлення чітких критеріїв.

Уявляється, що для правильного встановлення темпоральної ознаки даного злочину не менш важливим, є чітке визначення поняття «новонародженої дитини», оскільки воно виступає обов'язковою ознакою даного складу злочину. Так, Т. А. Павленко у своїй науковій статті, проаналізувавши нормативно-правові акти у сфері медичного обслуговування, виходячи з категорій новонародженості, дійшла наступних висновків щодо тлумачення терміна «новонароджений»: (а) у педіатрії – це період до 28 діб (пізній неонатальний період, що починається після 7-ми повних діб життя (з 169-ї години) до закінчення 28 діб життя); (б) в акушерстві – це період до 7-ми діб (так званий перинатальний період або ранній неонатальний період після народження, що триває 168 годин); (в) у судовій медицині – це 24 години».

На наш погляд, тривалість післяродового стану потрібно обмежувати строком, протягом якого дитина вважається новонародженою, проте для цього потрібно на законодавчому рівні чітко визначити зміст даного поняття.

Не менш дискусійним питанням відповідальності за вчинення даного делікту, є питання значення моменту виникнення умислу. Тобто, чи впливає на кваліфікацію вчиненого, якщо умисел на вбивство дитини у матері виникає до пологів і вона здійснює підготовчі дії задовго до вбивства, а саме підшукує місце, готує знаряддя, вигадує «легенду» або ж підшукує місце для переховування на деякий час після вчинення злочину. Вважаємо, що особливий психофізіологічний стан жінки в момент пологів, внаслідок якого значно обмежується її здатність усвідомлювати та/або керувати власними діями, має обумовлювати виникнення умислу на вбивство дитини. Якщо ж умисел був заздалегідь обдуманий, то наявність такого стану лише полегшує реалізацію наміру позбавити життя дитину, у зв'язку з чим пом'якшення відповідальності у таким випадках є недоцільним, а кваліфікація вчиненого повинна наставати за п.2 ч. 2 ст. 115 КК.

Таким чином, по-перше, для правильної кваліфікації діяння, передбаченого ст. 117 КК, необхідно нормативно більш точно визначити часовий проміжок або поняття чи критерії визначення особливого психічного стану жінки після пологів. По-друге, час який пройшов з моменту народження дитини також впливає на кваліфікацію, тим паче він оцінюється в сукупності з психічним станом матері. З цього випливає необхідність встановлення чітких часових меж, в яких можна вважати дитину новонародженою. По-третє, варто звернути увагу на момент виникнення умислу у матері. На наш погляд, доцільно вказати у статті, що він має виникнути раптово, тобто саме під час післяродового особливого психічного стану матері. Саме ці критерії, на нашу думку, забезпечать правильну кваліфікацію вчиненого та дозволить уникнути необґрунтованого пом'якшення кримінальної відповідальності за вбивство дитини.

Маршук О.В.

студент,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ВІДМЕЖУВАННЯ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 161 КК УКРАЇНИ, ВІД СУМІЖНИХ ЗЛОЧИНІВ

У судовій та слідчій практиці подекуди виникають випадки, коли різні склади злочинів, з одного боку, характеризуються низкою спільних ознак, а з іншого – відмінними ознаками, які їх відрізняють. З позиції теорії кримінального права такі склади злочинів прийнято називати суміжними [1, с.7]. Враховуючи те, що склад злочину, передбаченого ст. 161 КК України, порівняно з іншими складами злочинів, може мати як спільні, так і відмінні ознаки, є сенс здійснити відповідне відмежування цього посягання від суміжних йому складів злочинів. Зумовлюється це потребами чіткого розуміння змісту та значення об'єктивних і суб'єктивних ознак складу порушення рівноправності громадян, а також його кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих складів, що містять обтяжуючі відповідальність ознаки. Крім цього, здійснення вказаного відмежування відповідатиме правильній і точній кваліфікації даного злочину та інших, суміжних з ним злочинів, на що орієнтує судова практика [2, с. 215].

За переконаннями Панькевича В.М., в основу зазначеного вище відмежування мають бути покладені такі компоненти як елементи та ознаки складу злочину (а отже й специфіка його юридичної конструкції), а також кваліфікуючі (особливо кваліфікуючі) ознаки відповідних злочинів, що впливають на їх кваліфікацію. Для цього потрібно здійснити відповідну науково-дослідну діяльність: визначити перелік

суміжних до порушення рівноправності громадян складів злочинів, здійснити тлумачення відповідних кримінально-правових норм, розглянути позиції кримінально-правової доктрини з цього питання, врахувати положення судової практики, з'ясувати схожості й відмінності досліджуваних норм тощо [2, с. 84].

У чинному КК України закріплені дев'ять статей, які охороняють суспільні відносини, що забезпечують рівноправність громадян. Кримінально-правова норма, закріплена у ст. 161 КК України, безпосередньо присвячена охороні суспільних відносин, що забезпечують рівноправність громадян. Наступна норма, яка охороняє від порушення рівноправність громадян, міститься у ч. 2 ст. 110 КК України, що закріплює відповідальність за умисні дії, вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, а також публічні заклики чи розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій, якщо вони поєднані з розпалюванням національної чи релігійної ворожнечі.

Основним безпосереднім об'єктом вказаного злочину, який, в даному випадку, в першу чергу поставлений законодавцем під кримінально – правову охорону, є суспільні відносини, що забезпечують територіальну цілісність та недоторканність кордонів України. В той же час, крім вищевказаного об'єкта, у даній нормі під кримінально-правову охорону законодавець поставив суспільні відносини, які забезпечують збереження міжнаціонального та міжрелігійного миру і злагоди. У цьому випадку ч. 2 ст. 110 КК України містить склад злочину, який в теорії кримінального права прийнято визначати як складний, тобто сукупність діянь, що в ньому містяться, самі по собі передбачені в інших статтях або частинах статей КК як самостійні злочини (в даному випадку це склад злочину, передбачений ч. 1 ст. 110 КК України та склад злочину, передбачений ч. 1 ст. 161 КК України) [3, с. 77].

Складний злочин, як правило, посягає на два і більше безпосередні об'єкти, при цьому один із них є основним, а інший додатково обов'язковим. Такий злочин має більшу суспільну небезпечність порівняно із кожним окремим суспільно небезпечним діянням, що входить до його складу. Тому цілком природно встановлення законодавцем вищої санкції, ніж ті, що містяться у кожному із злочинів окремо. Складний склад злочину закріплений також і у ч. 3 ст. 110 КК України, яка містить відповідальність за умисні дії, вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, а також публічні заклики чи розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій, якщо вони поєднані з розпалюванням національної чи релігійної ворожнечі, які призвели до загибелі людей або інших тяжких наслідків. У даному випадку, окрім вищевказаних об'єктів, законодавець визнав додатковими обов'язковими об'єктами та поставив під кримінально – правову охорону

в ст. 110 КК України суспільні відносини, які забезпечують життя, здоров'я та майно людини. Даний склад злочину має більшу суспільну небезпечність порівняно із тим, який закріплений у ч. 2 ст. 110 КК України, та кожним окремим суспільно небезпечним діянням, що входить до його складу.

Досить важливою є норма в якій вказано кримінальну відповідальність за крайні прояви порушення рівноправності громадян у вигляді геноциду (ст. 442 КК України). Так, спираючись на міжнародне право, геноцидом вітчизняний законодавець визнав умисне діяння, вчинене з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи шляхом позбавлення життя членів такої групи чи заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень, створення для групи життєвих умов, розрахованих на повне або часткове її фізичне знищення, скорочення дітонародження чи запобігання йому в такій групі або шляхом насильницької передачі дітей з однієї групи в іншу. Таке діяння містить ознаки розпалювання національної, расової, релігійної ворожнечі та ненависті. Однак, родовим об'єктом геноциду, на відміну від порушення рівноправності громадян, є суспільні відносини, що забезпечують міжнародний правопорядок, мир та безпеку людства. Безпосереднім об'єктом геноциду виступають суспільні відносини, що забезпечують безпеку існування національної, етнічної, расової чи релігійної групи та їх представників. Тобто вказані суспільні відносини становлять виключно важливе значення для людства та є більш глобальними, порівняно з тим, що захищаються ст. 161 КК України, виступаючи як крайній прояв порушення рівноправності громадян [4].

З об'єктивної сторони порушення рівноправності громадян (ч. 1 ст. 161 КК України) є злочином з формальним складом та не пов'язаний із посяганням на життя і здоров'я громадян. При вчиненні геноциду само діяння полягає у посяганні на життя та здоров'я національної, етнічної, расової чи релігійної групи шляхом посягання на життя і здоров'я їх представників. Закінченим геноцид вважається з моменту спричинення шкоди одній людині, тобто даний злочин має усічений склад [3, с. 78]. Суб'єкт при вчиненні геноциду діє щодо наслідків лише з прямим умислом, а при вчиненні особливо кваліфікованого складу порушення рівноправності громадян вина суб'єкта щодо таких наслідків характеризується необережністю. Аналіз встановлених законодавцем форм вчинення геноциду дозволяє зробити висновок, що в ст. 442 КК України розміщена спеціальна норма стосовно тієї норми, яка закріплена у ст. 161 КК України. У разі вчинення порушення рівноправності громадян у формі геноциду, вчинене потрібно кваліфікувати лише за відповідною частиною ст. 442 КК України, так як у даному випадку має місце конкуренція загальної і спеціальної норми.

Враховуючи зміни і доповнення, що були внесені законодавцем до КК України 5 листопада 2009р., в п. 14 ч. 2 ст. 115, ч. 2 ст. 121, ч. 2 ст. 122, ч. 2 ст. 126, ч. 2 ст. 127, ч. 2 ст. 129 КК України містяться склади

злочинів, додатковим об'єктом яких є суспільні відносини, що охороняють рівноправність громадян. Вказані склади злочинів є спеціальними відносно порушення рівноправності громадян, а тому кваліфікація за сукупністю виключається.

Важливим практичним питанням є кваліфікація одночасного вчинення службовою особою порушення рівноправності громадян шляхом перевищення влади або службових повноважень. У даному випадку порушення рівноправності громадян виступає спеціальним видом перевищення влади або службових повноважень. Таким чином, у випадку одночасного вчинення службовою особою порушення рівноправності громадян та діяння, передбаченого ч. 1 ст. 365 КК України, вчинене потрібно кваліфікувати лише за ч. 2 ст. 161 КК України.

Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що кримінально-правовий захист рівноправності громадян за чинним КК України здійснюється рядом кримінально-правових норм, які входять до різних розділів КК України. Порушення рівноправності громадян є загальним складом відносно складів злочинів, передбачених ч. 2, 3 ст. 110, п. 14 ч. 2 ст. 115, ч. 2 ст. 121, ч. 2 ст. 122, ч. 2 ст. 126, ч. 2 ст. 127, ч. 2 ст. 129, 442 КК України, та спеціальним складом по відношенню до діяння, передбаченого ч. 1 ст. 365 КК України (у випадку вчинення порушення рівноправності громадян службовою особою).

Список використаних джерел:

1. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 416 с.
2. Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних справах / За заг. ред. В. Т. Маляренка. Упорядник П. П. Пилипчук. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 408 с.
3. Останін В. О. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник (Ю. В. Александров, В. І. Антипов, О. О. Дудоров та ін.). – Вид. 4-те, переробл. та допов. / За ред. М. І. Мельника, В. А. Климентя / В. О. Останін. – К.: Атака, 2008. – 376 с.
4. Кримінально-правова характеристика порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Панькевич Василь Миколайович ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2010. – 20 с.

Попова К.О.

курсант,

Науковий керівник: МIRONЮК Т.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Навчально-науковий інститут № 1

Національної академії внутрішніх справ

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

Запобігання злочинності неповнолітніх в Україні є вкрай важливою та складною для суспільства й держави проблемою. Нинішній стан злочинності неповнолітніх (осіб віком 14-18 років) – це застереження для подальшого соціального розвитку і, водночас, необхідність активізації роботи з попередження протиправної поведінки, активного пошуку й реалізації профілактичних заходів, що можуть локалізувати рівень злочинності неповнолітніх [2, с. 95]. Злочинність неповнолітніх, є складовою частиною злочинності взагалі, але і має свої специфічні особливості, що дозволяє розглядати її як самостійний об'єкт кримінологічного вивчення [3, с. 73]. Необхідність такого виділення обумовлюється особливостями соматичного, психічного і морального розвитку неповнолітніх, а також їхньою соціальною незрілістю. У підлітковому, юнацькому віці в момент морального формування особистості відбувається нагромадження досвіду, у тому числі негативного, який може зовні не виявлятися або проявитися зі значним запізненням.

Офіційні статистичні дані свідчать про те, що 30-36% неповнолітніх скоюють злочини разом із дорослими, 60-75% – у складі групи недалеко від місця проживання чи навчання 10-15% вчиняють суспільно небезпечні дії у стані алкогольного сп'яніння. За 2013 рік вчинено 8782 злочинів, 2014 – 7467, 2015 – 7141, 2016 – 3876 [1].

Традиційно в систему запобігання злочинності складають: загально-соціальні заходи, спеціально-кримінологічні та індивідуальні заходи профілактики.

До заходів загально-соціального запобігання злочинності неповнолітніх належать дії, спрямовані на підвищення соціального захисту сімей з дітьми, збільшення матеріальної допомоги дітям-сиротам і дітям-інвалідам, реформування освітніх закладів, належне фінансове забезпечення праці вчителів і вихователів. Вони націлені на зменшення протиріч і стабілізацію соціально-економічних, політичних, морально-психологічних, правових відносин у державі і суспільстві [4, с. 116].

Значну запобіжну роль можуть виконувати школи, центри юнацької творчості, спортивні гуртки і секції, що організовують дозвілля підлітків. Слід звернути увагу на можливості громадських організацій у протидії злочинності неповнолітніх. Великої ваги набуває виховання шанобливого ставлення до пам'яток культури, національних надбань.

До спеціально-кримінологічного запобігання потрібно віднести дії (розраховані як на всіх неповнолітніх, так і на їх окремі групи), спрямовані на зменшення негативного впливу криміногенних чинників, а також заходи, скеровані на конкретних осіб з девіантною або злочинною поведінкою з метою недопущення виникнення антисуспільної мотивації [5, с. 135].

Заплановано проведення рейдів з метою соціального та правового захисту дітей, запобігання їх безпритульності та бездоглядності. Ці профілактичні заходи дадуть змогу влаштувати безпритульних дітей до закладів соціального захисту та вплинути на дітей, що вживають спиртні напої, наркотичні засоби або психотропні речовини. На жаль, поки що державою фактично не контролюється продаж та масове вживання неповнолітніми алкогольних напоїв, а також їх тютюнопаління. Далеко не повністю використані запобіжні можливості Закону України «Про захист суспільної моралі» від 20 листопада 2003 р. [7].

Пріоритетним напрямком протидії злочинності неповнолітніх є індивідуальна профілактика. Під індивідуальною профілактикою розуміється система цілеспрямованого, організованого, з урахуванням педагогічних вимог, виховного впливу на свідомість, почуття, волю особи з метою усунення, нейтралізації, блокування у неї негативних і, одночасно, формування позитивних якостей, стереотипів і звичок законослухняної поведінки [6, с. 192].

Для здійснення індивідуальної профілактики злочинності неповнолітніх органами державної влади та громадськості потрібно вживати заходи щодо цілеспрямованого коригування відхилень у розвитку особистості на початкових етапах соціалізації, щоб не допустити вчинення неповнолітніми протиправних дій, а також злочинного рецидиву [8, с. 84]. З цією метою необхідно:

- створити об'єктивну інформаційну базу стосовно підлітків так званої «групи ризику» (наркоманів, токсикоманів, проституток, жебраків, безпритульних, осіб, які вчиняють різного роду правопорушення);

- налагодити ефективну взаємодію між різними суб'єктами профілактики і посилити контроль за вищевказаним контингентом, у тому числі відновити відвідання цих осіб відповідними органами і службами за місцем проживання з обов'язковим обстеженням умов проживання і виховання, та у разі виявлення негативного впливу дорослих членів сім'ї вирішувати питання про усунення такого впливу;

- на ранніх етапах розвитку особистості слід корегувати негативні риси характеру, життєві установки, ціннісні орієнтації, з тим щоб не допустити формування антисоціальних установок особи;

- обов'язкове залучення до виховного процесу, окрім педагогів фахівців-психологів, правоохоронців, працівників кризових центрів для молоді, медиків, авторитетних громадських діячів, спортсменів та інших осіб, які нададуть своєчасну допомогу і зможуть переконати підлітків,

що належать до групи ризику, змінити криміногенну поведінку [2, с. 204].

- ізолювати неповнолітніх із нестійкими формами поведінки від впливу антигромадського вуличного оточення шляхом залучення до корисних занять за інтересами і покликанням.

Отже, основними напрямками профілактики, пов'язані з усуненням причин, що породжують злочинність неповнолітніх. є:

1) комплексність, направленість профілактики на забезпечення належних умов життя і виховання підлітків на загальнодержавному рівні; поліпшення умов молодіжного дозвілля;

2) своєчасне виявлення і улаштування дітей і підлітків, які залишилися без піклування батьків чи взятих з неблагополучного середовища;

3) забезпечення ранньої профілактики правопорушень підлітками, що в силу різних причин потрапили в несприятливі життєві ситуації та корегування на ранніх етапах розвитку особистості негативних рис характеру, життєвих установок, ціннісних орієнтацій, з тим щоб не допустити формування антисоціальних установок особи;

4) налагодити ефективну взаємодію між різними суб'єктами профілактики і посилити контроль за вищевказаним контингентом [9, с. 153];

5) взаємозв'язок попереджувальної роботи за місцем навчання, проживання підлітків;

6) пропаганда засобами масової інформації загальнолюдських цінностей, впровадження потужних національних програм антипропаганди тютюнопаління, вживання алкогольних напоїв, наркотиків;

7) розширення мережі центрів медико-соціальної реабілітації дітей, хворих на наркоманію та алкоголізм та створення молодіжні центри праці, діяльність яких буде спрямована на професійну орієнтацію і працевлаштування молоді;

8) забезпечення соціальної адаптації підлітків, які повертаються зі спеціальних навчально-виховних установ і виховних колоній.

Список використаних джерел:

1. Дані статистичної звітності Генеральної прокуратури України «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення» за 2014-2015 роки.

2. Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення [Текст] : тези доп. наук.-практ.конф. (Київ, 26 берез. 2015 року) / [ред. кол. В.В. Черней, О.М. Джужа, В.В. Василевич та ін.]. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 192 с.

3. Кримінологія. Навчально-методичний посібник / В.М. Дрьомін, Ж.В. Мандриченко, Т.В. Мельничук, Ю.О. Стрелковська, А.І. Марчук, А.М. Ізовіта, С.А. Ілько, Н.О. Федчун, В.Я. Цитряк. – Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. – 144 с.

4. Старков О.В. Кримінологія теорія и практика: Підручник. – Юрайт, 2015. – 654 с.

5. Кудрявцев В.Н. Кримінологія: Підручник. – Інфра-М, 2014. – 253 с.
6. Антонян Ю.М. Кримінологія: Підручник. – Юрайт, 2015. – 388 с.
7. Закон України «Про захист суспільної моралі» за ред. від 09.12.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1296-15>
8. Васильківська І. Запобігання злочинності неповнолітніх: деякі аспекти // Право України. – 2004. – № 1. – 295 с.

Тімохіна А.О.

курсант,

Науковий керівник: Левченко Ю.О.

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри,

Національна академія внутрішніх справ

БЕЗРОБІТТЯ ТА БІДНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ЗЛОЧИННОСТІ

В сучасних умовах життя суспільства на сьогоднішній день актуальною проблемою, як для України так і для інших країн світу є злочинність. Відмінною рисою є саме рівень злочинності та її масштаби, проте об'єднуючою рисою, взагалі виступають фактори, які викликають злочинність. Станом на 2015 р. всього виявлено 565 182 злочини [8]. До причин злочинності ми можемо відносити різні фактори. Серед них вагоме місце займає такий чинник як безробіття, що призводить до бідності.

Безробіття або стан трудової незайнятості населення створює в Україні об'єктивну основу масового отримання засобів для існування незаконним, зокрема злочинним шляхом, оскільки рівень соціальної захищеності безробітних фактично відповідає межі абсолютної убогості [4].

Вважається, що стабільність у суспільстві піддається серйозному випробуванню, коли різниця між рівнем життя багатих і бідних прошарків населення перевищує 10-кратну величину. В Україні ця різниця сягає 20 і більше разів. Розшарування в українському суспільстві призвело до появи незначного відсотка дуже багатих людей, тоді як значна кількість перебувають за межею бідності. До речі, на одній із прес-конференцій очільниця Національної поліції Хатія Деконайдзе зазначила, що 85% злочинів припадає на людей, у яких немає роботи.

На сьогоднішній день мінімальний прожитковий мінімум доходів громадян становить 1399 гривень, а розмір мінімальної заробітної плати – 1450 грн. [1]. Тому через низьку платоспроможність населення зростає рівень крадіжок, розбоїв та грабежів. За даними Генеральної

прокуратури, лише за 6 місяців 2016 року відбулося 29 тис. крадіжок, порівняно з аналогічним періодом 2015 року – 13,6 тис.

Слід навести результати кримінологічних досліджень, відповідно до яких збільшення безробіття на один відсоток призводить до зростання рівня злочинності на 6%. Про об'єктивність відповідних досліджень свідчать і статистичні дані, за якими лише в січні–серпні поточного року працівниками поліції встановлено 45 тис. дієздатних осіб, які на момент скоєння злочину ніде не навчались та не працювали, що становить 63% від усіх затриманих злочинців (2015 року цей показник становив 58%, 2014-го – 54%, а 2013-го – 46%) [8].

Злочини, які обумовлені бідністю мають переважно майновий та корисливий характер, оскільки людина, яка опинилася за межею бідності, прагне задовольнити, в першу чергу, свої фізичні та матеріальні інтереси.

Такий факт як бідність не є виправдовувальною обставиною для вчинення злочину, але в будь-якому разі їх потрібно зрозуміти, щоб правильно вирішити цю проблему. Наприклад, уявімо ситуацію, коли працездатна людина, працездатного віку у якої немає можливості задовольнити свої фізіологічні потреби, такі як нормальне харчування, теплий одяг у холодну пору року, вона не може влаштуватися на роботу, оскільки робочі місця відсутні із-за тяжкої економічної ситуації в країні, а інших засобів до існування немає, в силу певних умов. Яким би моральним рівнем та правовою свідомістю вона б не володіла, чи піде вона на порушення закону, якщо на «вагах» буде життя такої особи або її сім'ї і закон?

Але доречно зазначити, що рівень безробіття помітно зменшується, проаналізувавши статистику кількості зареєстрованих безробітних якщо на січень 2016 р. це було 509 тис. осіб, то станом на жовтень цього року чисельність становить 342 тис. осіб, та все одно це досить високий показник [8].

В своєму розпорядженні держава має три важливі напрями: розробка та практичне застосування заходів з надання допомоги безробітним з метою підтримки їх життєвого рівня; політика у сфері зайнятості спрямована на створення нових робочих місць, покращення системи підвищення кваліфікації кадрів та їх перепідготовки, збільшення життєвого рівня пенсіонерів, малозабезпечених сімей; макроекономічна політика припускає використання грошово-кредитних заходів для скорочення безробіття [3].

Отже, на сьогодні подолання бідності та безробіття, перш за все їх найгостріших проявів є головним пріоритетом у здійсненні реформ в Україні. Вони є гострою проблемою, шляхи розв'язання яких є досить складні, оскільки усунути злочинність із-за бідності можна, як уже зазначалося, лише усунувши останню, а бідність як явище є досить складним, так як обумовлена різними причинами.

Список використаних джерел:

1. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999 р., № 966-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 24.09.1999. – 1999. – № 38. – Ст. 348.
2. Про невідкладні заходи з подолання бідності: Указ Президента України від 26 лютого 2010 року № 274/2010 // Офіційний вісник Президента України. – 27.02.2010. – 2010. – № 9. – стор. 9. – Ст. 245.
3. Державна цільова соціальна програма подолання та запобігання бідності на період до 2015 року: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 1057 // Урядовий кур'єр. – 02.11.2011. – № 203.
4. Пазюк О. Проблеми безробіття в Україні // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 2. – С. 3-10.
5. Кожен четвертий українець перебуває за межею бідності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://avtonomia.net/?p=588>.
6. Трофімова І.Н. Молодежная безработица и бедность: региональные особенности или глобальная проблема? / І.Н. Трофімова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vakizdat.ru/index.php/2011-11-14-10-08-27/2012-03-25-19-19-39>.
7. Інститут вивчення проблем злочинності Національної академії правових наук України. Інформація щодо статистичних показників органів внутрішніх справ стосовно стану скоєння злочинів в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ivpz.org/statistika2011>.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Тімохіна А.О.

курсант,

Науковий керівник: Левченко Ю.О.

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри,

Національна академія внутрішніх справ

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИЧИН ЗРОСТАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В Україні розвиток криміногенних явищ пов'язаний з негативними процесами, що відбуваються в економіці та ідеології держави. На загострення криміногенної ситуації в Україні та поширення корисливо-насильницької злочинності, безпосередньо або частково впливають такі фактори як: зміни у структурі кримінального світу, наявність у його лідерів політичних прагнень щодо перерозподілу сфер впливу, наростання економічних можливостей лідерів злочинного світу, вчинення ними зухвалих дій, спрямованих на захоплення влади.

На даний період згідно з офіційною статистикою крадіжки і грабежі є найбільш поширеними злочинами в країні. Крадіжка грошей, велосипеда, продуктів в супермаркеті, одягу в магазині, речей з

автомобіля, напади на вулицях – все це відбувається щоденно. Які ж основні причини, що підштовхують людей до посягання на чужу власність?

Перш за все слід розпочати з понять крадіжки та грабежу.

Згідно Постанови пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» № 10 крадіжка (таємне викрадення чужого майна) – це викрадення, здійснюючи яке, винна особа вважає, що робить це непомітно для потерпілого чи інших осіб.

Грабіж – це відкрите викрадення чужого майна у присутності потерпілого або інших осіб, які усвідомлюють протиправний характер дій винної особи, яка у свою чергу усвідомлює, що її дії помічені і оцінюються як викрадення [7].

За статистичними даними за 2015 рік було скоєно 565 182 злочини, з них злочини проти власності складають 362 213 а підозру вручено лише 100 007, що свідчить про низький рівень розкриття злочинів. Розглядаючи крадіжки то їх налічується близько 274 тис (найбільш поширеними за тяжкістю є злочини середньої тяжкості – 183 375), грабежів же ж скоєно 22 108, а розбоїв – 3556 [1].

Найчастіше у 2015-му українці зверталися до правоохоронців через крадіжки. Наприклад, квартирних крадіжок у 2013 році зафіксовано 17 тис., а вже у 2015-му – майже 22 тис. Другу позицію посідає незаконне заволодіння транспортним засобом. За два минулі роки (2013-2014 р.) їхня кількість зросла з 3,8 до 11,5 тис. (у 2015 р.).

Зараз кожного дня тільки в Києві викрадають близько десяти машин. Навіть рік тому «забирали» максимум одну. Або навіть менше, – стверджує директор страхового агентства Сергій Старинчук. – Причому, якщо раніше під загрозою були машини середнього класу, то зараз і дуже дорогі, які не користувалися популярністю через складну систему безпеки». Ще одне нововведення – викрадати машини почали навіть зі стоянок [4].

Розглянемо тепер статистику за 10 місяців (січень-жовтень) 2016 р. Очільниця Національної поліції в одній із прес-конференцій зазначила, що рівень крадіжок збільшився на 30 %. Вже зареєстровано 638 198, що вже перевищує кількість злочинів у 2015 р, і лише 128 912 вручено підозр. Злочини проти власності становлять 374 750 (середньої тяжкості – 181 549) з них: крадіжки 288 273 (з квартир 22 883, кишенькових 8 719, з автомобілів 12 879), грабежів – 23 933, розбоїв 3 349. Стосовно незаконно заволодіння транспортним засобом, то таких злочинів налічується вже 10 750.

Що ж спричиняє такий ріст злочинності в умовах розвитку демократичної правової держави [2].

Перший фактор – війна. Війна криміналізувала українців. Зростає кількість вільного обігу незареєстрованої зброї та боєприпасів. «За рахунок того, що занадто широкий фронт військових дій і вільного обігу зброї. Крім того, війна завдає шкоди психоемоційному стану, це також

провокує деякі ситуації. Ну і прямий зв'язок між економічним становищем, достатком людей і рівнем злочинності – його ніхто не відміняв» – зазначає Міністр внутрішніх справ А.Б. Аваков.

За словами прокурора, в першу чергу на ситуацію вплинула соціальна ситуація в державі. Здебільшого люди, які скоюють злочин, роблять це вперше і через матеріальну скруту. Вагомий фактор, що характеризує погіршення соціально-економічного становища в державі, – зростання безробіття серед економічно активного населення у віці 15-70 років – до 9,9% (в 2013-му – 7,7%) [2].

При цьому слід навести результати кримінологічних досліджень, відповідно до яких збільшення безробіття на один відсоток призводить до зростання рівня злочинності на 6%. Про об'єктивність відповідних досліджень свідчать і статистичні дані, за якими лише в січні–серпні поточного року працівниками поліції встановлено 45 тис. дієздатних осіб, які на момент скоєння злочину ніде не навчались та не працювали, що становить 63% від усіх затриманих злочинців (2015 року цей показник становив 58%, 2014-го – 54%, а 2013-го – 46%)» [4].

Не можна не згадати про нещодавно прийнятий Верховною Радою «Закон Савченко». Після набуття чинності закону підлягають звільненню біля 34,9 тис. осіб. На сьогодні від подальшого відбування покарання за «законом Савченко» вже звільнено 8,2 тис. засуджених з яких 785 осіб або 10% викрито в скоєнні нових злочинів (405 – крадіжки, 131 – грабежі).

Адже особам які щойно звільнились з місць позбавлення волі, просто необхідні засоби існування.

Неможливо не згадати і такий фактор як реформи, влаштовані в системі МВС. У правоохоронних органах почався банальний кадровий голод. Попереджати і розслідувати злочини просто нікому. Більшість колишні досвідчених працівників було «відсіяно», а новим просто бракує досвіду і так званого «інститут наставництва». Ліквідація такого органу як УБОЗ взагалі звело нанівець протидію організованих злочинності.

Отже, підсумовуюче вище викладене, було зазначено невичерпний перелік тих основних факторів які впливають на розвиток злочинів пов'язаних з посяганням на власність. Тому, незважаючи, на складне становище України в умовах сучасного розвитку, потрібно звернути увагу на заключення експертів, і ліквідовувати причини та умови кримінальних посягань.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/>.
3. Інститут вивчення проблем злочинності Національної академії правових наук України. Інформація щодо статистичних показників органів внутрішніх справ

стосовно стану скоєння злочинів в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ivpz.org/statistika2011>.

4. Назад у 90-ті. В Україні різко зріс рівень злочинності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/>.

5. В регіонах, де сконцентровано більшість переселенців, значно зросла кількість крадіжок. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dt.ua>.

6. Методика кримінологічного аналізу злочинності в Україні / за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. – 190 с.

7. Постанови пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» № 10 від 06.11.2009 р.

8. Кримінологія: Навч.-методичний посібник / НАВСУ; О. М. Джужа, Є. М. Моїсєєв, В. В. Василевич та ін. – Київ: Атіка, 2003. – 399 с.

9. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. / А. П. Закалюк – Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. – К. : Ін Юре, 2007. – 712 с.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Дзігора М.С.

студентка,

Національна академія внутрішніх справ

ВБИВСТВО НА ЗАМОВЛЕННЯ З ТОЧКИ РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ

Сьогодні в Україні ми бачимо безліч випадків не просто вбивств, а саме вбивств на замовлення. Правоохоронні органи багато років вступають в боротьбу з цим явищем але не завжди є позитивний результат.

На мою думку, вбивство на замовлення, є досить специфічним і тяжким злочином, а саме з точки зору розслідування правоохоронними органами таких злочинів.

Вбивство на замовлення є умисне позбавлення життя потерпілого яке вчиняється особою (виконавцем) за дорученням іншої особи (замовника).

Чинний Кримінальний Кодекс України у п. 11 ч. 2 ст. 115 передбачає відповідальність за вчинення вбивства на замовлення [1].

Для вбивства на замовлення характерним є те, що виконавець такого вбивства одержує чи бажає одержати певну вигоду не від самого факту позбавлення життя потерпілого, а за вчинення дій, спрямованих на виконання замовлення чи у зв'язку з його виконанням. Саме ця обставина принципово відрізняє вбивство на замовлення від інших вбивств, вчинених під впливом сторонніх осіб [3].

Отже, що стосується криміналістичної характеристики вбивств на замовлення, вона має певні особливості, що стосуються окремих її елементів та зв'язків між ними. При встановленні одного елемента може бути одержана інформація про ознаки іншого.

Можна розглянути основні елементи криміналістичної характеристики даного виду злочинів.

Спосіб вчинення. Вбивствам на замовлення притаманний відкритий, зухвалий напад на жертву. Спосіб вчинення вбивства може бути небезпечним для життя інших людей, а саме відкрита перестрілка в людних місцях, використання вибухівки, гранат, вогнепальної зброї, гранатометів або снайперський постріл у життєво важливі органи. Під

час виконання замовлення має місце прагнення знищити тільки замовленого.

Організовані злочинні угруповання віддають перевагу латентним злочинам. Цим пояснюється випадки втоплення трупів, розчинення в кислоті, автокатастроф, серцевих нападів і безліч інших випадків.

Спосіб приховання. У більшості випадків злочинець залишає труп на місці вчинення злочину. Майже не буває випадків приховування трупів керівників великих фінансово-кредитних установ, підприємств або так званих авторитетів кримінального світу.

Однією з особливих ознак убивств на замовлення є факт залишення зброї на місці події або під час втечі. Деякі замовники позбавляються і самих виконавців чи посередників.

Місце вчинення злочину. Більшість убивств на замовлення вчиняється за місцем проживання жертви. Злочинці для нападу обирають сходові площадки у під'їзді жертви, кабінки ліфтів, територію біля будинку чи під'їзду. Місцем вчинення злочину може бути узбіччя дороги, що найчастіше використовується при застосуванні вибухових пристроїв. Місце вчинення вбивства на замовлення може і не бути задалегідь визначеним наприклад, якщо використовується валіза – пастка, наповнена вибухівкою.

Час злочину. Зазвичай для нападу злочинці обирають ранковий час рідше вечірній. Це пов'язано з чіткою регламентацією робочого дня жертви і системою часових інтервалів виходу з дому.

Знаряддя злочину. Зазвичай використовується вогнепальна зброя, радіокеровані чи контактні вибухові пристрої, гранати. Вогнепальна зброя оснащується глушителями, оптичними або лазерними прицілами, пристроями нічного бачення.

Найчастіше жертвами даного вбивства стають: особи які займають керівні посади у бізнесі, представники вищих органів державної влади і управління, працівники правоохоронних органів, лідери і члени злочинних угруповань.

Особу вбивають, як правило, не за зроблене, а за те, що вона могла б зробити або вона заважає здійсненню планів замовника вбивства, а саме у сфері політики, бізнесу, кримінального впливу чи особистих стосунків.

Вбивство на замовлення характеризується складним злочинним переплетінням: замовник – виконавець або замовник – посередник – виконавець.

Як замовники виступають, комерційні партнери – бізнесмени, корумповані посадові особи, авторитети злочинного світу. Посередник у даному вбивстві здійснює пошук конкретного виконавця є з'єднуючою гілкою між замовником і виконавцем. Посередниками можуть бути особи з оточення організатора, підлеглі йому по службі, члени злочинних угруповань і т.д.

Умовно виконавці вбивства можуть бути поділені на два типи: кілери – дилетанти та кілери – професіонали. Дилетанти

характеризуються низькою вартістю послуг. Користування їхніх послуг не дає гарантії і не виключає помилок з його боку. Дилетант може не вбити людину, лише поранити жертву або залишити докази причетності до вбивства.

Професіонал йде на справу, коли відчуває майже повну гарантію власної безпеки. Він має досить високі навички у вбивстві особи, використовуючи при цьому найсучасніші технічні засоби спостереження і радіозв'язку, здійснює заходи щодо підготовки вбивства. Професіонал повинен бути непомітним, вміти розчинятися у повітрі, щоб ніхто не здогадався про його намір. Професійного кілера нерідко запрошують з іншого регіону, закордонну чи з країн СНД.

Також серед професійних кілерів можна виділити кілерів – одинаків, які виконують замовлення від випадку до випадку, та кілерів які перебувають на постійному утриманні того чи іншого злочинного угруповання. Останні мають спеціальну підготовку, займаються спортом, стрільбою і т.д. Вони здійснюють убивства групою по два-три чоловіки.

Сьогодні злочинці роблять спроби змінити типовий зразок вбивці. Останнім часом у вчиненні вбивств на замовлення залучають жінок.

Специфіка вбивств на замовлення передбачає необхідність використання сучасних криміналістичних науково – технічних розробок. Однак можуть дати певний результат і традиційні засоби відтворення особи злочинця за допомогою свідка – очевидця – у вигляді словесного або зіставленого фоторобота.

На мою думку, в Україні для покращення картини розкриття даних злочинів, необхідні сучасні і високотехнічні засоби для виявлення осіб причетних до злочину і виявити механізм їх початкових і кінцевих дій.

Отже, проаналізувавши поняття «умисне вбивство вчинене на замовлення» та його сутність, можна погодитися з думкою П. Пилипчука та М. Мельника: «Під вбивством на замовлення слід розуміти вбивство, що вчиняється виконавцем за дорученням особи (групи осіб), заінтересованої у позбавленні потерпілого життя, з метою одержання від замовника чи уповноваженої ним особи (осіб) за виконання замовлення певних вигод матеріального чи нематеріального характеру або з метою недопущення вчинення цими особами певних дій на його користь» [2].

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

2. Кримінальне судочинство в Україні: Судова практика. Злочини проти життя особи (вбивства): офіційне видання Верховного Суду України / За ред. П.П. Пилипчук. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2007.

3. Бородулин А.И. Убийства по найму: Криминалистическая характеристика. Методика расследования. – М.: Новый Юрист.

Казьмірова І.В.

викладач,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

**ОТРИМАННЯ ЗРАЗКІВ ДЛЯ ЕКСПЕРТИЗИ:
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОСКАРЖЕННЯ ПОТЕРПІЛИМ
БЕЗДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО**

Дедалі більшу увагу теоретиків і практиків привертають питання, що стосуються оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора під час досудового розслідування. Здебільшого, увага акцентується на доцільності зміни меж оскарження слідчому судді вказаних рішень, дій чи бездіяльності в бік збільшення шляхом розширення підстав, зазначених у статті 303 КПК України.

Наприклад, М. А. Макаров пропонує «доповнити ч. 1 ст. 303 КПК України положенням про оскарження затриманим, його захисником або законним представником рішення про затримання особи за підозрою у вчиненні злочину у порядку ст. 208 цього Кодексу» [1, с. 142].

Однак, висловлюється й пропозиція щодо практичного розширення підстав для оскарження шляхом посилання на п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України, де йдеться про бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим Кодексом строки. Зокрема, К. Олексюк вважає, що зазначений предмет оскарження «охоплює необмежене коло випадків, а саме: коли процесуальний закон прямо зобов'язує слідчого, прокурора здійснити певну процесуальну дію чи прийняти процесуальне рішення, або здійснення процесуальної дії чи прийняття процесуального рішення вимагає конкретна процесуальна ситуація, що склалася у кримінальному провадженні, а слідчий, прокурор такої дії не виконує чи такого рішення не приймає. Для прикладу, предметом оскарження може бути відхилення слідчим, прокурором у визначений законом строк клопотання захисника про надання йому для ознайомлення матеріалів досудового розслідування до його завершення (ст.ст. 220, 221 КПК)» [2, с. 153].

Така увага теоретиків і практиків є невинноводною. Як показує практичний досвід, не завжди потерпілий у кримінальному провадженні може захистити свої законні права та інтереси за допомогою наразі існуючої процедури оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора. Зазначене обумовлюється тим, що законодавець фактично чітко визначив межі оскарження у ч. 1 ст. 303 КПК України і передбачив, що скарги на інші рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора не розглядаються під час досудового розслідування і можуть бути предметом розгляду під час підготовчого провадження у суді [3].

Частково цю проблему можна вирішити посилаючись на п. 1 ч.1 ст. 303 КПК України, як пропонує К. Олексюк. Однак, це можливо лише за умови наявності визначених у КПК України строків для здійснення тих чи інших процесуальних дій. У протилежному випадку, за відсутності таких строків і за відсутності у ч. 1 ст. 303 КПК належної підстави для оскарження, потерпілий у кримінальному провадженні, по суті, позбавлений можливості вплинути на бездіяльність слідчого або прокурора, а відповідно, й прискорити хід досудового розслідування.

Саме потерпілий у кримінальному провадженні найбільш заінтересований у тому, щоб досудове розслідування завершилось якомога швидше. Адже досить частими є випадки, коли внаслідок бездіяльності слідчого досудове розслідування триває не один рік і на момент його завершення строки давності притягнення до кримінальної відповідальності закінчуються.

В аспекті зазначеного за доцільне вважаємо висвітлити наступну практичну проблему, з якою може зіткнутися потерпілий у кримінальному провадженні. В разі залучення експерта для проведення експертизи стороною обвинувачення, в тому числі за клопотанням сторони захисту чи потерпілого, цілком імовірним може бути навмисне зволікання слідчого з отриманням зразків для експертизи. Тобто, матиме місце бездіяльність слідчого, яку оскаржити слідчому судді навряд чи вдасться з огляду на наступне.

У ч. 1 ст. 303 КПК України подібний предмет для оскарження відсутній. Так само, не видається можливим і посилання на п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України з причин відсутності у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України строків, протягом якого мають бути отримані зразки для експертизи. А як відомо, відповідно до ст. 1 КПК України, порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України. Кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Кодексу та інших законів України [3].

Таким чином, за відсутності у КПК України строків отримання зразків для експертизи, не видається можливим відлік десятиденного строку для подання слідчому судді скарги на відповідну бездіяльність слідчого. Відповідно, потерпілому не залишається нічого іншого як скористатися процедурою оскарження прокурору вищого рівня недотримання розумних строків слідчим під час досудового розслідування, що передбачено ст. 308 КПК України, або ж включати питання щодо бездіяльності слідчого до предмету розгляду вже під час підготовчого провадження у суді.

У першому випадку, прокурор вищого рівня зобов'язаний розглянути скаргу протягом трьох днів після її подання і в разі наявності підстав для її задоволення надати відповідному прокурору обов'язкові

для виконання вказівки щодо строків вчинення певних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень [3].

Однак, зазначимо, що відповідь за результатами розгляду такої скарги є досить формальною і її зміст зводиться до повідомлення про надання прокурору, а потім і слідчому, відповідних вказівок за відсутності будь-якої їх конкретизації. Простіше кажучи, зі змісту отриманої відповіді неможливо встановити, які саме вказівки і строк їх виконання в кінцевому підсумку було надано безпосередньо слідчому. Крім того, повідомляючи потерпілому про результати розгляду його скарги, органи прокуратури постійно посиляються на те, що потерпілий може скористатися процедурою подання скарги слідчому судді, незважаючи на те, що практично це не завжди можливо.

У разі ж включення питання щодо бездіяльності слідчого до предмету розгляду під час підготовчого провадження у суді, воно вже не відіграватиме такого суттєвого значення, як під час досудового розслідування.

Отже, чинний Кримінальний процесуальний кодекс України містить суттєві прогалини у правовому регулюванні порядку кримінального провадження. Він ніби й надає потерпілому якісь гарантії для захисту своїх прав та інтересів, але одночасно практика доводить їх досить незначну дієвість. За таких умов ставиться під сумнів належне виконання завдань кримінального провадження, визначених у ст. 2 КПК України.

Вважаємо за необхідне визначити чіткі строки отримання слідчим зразків для експертизи, про що внести відповідні зміни до ст. 245 КПК України. В свою чергу, це дозволить потерпілому оскаржити бездіяльність слідчого на підставі п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України, що сприятиме забезпеченню швидкого, повного та неупередженого розслідування.

Список використаних джерел:

1. Макаров М. А. Межі оскарження слідчому судді рішень, дій чи бездіяльності слідчого та прокурора / М. А. Макаров // Юридична наука. – № 6. – 2015. – С. 138-143.
2. Олексюк К. Особливості оскарження рішень, дій чи бездіяльності прокурора під час досудового розслідування / К. Олексюк // Історико-правовий часопис. № 1 (3). – 2014. – С. 149-154.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI // ВВР України, 2013 р., № 9-10, 11-12, 13, ст. 88.

Чичерська М.І.*аспірант,**ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права»*

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ АПАРАТУ МІСЦЕВОГО СУДУ

Сучасний етап запровадження судової реформи в Україні пов'язаний із створенням належних умов для реалізації судами функції судочинства. Запровадження інституту люстрації та заходів, спрямованих на очищення судової гілки влади від корупційних проявів – необхідні кроки щодо формування нового суддівського корпусу з високим рівнем професіоналізму, професійної етики та морально-психологічними якостями, необхідними для неупередженого, всебічного і професійного суддівства. Водночас важливим напрямком подальшого удосконалення системи судочинства є створення належних умов організаційного забезпечення функціонування суддівського корпусу та здійснення процесу правосуддя на рівні місцевих судів. На нашу думку, високого рівня ефективності роботи місцевих судів не можна досягнути виключно за рахунок професійних здібностей суддів. Саме тому вважаємо за доцільне запропонувати новий підхід до організації роботи апарату місцевого суду. Зазначимо, що проблема реформування організаційної підсистеми місцевих судів досліджувалася вітчизняними вченими, зокрема: В.В. Молдован, І.Є. Марочкіним, Л.М. Москвичем, С.Ю. Обрусною, І.М. Осикою та ін. Нині постала гостра потреба переосмислення статусу та призначення апарату місцевого суду, перетворення його на дієвий механізм організаційного забезпечення роботи всього місцевого суду переважно на механізм забезпечення процесу здійснення правосуддя. Аналізуючи норму ст. 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», можна побачити, що апарат суду здійснює організаційне забезпечення роботи останнього, а Положення про апарат суду розробляється на підставі Типового положення про апарат суду та затверджується зборами суддів відповідного суду. Типове положення про апарат суду затверджує Державна судова адміністрація України за погодженням із Вищою радою правосуддя [2]. Проте аналіз норми ст. 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [2] та Типового положення про апарат місцевого, апеляційного судів, затвердженого Наказом Державної судової адміністрації України від 28 вересня 2012 р. № [1], дає змогу визначити певні суттєві недоліки організаційно-правового забезпечення функціонування самого апарату місцевого суду: по-перше, відсутня чітка структура апарату місцевого суду. У Типовому положенні зазначається лише можливість створення структурних підрозділів і обов'язковість наявності канцелярії та принципи побудови організаційної структури

апарату; по-друге, надзвичайно широке коло повноважень суду в системі забезпечення роботи місцевого суду, що виходить за межі суто організаційного забезпечення і потребує відповідного впорядкування. Однак в сукупності із відсутністю детермінації можливої структури апарату така кількість функцій призводить до неефективного розподілу повноважень та навантаження; по-третє, суттєвим недоліком є відсутність чіткої детермінації сфери відповідальності керівника апарату та механізму його співвідношення із головою суду в процесі організаційного забезпечення роботи місцевого суду в цілому. Таким чином, на нашу думку, на сьогодні існує потреба розробки нового Проекту Положення про апарат місцевого суду, який би дав змогу чітко визначити підходи до побудови організаційної структури, способи розподілу повноважень, межі та зони відповідальності тощо. Тобто пропонується розробити такий Проект Положення, який би кореспондувався із завданнями в сфері організаційного забезпечення місцевих судів, визначених у Законі України «Про судоустрій і статус суддів». Отже, структурно Проект Положення про апарат місцевого суду пропонується викласти в такий спосіб, щоб максимально охопити всі аспекти функціонування апарату місцевого суду та його забезпечувальної діяльності по відношенню до такого суду і суддівського корпусу. Саме тому Проект Положення є не типовим документом, який передбачає можливість внесення змін, а уніфікованим та обов'язковим для прийняття і реалізації в кожному місцевому суді з метою створення і практичного запровадження єдиних стандартів до організаційного забезпечення їх роботи. Крім того, необхідним є запровадження шаблонного підходу, оскільки всі місцеві суди загальної юрисдикції є рівнозначними за своїм статусом, а тому потребують єдиних стандартів у сфері запровадження в них судового адміністрування. У цьому контексті єдиним елементом, який допускає варіативність, слід залишити у назві структурного підрозділу, дозволяючи створювати залежно від кількісного складу відповідні Відділ/Сектор.

При цьому вимоги до структурного відділу встановлюються такі:

- самостійний відділ у складі апарату місцевого суду утворюється з чисельністю не менше ніж три працівники;
- самостійний сектор у складі апарату місцевого суду утворюється з чисельністю менше ніж три працівники.

Також передбачається, що в складі відділу можуть формуватися сектори для оптимізації функціонального навантаження на працівників апарату суду та отримання більшої ефективності в процесі забезпечення роботи місцевого суду. Враховуючи наведені вище зауваження, вважається за доцільне включити до Проекту Положення про апарат місцевого суду такі ключові розділи: Розділ I. «Загальні положення», в якому визначатиметься статус апарату місцевого суду; нормативно-правова база його діяльності; окреслюватиметься загальне призначення,

мета та місія його діяльності; закріплюватимуться відносини підпорядкування в межах апарату; визначатиметься керівництво апарату місцевого суду, а також порядок прийняття цього Положення і внесення до нього змін. Розділ II. «Основні функції апарату суду» деталізуватиме положення Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Зокрема пропонується виділити декілька функціональних напрямків із забезпечення роботи місцевого суду, згрупувавши відповідним чином функції, якими в свою чергу наділяються конкретні структурні підрозділи місцевого суду. Отже, такими функціональними напрямками є: документальне забезпечення та ведення архівної справи; фінансове та матеріально-технічне забезпечення; кадрове забезпечення, яке включає в себе низку суто специфічних кадрових функцій; покладається на відповідний кадровий структурний підрозділ; інформаційно-аналітичне забезпечення охоплює ведення судової статистики; інформаційно-технічне забезпечення; організаційне забезпечення реалізується в двох площинах: адміністративній та функціональній. Розділ III. «Керівник апарату суду та його заступник» міститиме норми, які закріплюють правовий статус вказаних посадових осіб, визначатиме обсяг їх повноважень, зокрема прав та обов'язків, а також встановлюватиме міру відповідальності. Важливим елементом означеного розділу є закріплення процедури призначення на посаду та звільнення з посади керівника апарату суду. Розділ IV. «Структурні підрозділи апарату суду» є найбільшим з усіх розділів Положення, оскільки містить в собі деталізацію повноважень за усіма структурними підрозділами місцевого суду. Зокрема в цьому розділі закріплюватимуться завдання та цілі функціонування структурних підрозділів місцевого суду, як-то: канцелярія суду; підрозділ з планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та звітності; підрозділ з надання судово-адміністративних послуг, по розгляду звернень фізичних та юридичних осіб і роботі зі ЗМІ. Розділ V. «Керівники структурних підрозділів та інші працівники апарату суду», в якому пропонується закріпити правовий статус керівників структурних підрозділів, а також визначити права та обов'язки інших посадових осіб: судових розпорядників, наукових консультантів, помічників суддів. Розділ VI. «Матеріальне та соціально-побутове забезпечення». На нашу думку, наявність такого розділу суттєво підвищить рівень гарантій прав та професійних обов'язків працівників апарату місцевого суду. До того ж чітка детермінація порядку та обсягу матеріального забезпечення таких працівників усуне суперечність щодо їх статусу, а також зменшить неузгодженість між Законом України «Про судоустрій і статус суддів» та Законом України «Про державну службу». Окрім того, наявність такого розділу в Положенні, яке за своїм установчим характером покликане уніфікувати стандарти діяльності апарату місцевого суду, дасть змогу суттєво підвищити рівень ефективності розподілу ресурсів на матеріальне забезпечення судових установ. Розділ VII. «Прикінцеві

положення» мають містити інформацію щодо набрання чинності цього Положення, а також інші аспекти, що повинні врегулюватися в процесі його практичного запровадження та реформування механізму організаційного забезпечення роботи місцевих судів.

Таким чином, розроблений нормативно-правовий акт відзначається системністю та комплексністю у правовому регулюванні й організаційному забезпеченні функціонування апарату місцевого суду. Такий Проект Положення про апарат місцевого суду охоплює регулювання всіх аспектів діяльності апарату із забезпечення: процесу здійснення правосуддя; процесу надання судово-адміністративних послуг місцевим судом та його взаємодії з інститутами громадянського суспільства; процесу функціонування місцевого суду як органу судової гілки державної влади; процесу забезпечення суддівського корпусу; взаємодії структурних підрозділів місцевого суду між собою та відносин суду з іншими органами державної влади з питань судового адміністрування. Запропонований Проект Положення про апарат місцевого суду розроблений таким чином, щоб максимально подолати суперечності та недоліки організаційно-правового забезпечення діяльності апарату місцевого суду. Крім того, він покликаний узгодити задекларовані в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» завдання з організаційного забезпечення роботи місцевих судів із фактично наявними матеріально-технічними та фінансовими ресурсами й організаційними можливостями, наявними в ДСА України.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Типового положення про апарат місцевого, апеляційного судів : Наказ Державної судової адміністрації України від 28 вересня 2012 р. № 115 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dsa.court.gov.ua/dsa/14/N1152012>.
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI [Електронний документ] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
3. Організація роботи суду : навч. посіб. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, О. М. Овчаренко та ін. ; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Х. : Право, 2012. – 256 с.
4. Організація судової влади в Україні: Навч. посіб. / За ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2009. – 184 с.

Шульга Д.В.

студентка,

Науковий керівник: Зубаков П. М.

старший викладач,

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ

В умовах сьогодення та враховуючи чинне законодавство, слідчу діяльність не можна уявити без проведення допиту. На практиці слідчі часто стикаються з проблемою допиту неповнолітніх, іншими словами просто дітей. Складається так, що в певних випадках вони є основним джерелом отримання інформації без якої подальші слідчі (розшукові) дії стають неможливими. Враховуючи особливості психіки дітей, отримати цю інформацію задача не з простих, адже постає питання віку, процесуального становища та рис, які характеризують особу допитуваного. Знання цих особливостей є досить важливим для обрання прийомів встановлення психологічного контакту, вибору режиму проведення допиту, здійснення впливу на неповнолітнього, оцінки його свідчень.

Допит – слідча (розшукова) дія, яка являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, які беруть у ньому участь, спрямований на одержання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у провадженні [6, с. 187]. Вік, починаючи з якого неповнолітній може виступати на допиті, у кримінально-процесуальному законодавстві не визначений. У психологічній літературі запропоновано шість вікових груп неповнолітніх:

- дитячий вік (до 1 року);
- раннє дитинство (від 1 до 3 років);
- дошкільний вік (від 3 до 7 років);
- молодший шкільний вік (від 7 до 11-12 років);
- підлітковий вік (від 11 до 14-15 років);
- старший шкільний вік (від 14 до 18 років) [6, с. 207].

Тривалість допиту неповнолітніх, особливо малолітніх повинна визначатись перш за все індивідуально-психологічними віковими особливостями допитуваних. На думку М.М. Коченова продуктивно можуть давати свідчення: діти 3-5 років біля 15-20 хвилин; діти 5-7 років – в межах 20-25 хвилин; діти 7-10 років – від 25 до 35 хвилин [2, с. 19]. Якщо за цей час не все вдалось з'ясувати, потрібно зробити перерву.

Складність проведення допиту неповнолітніх обумовлена специфікою психології формування показань, віковими та індивідуальними особливостями. Особливу увагу слід приділити

психологічним особливостям допитуваного, його характеру, темпераменту, навикам, звичкам, мисленню, колу знайомств, способу життя, вихованню в сім'ї. Дані, що характеризують особу неповнолітнього, дозволяють прогнозувати його поведінку під час допиту, вибирати тактично правильний його напрямок, оцінювати достовірність показань допитуваного [5, с. 106]. Тактика допиту неповнолітніх значною мірою обумовлена особливостями їх психіки (підвищеним навіюванням, схильністю до фантазування, високою емоційністю, нестійкістю поведінки), незначним життєвим досвідом, що нерідко приводить до неправильної оцінки ними розслідуваної події в цілому або окремих її елементів [1, с. 593].

При підготовці до допиту слідчий повинен звернути особливу увагу на з'ясування ступеня розвитку дитини чи підлітка, впливу на нього дорослих, особливості характеру. Від цього в першу чергу залежить вибір місця допиту.

Дітей молодшого віку доцільно допитувати у звичній для них обстановці: у школі, дитячому закладі, іноді у них вдома, щоб офіційна обстановка кабінету слідчого не сковувала і не лякала їх, не діяла на них гнітюче. Допит не слід затягувати, необхідно влаштовувати перерви.

Для неповнолітніх у віці 15-17 років офіційна обстановка місця допиту грає протилежну роль: проймаючись почуттям відповідальності, вони швидше дадуть правдиві свідчення [4].

Багато в тактиці допиту визначається процесуальним становищем неповнолітнього.

При допиті підозрюваного неповнолітнього необхідно зібрати хоча б мінімальну інформацію про підлітка, допитавши його батьків, вчителів, сусідів. При виборі моменту і тактики допиту необхідно враховувати психологічний стан підлітка. Зазвичай це – емоційне збудження в поєднанні з пригніченістю від незвичної обстановки. До цього додається страх перед покаранням, перед батьками, перед викриттям. В такий момент важливо спонукати підлітка до усвідомлення серйозності його положення і важливості допиту, доцільності співпраці зі слідством. Для цього необхідно постаратися зняти (хоча б частково) його нервову напругу, заспокоїти, вжити заходів до встановлення психологічного контакту.

Готуючись до допиту підозрюваного неповнолітнього, слідчий має ознайомитися з його морально-психологічною і соціально-демографічною характеристикою.

Якщо підліток визнає свою вину, допит все одно повинен бути проведений детально, без поспіху, докладно.

Якщо підліток, визнаючи свою вину, плутається в деталях, то необхідно особливо розібратися в тому, чи відбувається це в силу його психофізіологічних властивостей або він повідомляє відомості, відомі йому з інших джерел. Необхідно з'ясувати роль дорослих підбурювачів чи інших співучасників.

Якщо неповнолітній не визнає себе винним, то в першу чергу необхідно дохідливо розкрити підлітку суспільну небезпеку вчиненого кримінального правопорушення, ставлення до цього людей, збиток, який він заподіяв сім'ї, близьким. Показати при цьому, до чого може призвести заперечення вини і як важливо для нього дати правильну оцінку тому, що сталося, покаятися і активно співпрацювати зі слідством; пояснити, що це буде мати значення пом'якшувальної обставини [3].

При допиті неповнолітніх підозрюваних слідчий повинен триматись спокійно і впевнено, доброзичливо, але в той же час наполегливо і твердо. Така манера поведінки сприяє встановленню необхідного контакту з підлітком, спонукає його до довіри і викликає повагу до слідчого.

Нервозність слідчого швидше, ніж при допиті дорослих, призведуть до того, що допитуваний замкнеться або почне плутатися і брехати від переляку і хвилювання. Страх перед слідчим може спонукати допитуваного навіть обмовити себе [4].

При підготовці до допиту неповнолітнього свідка доцільно по можливості з'ясувати деякі індивідуальні якості: ставлення до однолітків, риси характеру, інтереси, захоплення, взаємини з учасниками події.

Очевидці кримінального правопорушення або особи, що стали свідками будь-яких пов'язаних з ним подій, зазвичай дають правдиві показання. Дана категорія свідків довіряє слідчому і, можливо несвідомо, готова допомогти у встановленні істини. Разом з тим це може призвести до готовності підтвердити все, про що його запитують. Тому питання, що задаються неповнолітньому свідку (очевидцю), повинні бути короткими, чіткими і не містити в собі ніякої поради, ніякого навіювання.

Неповнолітні потерпілі зазвичай об'єктивні у своїх свідченнях. Проте, готуючись до допиту і здійснюючи його, необхідно пам'ятати, що вони зацікавлені в результаті розслідування, так як їм заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду. До того ж на правдивість показань може впливати та обставина, що в момент злочинного посягання вони перебували в стані стресу, відчували почуття страху, неадекватно сприймали те, що відбувається. До того, ж вони думали не про те, як запам'ятати те, що відбувається, а про самооборону і захист від посягання. Все це визначає формулювання поставлених їм питань і допомагає намітити шляхи подальшої перевірки їх показань [3].

Таким чином, необхідно підкреслити, що при проведенні допиту неповнолітніх, ефективного результату можна досягти тільки у разі врахування

вікових та індивідуальних особливостей допитуваного і в результаті з'ясувати необхідні обставини, отримати правдиву доказову інформацію для встановлення істини у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел:

1. Аверьянова Т.В. Криминалистика: Учеб. для вуз. / [Т.В. Аверьянова, Р.С. Белкин, Ю.Г. Корухов и др.]. – 3-е изд., пер. и доп. – М.: Норма, 2007. – 944 с.
2. Коченов М.М. Психология допроса малолетних свидетелей: методическое пособие / М.М. Коченов, Н.Р. Осипова. – М.: Юрид. лит., 1984. – 43 с.
3. Особенности допроса несовершеннолетних (обвиняемых, подозреваемых, свидетелей и потерпевших). [Электронный ресурс] // Philosophy. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <http://criminalistics-ed.ru>.
4. Особенности тактики допроса несовершеннолетних [Электронный ресурс] // Допрос несовершеннолетнего – Режим доступа до ресурсу: <http://www.grandars.ru>
5. Шепитько В.Ю. Использование данных психологии в допросе несовершеннолетних / В.Ю. Шепитько // Проблемы социалистической законности. – Вып. 26. – 1991. – С. 106-110.
6. Шепітько В.Ю. Криміналістика: підручник – 4-е вид. – Х.: Право, 2010. – 464 с.

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ЮРИДИЧНІЙ НАУЦІ УКРАЇНИ

**МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Н. Кузнєцова

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 28.02.2017. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 6,51. Тираж 100. Замовлення № 0317-389.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідectво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.